ŞERİFE TORTOP

ANNE - BABA VE EĞİTİMCİLERE

9 ANAHTAR

SON ÇOCUKLUK DÖNEMİ 6/12

KAMPANYA KİTAPLARI

بسم الله الرحمن الرحيم

İstanbul / 1439 - 2018

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.**'ne aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Anne-Baba ve Eğitimcilere

9 Anahtar

Şerife Tortop

Kampanya Kitapları Yayın No : 118
Yayın Yönetmeni : Salih Zeki Meriç
Tashih : Mustafa Uslu
İç Tasarım : altınolukgrafik / Mustafa Erguvan
Kapak Tasarım : altınolukgrafik / Muzaffer Çalışkan
ISBN No : 978-605-302-444-6
Matbaa ve Yayıncı Sertifika No : 19891
Baskı - Cilt : Altınoluk Yayın ve San. Tic. A.Ş.
İkitelli Organize San. Bölg. Mah.
Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım
No: 60/3 Başakşehir / İstanbul
Tel : (0212) 671 07 00
Faks : (0212) 671 07 48
Baskı Tarihi : İstanbul / 2018

Kampanya Kitapları Bir **Erkam Yayınları** Kuruluşudur.

KAMPANYA KİTAPLARI

Adres: İkitelli Org. San. Bölgesi Mah. Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım No: 60/3-C
Başakşehir / İstanbul Tel: (0212) 671 07 00 - Faks: (0212) 671 07 48
www.kampanyakitaplari.com

ANNE-BABA VE EĞİTİMCİLERE

9 ANAHTAR

Şerife TORTOP

KAMPANYA KİTAPLARI

İTHAFIM

Fedakâr…
Bir o kadar da cefakâr,
Sevgi ve şefkat numuneleri:

Sevgili annem ***Zeynep Yılanlıoğlu*** ve
merhume kayın validem ***Kamile Tortop***'a

Muhterem babam ***Osman Yılanlıoğlu*** ve
merhum kayın babam ***Ali Ulvi Tortop***'a…

Ve… 20.12.2009 tarihinde elim bir trafik kazasıyla, genç yaşta ahirete uğurladığımız biricik ağabeyim merhum ***Mustafa Yılanlıoğlu***'na ithaf ediyor, ruhuna Fatiha istirham ediyorum.

Şerife Tortop

İÇİNDEKİLER

Önsöz 7
Takdim 8
Uzman Gözüyle 9
Anne Adına Söylenilenler 11
Ölmüş Anneme Mektubumdur 13
Ak Ellerini Öpemedim 16
Annelik San'atı 21
Anne Diyeceksin 21
Annelik… 22
Ve Anne… 23
Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Anne – Babalığın Beyanı 23
Söze Başlarken… 25
Ne Yapmalıyız? 26
Kitaptan Nasıl Faydalanabiliriz? 26

1. Anahtar: **Sevgi ve İletişim**

Sevgi 31
Çocuklar İçin Sevgi Dilleri 34
İletişim Sanatı 44

2. Anahtar: **Sorumluluks ve Özgüven**

Sorumluluk ve Özgüven 55
Özgüven Adına Yapılan Hata: Fazla Abartı 57

3. Anahtar: **Disiplin ve Özgür Disiplin Teknikleri**

Disiplin Nedir? 73
Özgür Disiplin Tekniklerini Uygulama 75

4. Anahtar: **Çocuk ve Din**

Çocukta Dinî Gelişim 89
Peygamber Efendimiz ve Çocuk 100

5. Anahtar: **Çocuk İçin Çevre ve Arkadaş Dünyası**

Çocuk İçin Çevre 107
Arkadaş Dünyası 108

6. Anahtar: **Çocuğu Keşfetme ve Yönlendirme**

Son Çocukluk Döneminin Yaş Özellikleri 115
Zekâ Kavramı (IQ) ve Temel Zekâ Tipleri 120
Temel Zekâ Tipleri 122
Zekâ Geliştiren Etkinlikler ve Zekâ Sporları 137

7. Anahtar: **Hedefe Yönlendirme ve Başarı**

Hedef Ve Hedefe Yönlendirme 143

8. Anahtar: **Duygusal Zekâ (Eq)**

Duygusal Zekâ Nedir? 159
Yüksek EQ'lu Çocuk Yetiştirmede Aile Tipi 165
Çocukta Duygusal Zekâyı Artırmak İçin Tavsiyeler 168

9. Anahtar: **Evde Eğitim ve Öğretime Destek Programları**

Evde Eğitim ve Öğretim Destek Programı 179

ÖNSÖZ

Bizleri ahsen'ül takvim olarak yaratan; Rabb ism-i şerifiyle terbiye eden, yetiştiren Rabb'ül Âlemin'e sonsuz hamd-ü senalar olsun; Üsve-i Hasene (güzel örnek) ve en büyük eğitimci olarak gönderdiği Habibine de sonsuz salât ve selamlar olsun.

"Çiçeklerimiz Solmasın" (0–6 yaş grubu) eğitim kitabımız güzel bir okuyucu kitlesiyle karşılaştı. Değerli kardeşlerimizin sıcak ilgi ve talepleri vesilesiyle (6–12 yaş grubu için) ikinci bir çalışma başlattık. Rabbimin izni ve ikramıyla "Anne-Baba ve Eğitimcilere 9 Anahtar" olarak takdim ediyoruz.

Eserin gerçekten son çocukluk döneminin stratejik kilit noktalarının anahtarı olacağını; çocuğu çözmede ve yetişkinliğe hazırlamada rehber hüviyeti taşıyacağını ümit ediyoruz.

Özellikle günümüz şartlarında, "Ateşin içinde gül yetiştirmek" demek olan çocuklarımızı yetiştirme işinde muvaffakiyet için kitabı, kıymetli okuyucularımız ve nefsim adına Allah'u Teâlâ hazretlerine bir dua cümlesi olarak arz ediyor; kabulünü, tesirini ve nusretini niyaz ediyorum.

Kitabı okuyup anlatan, öneren ve hediye eden herkesin, eserin bütün manevi değerlerine ortak olmasını dilerim. Hepimizi emanet edicilerin en güzeli Mevla Teâlâ'ya emanet ediyor; dualarınızı bekliyorum.

Şerife TORTOP

TAKDİM

Materyalist felsefenin kurbanları olarak yetiştirilmekte olan gençlerimizin arasında sevgi, saygı, manevi huzur yok olmuştur.

İnsan hakları, ictimâi adalet, demokrasi gibi kavramlarla insanlığın beyni uyuşturulmuş, irade ve şuur kaybettirilmiştir.

Gençlerimizi İslami şuur ve terbiye ile yeniden benliklerine, saadet ve huzura kavuşturmak yolunda bir hayli tesirli olan "çocuk terbiyesi" neşriyatına bir yenisi daha eklenmiştir.

Bu sahadaki noksanlığı tamamlamaya çalışan Şerife Tortop kardeşimi tebrik eder; Yüce Allah'tan daha nice başarılı çalışmalar dilerim.

Fatma TEMİR
Eğitimci

UZMAN GÖZÜYLE

Şerife Tortop Hanımefendi'nin oldukça faydalı ve öğretici yeni kitabı da elimizde. Ben bir solukta okudum ve çok yararlandım. Eminim ki siz de severek okuyacak ve çocuğunuza verdiğiniz eğitimi gözden geçireceksiniz.

Geleceğimiz olan çocuklarımızı bekleyen pek çok tehlike ve tuzaklar var. Kısacası onları layık oldukları şekilde yetiştirmek ve büyütmek bu devirde kolay değil. Bu yüzden ebeveynler olarak çok daha donanımlı ve bilgili olmak zorundayız.

Bol örnek ve hikâyelerle, Kainatın Efendisi'nin hadisleriyle, bilge zatların özlü sözleriyle süslenmiş olan elinizdeki kitap, bu konuda bize rehberlik ediyor.

Saygıdeğer yazara teşekkür ediyor, Rabbimden daha nice böyle harika eserleri, insanımıza kazandırmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Sefa Saygılı
Psikiyatri Uzmanı

“Kelimelerle anlatılamayan fedakârlık ve karşılıksız sevgiyi tarif et desen bana, herhalde sadece **“Anne”** derdim ben sana...”

ANNE ADINA SÖYLENİLENLER

(tüm annelere ithaftır)

"Cennet, annelerin ayakları altındadır"

Hadis-i Şerif

"...Ah annem ah!... Anne sevgisi, anne özlemi içimi öylesine yaktı ki, bu tarifsiz hasret ve bu amansız duygu, bütün sevdaları, bütün aşkları çok gerilerde bıraktı. Dilim, dudağım ve yüreğim bu sevdayı dile getirmede aciz..."

Halit Ertuğrul

ÖLMÜŞ ANNEME MEKTUBUMDUR

Anneciğim, canımcığım…

Seni yıllar önce kaybettim. Yıllardır sensizim. Ama kendimi hiçbir zaman "yetim" gibi hissetmiyorum: Biliyorum ki yüreğin daima benimle, eminim beni hâlâ çok seviyorsun…

Hani ben küçükken, kollarını sonsuz sevgilere açardın da, sonsuz sevgileri kucaklar gibi beni kucaklardın ya, yine beni aynı hasretle kucaklar mısın?

Öyle bir atılmak istiyorum ki kollarına anneciğim, öyle bir sarılmak, adeta kollarının arasında tükenmek istiyorum.

Her hâlinle yüreğimde tütüyorsun, her hâlini özledim!

Özledim anneciğim; "Seni gidi yaramaz!" derken, zor tuttuğun gülüşünü özledim

"Yaramazlar kralı!" diye diye arkamdan şaka maka kovalamanı özledim…

"Seni seviyorum." derken, sarılıp, öpüşünü özledim…

"Son gözağrım, koca adamım." derken, parmaklarından saçlarıma şefkat döküşünü özledim…

"Kocaman öp bakayım!" derken, gözlerinde okuduğum sevgi kitabını tekrar tekrar okumayı özledim…

Tarla dönüşlerinde, yorgunluktan yıkılmak üzereyken, beni görür görmez dirilişini gözlemeyi özledim…

Sana sarılmayı, seni koklamayı, sana şımarmayı, yüreğini okumayı özledim anacığım…

Okuduklarım aynı tadı vermiyor çoktandır. Her satırda yeni satırlar açılmıyor. Yürekler seninki kadar büyük, seninki kadar sevgi dolu değil.

Ne zaman annesinin kucağında bir çocuk görsem seni hatırlıyorum. Hayalimde başını kucağına koyuyor, saçlarımı okşamanı derin bir hazla dinliyorum…

Sana, birlikteliğimizin her hangi bir döneminde "öf" dedirtip dedirtmediğimi düşünüyorum bazen. Hakkını gönülden helal edip etmediğini düşünüyorum…

Geçen yaz sana geldiğimde hasretlerin doruğundaydım. Dertleşmeyle yetinmeyip toprağına sarıldım. Toprağın, yüreğin gibi sıcacıktı. Dayanamadım, "Anacığım!" diye fısıldadım toprağına. Toprak da bir bakıma anamız sayılmaz mı sonuçta? Hani topraktan yaratılmışız ya…

Yıllar geçti sensizliğin üzerinden annem; sensiz, ama seninle yaşadım tüm yılları. Yıllarla soludum sevgini, zaman geçtikçe daha derinden hissettim seni, daha dramatik boyutlarda aradım.

Annelik sana çok yakışırdı, taçlanırdın…

Aslında her kadına yakışır annelik. Çocuk dünyaya getirsin getirmesin her kadın ve kız annedir. Çünkü annelik, "kadın" kimliğinin içindeki bir oluştur.

"Kadın" olunmadan "anne" olunmaz!

Bu itibarla, anneliği kutsayan meşhur hadis, aynı zamanda kadınlığı kutsamış sayılır.

Annem, bitanem…

Ölümüne yakın günlerde ağrılar içinde kıvranıyordun. Başın kucağımda, elin elimeydi. Bir süre öyle kaldıktan sonra, henüz duyulur bir sesle, yorulup yorulmadığımı sordun.

Birden gözlerimden yaşlar boşaldı. Ağrılar içinde bile beni düşünüyordun: Benim rahatımı, istirahatimi. O hâlinde bile evladınla meşguldün.

Anneliğin ne anlama geldiğini ancak o zaman anladım. Ama anladığımda, maalesef iş işten geçmiş, seni, yani hayatın en özel güzelliğini kaybetmiştim. Senden geriye yüreğin kaldı. O bende ve ölümsüz…

Anneler ölse bile yürekleri asla ölmez!

Bu bağlamda ben hayatımı sen öldükten sonra bile seninle paylaşıyorum anacığım.

Çünkü sensiz yaşamayı bilmiyorum, öğrenmek de istemiyorum.

Yıllar var ki başımı kimsenin kucağına koyamadım. Yıllar var ki saçlarımda bir şefkat eli dolaşmadı. Yıllar var ki sıkıldığım anda hiç kimse beni: "Geçecek güzel bebeğim, sabret." diye teselli etmedi…

Anladım ki anacığım, asıl yalnızlık annesizlikmiş!..

Yavuz Bahadıroğlu

AK ELLERİNİ ÖPEMEDİM

Seni güz günlerinin yağmurlu havalarında tanıdım…

Sığınacak bir karaltı arardın, yüksek bir taşın ya da ihtiyar bir ağacın gövdesinin altında. Anne kuşun yavrusunu kanatlarının altında sakladığı gibi kucağına sımsıkı basardın beni. İri taneli yağmurlar kuzey rüzgârlarıyla kamçı gibi döverdi sırtını, üzerime kapanırdın o zaman.

Arada bir dağı taşı titreten gök gürültüsü gelirdi, yağmur karanlığının ardından. Yüksek sesle şahadet getirirdin o zaman "Eşhedü en la ilahe ilahe illallah…" iyice saklanırdım kucağına. Korkardım. İsterdim ki bir daha gök gürlesin! Bir daha gürlesin, ben iyice saklanayım kucağına! Bir daha duyayım o kalbin kadar sıcak şahadet kelimesini. Yıllarca kanından, canından verdiğin sütün gibi damarlarıma işlerdi bu ses, ruhumun ta derinliklerine.

Seni ağustos sıcaklarında ekin tarlalarında tanıdım…

Yalnızdın. Evine döndüğünde ne yapılmış ekmeğin ne pişirilmiş aşın olurdu. Oysa ayakların yerde sürünerek geldiğini bilirdim. Hamur mayalardın. Ateş yakar, el emeğin göz nurun bulgurdan pilav pişirirdin. Açlık sızıntılarım bittiği zaman ocak başında oturmamı isterdin. Ekmek pişirirken uyuyup kalmayasın diye.

Sabahın ilk ışıklarından önce yola düşerdin yine. Sıcak basmasın, derdin. Gün kızıncaya kadar ekmek yemek yok!

Daha kaç dönüm yer var. Hepsi elde bitecek. Yanımda otur bir tek tel kopar.

Ben acıktım diye tutturur, ağlardım. Sen yine bana kıyamazdın. Oysa sen öğlenin kızgın sıcağında da işi bırakmazdın. Tepende kızgın güneş vardı, kara toprakta çıplak basılan ayakları yakacak bir sıcak vardı. Üzerine eğildiğin toprak fırın yalımı gibi gelirdi yüzüne. Al al olmuş yanaklarından sızan ter damlaları toprağa düşer düşmez kaybolurdu. Bir el çaldığın orağın sesi, bir de arada bir esen rüzgârla oynaşan başakların uğultusu doldururdu tarlayı.

Ne keder okunurdu yüzünde ne yorgunluk. Başakları çocuğun gibi severdin. Kaç defa okşar kaç defa öperdin onları. "Allah'ım! Allah'ım!" derken coşardın. "Bak oğul şu nimete, bak oğul şu nimete!" der, bazen coşkuyla ağlar bazen boyunu tutan buğday destelerini kucaklardın. Bir tek tanesine kıyamazdın onların. Gözün yerde, "Hay mübarek!" diye hayıflanırdın. Kış boyunca soframıza konan göz nurun, alın terin, sevinçten çılgına dönen şükürlerindi.

Şimdi anlıyorum Aney! Alın terin, el emeğin, göz nurundu her tanesi! Uykusuz gecelerin, seher vaktinde okuduğun Kur'anların, şükür için öptüğün başaklarındı onlar… Helal lokmaydı. Şefkatle şükre dönmüş aşktı Aney!

Seni, sevgin dillere düşmüşken biricik oğlunu gurbete yollarken tanıdım…

Koyun kuzu güttük seninle, ekin ektik, harman kaldırdık, bostan suladık, ıssız gecelerde yola düştük, yaylalara azık taşıdık bütün ömrünü kendine emanet edilmiş sürülerin peşinde geçiren babama!

Ama yıllar geçivermişti işte. Ben liseyi bitirmiştim artık. Uğursuz yıllardı o yıllar! Her gün üç beş civanın ölüm haberini verirdi radyo. Gencecik tazelere kıyardı karanlık eller.

Anaydın sen, ana yüreği nasıl yanar iyi bilirdin. İçin yanar, ağlardın bu toprağın yiğitlerine.

Okullar açılmak üzereydi. Gitmeliydim. Ayrılmalıydık artık. Gitme dedin, oğul gitme! Allah korusun, olanları görmüyor musun? Bu ateşin içine girme! Yüreğimi yakma benim.

Aney dedim, Aney! Derler ki ezan okunmasın, derler ki Kur'an sussun! Derler ki ırz namus payimal olsun! Ben gitmezsem, o gitmezse bu vatan kimlere kalacak! Ezansız toprak vatan olur mu? Sen ezansız günleri bilirdin!

Can evinden vurmuştum seni. Gözyaşların kuruyuverdi birden! Git dedin, git oğul, haram lokma yeme! Git, kimsenin ırzına yan gözle bakma! Vefasız çıkma! Doğru yoldan ayrılma, sana helal süt verdim ben. Haram lokma düşmedi kursağına!

İhtiyar köy arabası alıp gitti yavrunu. Sen ağıtlarınla baş başa kaldın akşamın karanlığında.

Artık bayramları beklerdim gözyaşların ilaç olsun diye! Bilirdin Aney, bilirdin! Bırak gel demedin hiç. Bilirdin, dönemezdim. Bir duvara taş diye koymuşlardı. Burada biliyorlardı beni. Bırakıp dönemezdim Aney! Mecnunlar, Leylaların peşlerinde hudutları aşmışken, atlılar Tuna nehrinden ötelere geçmişken, ben en azından yerimde durmalıydım Aney! Taş yerinde ağırdır, derdin hep.

Sen bana vefasızlığı öğretmemiştin. Adanmış hayatlara vefasızlık edemezdim ben. Ayrılamazdım peşlerinden.

Dikkat et, görüşmek kıyamete kalmasın, dedin son kez sesini duyduğumda... Mahşer yolcusu olduğunu bilemedim Aney!

Bir daha geri dönemedim Aney!

Bir daha alın terinle yoğrulmuş helal lokmanı yiyemedim Aney!

Bir daha seher vakti okuduğun Kur'anları dinleyemedim Aney!

Bir daha gökler gürlerken sığınamadım kucağına!

Bir daha ak ellerini öpemedim Aney!

Ramazan Balcı

"Cemiyetin temel taşı aile, ailenin de temel direği annedir. Anne bozulursa cemiyette bozulur. Annelik dünyanın en şerefli ve en kutsi mesleğidir."

"Anne sevgisi bütün sevgilerin kaynağıdır."

Biricik Annem

"Sen hayatımın Kutup Yıldızı oldun.
Nereye gidersem gideyim,
Işığın altında sevginle uyudum.
Doğru yolu seninle buldum.
Sen Allah'a dilenen dilek,
Göklere uzanan ellerimsin.
Sen gözümden süzülen yaş,
Düşüncem, hasretimsin.
Sen anlatmak isteyip de anlatamadığım,
Kelimelerle ifade edemediğim,
Biricik annemsin!"

Bir Çocuk

"Dünyada öğretilen bütün bilgilerin hiçbiri bize, bir annenin bakışının, bir kelimesinin verdiği şeyi vermeye muktedir değildir."

"Beşiği sallayan eller, gün gelir dünyayı sallar"

Anonim

ANNELİK SAN'ATI

"Annelerin duası en çabuk kabul olunan dualardandır." (Hadis-i Şerif)

Hikâye

Anne Diyeceksin

Bir zamanlar doğmak üzere olan bir bebek vardır. Bu bebeğin ruhu dünyaya indirilmeden önce Âlemlerin Rabbi'ne sorar;

"Yarabbi! Dünyaya gönderileceğimi duydum. Ama ben, bu ufacık ve aciz hâlimle orada nasıl yaşayabilirim?"

Mevla Teâlâ'dan nida gelir.

"Senin için bir melek yarattım. O melek her türlü ihtiyacını karşılayacak; seni besleyip büyütecek."

Çocuk ruh devam eder;

"Yarabbi! Duyduğuma göre dünyada kötü insanlar ve çok kötülükler varmış. Ben onlardan nasıl korunacağım?

Yine cevap gelir çocuğa;

"Senin için yarattığım melek, kendi hayatı pahasına seni koruyacak."

Çocuk ruhtan tekrar soru yönelir Mevla'ya;

"Ama ben burada sana yakınım ve bundan dolayı çok mutluyum. Dünyaya gönderilince senden ayrılığa nasıl dayanacağım?"

Nida gelir Mevla'dan

"Senin için yarattığım melek, bana ulaşma yollarını bir bir öğretecek"

Tam o sırada manevi kapılar açılır. Çocuk ruh telaşla sorar;

"Rabbim! Sanırım gitme vaktim geldi. Ben o meleği nasıl tanıyacağım? İsmi nedir?"

Cevap gelir:

"İsmi önemli değil. Ama sen ona ANNE diyeceksin."

Annelik...

Allahu Teâlâ'nın Rahman ve Rahim sıfatının en büyük tecellisidir annelik…Yeryüzünde sevginin, şefkat ve merhametin zirvesi…

O tecellidendir ki;

Annelik şefkattir…

Annelik merhamettir…

Annelik fedakârlıktır… Cesarettir… Kahramanlıktır…

Almayı düşünmeden vermenin; bağrı yanıklığın, ölesiye ölesiye sevmenin adıdır.

Ve Anne...

Çocuğunu büyüten değil yetiştirendir.

Anne, din-i mübin için, vatan için, evladını besleyen, yetiştiren, hayırlar dileyendir. Alnı ak, gönlü ak, fikir ve mana ufku pırıl pırıl evlat yetiştirmeyi kendine şiar edinendir.

Anne, neslin ruhuna yön verendir.

İnsanı, insanlığı, sevgiyi ve fazileti üreten; milleti yoğuran mukaddes eldir.

Anne, ayakları altına cennet serilen ve **"Rabbim, karnımdakini azatlı bir kul olarak sana adadım."** (Al-i İmran Suresi, 35) diyendir.

Kur'ân-ı Kerîm'e Göre Anne – Babalığın Beyanı

"Bu Kur'an bütün insanlara tam bir beyan (açıklama)**, muttakiler için hidayet ve büyük bir öğüttür."** (Al-i İmran, 2/138) Hayatın her safhasında insanın nasıl davranması gerektiğini açıkça beyan eden Kur'an-ı Kerim anne ve babalık için de beyanlarda bulunur.

1) Önce salih nesil talebi:

"Ey Rabbim! Bana da tarafından tertemiz bir zürriyet bahşet." (Al-i İmran, 3/38)

"Bana verdiğin gibi soyuma da salah ver." (Araf, 7/189)

2) Şükür:

"Bize salih bir çocuk verirsen andolsun ki şükredenlerden oluruz." (Araf, 7/189)

3) Çocuğu Allah'a adama yani O'nun yolunda yetiştireceğine azmetme:

"Hani İmran'ın hanımı demişti: 'Ya Rabbi! Karnımda olanı (çocuğumu) sadece sana hizmet etmek üzere adadım. Benden kabul buyur, doğrusu işiten ve bilen ancak sensin'" (Al-i İmran, 3/35)

4) Güzel isim koyma:

"Ben ona Meryem (ibadet edici manasında) ismini koydum." (Al-i İmran, 3/36)

5) Şeytana karşı korunma talebi:

"Ya Rabbi! Şüphesiz onu da (çocuğumu) soyunu da, taşlanmış şeytandan sana sığındırıyorum." (Al-i İmran, 3/36)

6) Evlatlar için dua:

"Rabbim! Bu şehri emniyetli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut." (İbrahim, 14/35)

"Ey Rabbim! Beni ve soyumu hakkıyla namaz kılanlardan eyle." (İbrahim, 14/40)

7) Çocuk yetiştirmenin mesuliyeti ve cehennemden koruma emri:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve çoluk-çocuğunuzu yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun." (Tahrim, 66/6)

"...De ki; asıl hüsrana düşenler kıyamet günü kendilerine ve mensuplarına yazık edenlerdir. İyi bilin ki açık ziyan işte budur..." (Zümer, 39/15)

SÖZE BAŞLARKEN...

Çocuk hem iyiliğe hem de kötülüğe kabiliyetli olarak dünyaya gelir. Dünyaya gelişiyle ilahi muhafazadan beşeri muhafazaya teslim edilen bu şerefli varlık, esasen insan-ı kâmil olmanın bütün vasıflarını potansiyel olarak kendinde barındırır.

Bu ilahi emaneti bozmadan, örselemeden potansiyel olarak taşıdığı üstünlüklere güzelliklere ulaştırmak anne, babaların ve eğitimcilerin vazifesidir.

Aslında "Kötü çocuk yoktur; kötü eğitim vardır." Kötü eğitim ise öncelikle anne ve babadan gelen eksiklik ve yanlışlıklardır.

Hadis-i şeriflerde güzel ahlak üzere terbiye olmanın çocuğun babası üzerindeki hakkı olduğu bildirilmiştir. (Bkz. Câmi'u-Sağir)

Kur'an-ı Mübin'de birçok ayet-i kerimede (Tahrim 6, Zümer 15-16, Şûra 45) çocukların saadet ve hüsranlarından baba ve anne mes'ul tutulmuş, bu sorumlukları ifa etmeyenlerin kıyamet günü ebedi bir hüsrana duçar kalacakları açık ve ürpertici ifadelerle haber verilmiştir.

Dolayısıyla anne ve babalık ulvi bir vazifedir, öncelikle de mesuliyettir.

Ne Yapmalıyız?

Öncelikle anne-babalarımızın bizleri yetiştirdiği usullerle günümüzün şartlarında çocuklarımızı yetiştirme şansımızın olmadığını görmeliyiz. En basit işler, meslekler için bile bir eğitim ve öğretim gerekirken "çocuk yetiştirmek" gibi hem ferdi hem de ictimaî önemi çok büyük olan bu konuda eğitime ihtiyaç duyulmaması düşünülemez.

Çocukların yaş dönemlerine göre eğitimi için gerekli bilgi-beceri donanımına ve pedagojik formasyona sahip olmalıyız.

Şüphesiz her konuda olduğu gibi çocuk yetiştirmede de bilgi yeterli değildir. Ancak çocuğumuzun eğitiminde tatbik edebildiklerimiz sadece bildiklerimiz içinden süzüle gelenlerdir.

Kitaptan Nasıl Faydalanabiliriz?

Kitabımızın çocuk eğitiminde ufkumuza geniş bir pencere açacağını düşünüyoruz. Asıl olan bu pencerede önce kendimizi, sonra çocuğumuzu seyretmek olmalı.

Çünkü çocuk eğitimi demek öncelikle kendimizi eğitmek demektir. Çocukta istediğimiz değer ve ölçüler önce bizde yerleşmemişse başarıya ulaşmamız mümkün olmaz.

Dolayısıyla kitaptan faydalanmanın ilk şartı açılan pencereden kendimizi kuş bakışı seyretmek, gözlemlemektir. İşte o zaman çocukta suçladığımız birçok hatanın, yanlışın membaının kendimiz olduğunu göreceğiz. Çünkü biliyoruz ki hatalar kaynağında düzeltilmediği sürece çözüme, neticeye ulaşılamaz.

Kitap, özellikle son dönem çocuklukla ilgili hemen hemen bütün eğitim bilgilerini (sağlıklı beslenmeden; derste ba-

şarı, temel zekâ tipleri (IQ) ve duygusal zekâ (EQ)'ya, zihinsel gelişime yardımcı ev oyunlarına kadar) derleyen özetin özü olarak tasarlanmıştır.

Konular güzel mesajlar veren, eğitici öykülerle desteklenmiş, akıcı bir üslup geliştirilmiştir. Teorik bilgilere gayet az yer verilmiş; özellikle eğitimde her biri ayrı birer anahtar olacak pratik önerilerle zenginleştirilmiştir.

Kitap, 9 bölümden oluşmaktadır. Bu dokuz bölüm çocuğu yetişkinliğe hazırlamanın, çocuk eğitiminin 9 anahtarıdır.

1. ANAHTAR: Çocuğa sevginin ifade yollarını bilerek yaklaşmak ve sağlıklı, güzel bir iletişim kurmak.

2. ANAHTAR: Çocuğa sorumluluk ve öz güven duygusunu kazandırmak.

3. ANAHTAR: Özgür (iç-denetimli) disiplin tekniklerini uygulayarak, çocukta öz-denetimli disiplini oluşturmak.

4. ANAHTAR: Çocuğa Allah ve Peygamber (s.a.v.) sevgisi vererek İslami şuurlanmayı sağlamak.

5. ANAHTAR: Çocuğa oluşturulan çevrede özellikle arkadaş dünyasında bilinçli, seçici olmak.

6. ANAHTAR: Çocuğu, bulunduğu yaş döneminin özellikleriyle ve kendisinde baskın veya zayıf olan temel zekâ tipleriyle (IQ), iyi tanımak.

7. ANAHTAR: Zaafları ve üstünlükleri göz önünde tutularak, çocuğun hedefe yönlendirilmesinde ve başarılı olmasında yardımcı olmak.

8. ANAHTAR: Duygusal zekânın önemini bilip, çocukta EQ'yu yükseltmek için çalışmak.

9. ANAHTAR: Evde eğitim ve öğretime destek programları hazırlamak.

Kitabımız, bu dokuz anahtarı kullanabilmek için gereken önerilerden oluşmuştur.(Önerilerde emir kipi kullanmamın sebebi, kendimi okuyucumla özdeşleşmiş hissetmem ve hitapları öncelikle kendime yapmamdandır.)

Kitaptan faydalanmak için bir çırpıda hepsini okuyup bitirmek yerine, her bölüme ayrı ayrı çalışmayı tercih etmeliyiz.

Mümkünse bu 9 bölümün önerilerini tek tek uygulayabilmek için 9 çizelge oluşturarak kendimizi kontrol etmeliyiz.

Biliyoruz ki; çalışmak ve gayret etmek bizden, netice ve muvaffakiyet ancak Mevla Teâlâ'dan…

"Allahım Senin sevgini,

Seni sevenlerin sevgisini,

Senin katında sevgisi menfaat verenlerin sevgisini isterim."

(Hadis-i Şerif)

1. Anahtar:

SEVGİ VE İLETİŞİM

(ÇOCUĞA SEVGİNİN İFADE YOLLARINI BİLEREK YAKLAŞMAK VE SAĞLIKLI, GÜZEL BİR İLETİŞİM KURMAK)

"Çoğu ana babanın çocuklarını içtenlikle sevdiğine inanıyorum. Aynı zamanda, binlerce ana babanın sevgilerini uygun dilde iletmeyi başaramadıklarına ve bu ülkedeki binlerce çocuğun boş bir sevgi deposu ile yaşadıklarına inanıyorum. Çocuklardaki ve gençlerdeki çoğu yanlış davranışın izlerinin, boş sevgi depolarına kadar takip edilebileceğine inanıyorum."[1]

1. Gary Chapman.

SEVGİ

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız." (Müslim)

Hikâye

Annelik

"Bebeğimi görebilir miyim?" diye sordu, yeni anne. Beyaz örtülere sarılmış bebeği uzattılar yavaşça. Mutlu annenin taş gibi donup kaldı bakışları. Bebeği doğuştan kulaksızdı.

Aradan yıllar geçti, çocuk büyüdü ve okula başladı. Bir gün okul dönüşü, hıçkırıklar içinde kendisini annesinin kollarına attı, çocuk.

Ağlayarak anlattı: "Çocuklardan biri benimle ucube diyerek alay etti."

Çocuk büyüdü ve yakışıklı bir genç oldu. Zeki ve çalışkandı.

Ama kulaklarının olmayışı hayat yolunun üzerinde asla aşamadığı en büyük engeldi. Yalnızdı; mutsuzdu...

Bir gün babası durumu aile doktorlarıyla konuştu. Doktor "Bir çift kulak bulabilirsek, onları ameliyatla takabileceğime inanıyorum" dedi.

Böylece iki yıl kulaklarını bağışlayacak bir fedakâr aradılar.

Nihayet bir gün babası "Hastaneye gideceğiz oğlum" dedi.

"Annen ve ben sana kulaklarını bağışlayacak birini bulduk. Ancak bu kişinin kim olduğu bir sır olarak kalacak."

Operasyon çok başarılı geçti ve o, adeta yeni bir insan oldu.

Okulda ve sosyal hayatında büyük başarılar kazandı. Evlendi ve diplomat oldu.

Yıllar geçti... Hayatının en acı günüydü o gün. Annesinin cenazesi başında babasıyla birlikte bekliyordu. Babasının elleri yavaşça annesinin başına doğru uzandı ve kumral saçlarını geriye doğru attı.

Annesinin kulakları yoktu.

"Annen saçlarının hiç kestirmediği için mutluydu" diye mırıldandı babası... "Ve hiç kimse onun daha az güzel olduğunu düşünmedi."

Çocuk Sevgiyle Yetişir

"Sevginin açtırdığı çiçekleri hazan solduramaz."

Çocuk sevgiyle yetişir. Çocuk eğitiminde, çocuğu sevmek ve sevgisini ona ifade edebilmek şarttır. Çocuklarımız kaç yaşında olursa olsunlar bizim tarafımızdan sevilmeye ve sevildiklerini bilmeye şiddetle muhtaçtırlar. Sevgi anne-babanın hatta eğitimcinin çocuk üzerindeki en tesirli gücüdür. Bunu kullanmasını bilmek de gerçek bir sanattır.

Çocuğunu sevmeyen anne-baba yoktur. Ama sevgisini gösteremeyen anne-baba pek çoktur. Dolayısıyla eğitimde sevmekten çok sevgisini gösterebilmek asıldır. Onun için öncelikle sevginin ifade yollarının öğrenilmesi gerekir.

Bakın bir grup genç kızımız ne diyor:

"Anne-babalarımız bize sevgilerini göstermede neden cimrilik ediyorlar? Bu güne kadar bizlere "Seni seviyorum" dediklerini bile hatırlamıyoruz.

Başkalarıyla konuşurken tanıdıkları yumuşak ses tonlarını, bizden neden esirgiyorlar?"

Çocuğun Sevgi Deposu

Her çocuğun bir sevgi, duygu deposu vardır. Bunun sağlıklı yollarla doldurulmuş olması çocuk eğitiminin en temel öğesidir. Bir otomobil nasıl benzin deposu boş kalınca çalışmazsa, sevgi deposu boş kalmış bir çocuk da hayat merdiveninde sağlıklı ilerleyemez.

Çocukların ve gençlerin yanlış davranışları takip edildiğinde boş bir sevgi deposuyla karşılaşılacaktır. Bilinçli bir ebeveyn olarak çocuğumuza şartsız sevgiyle yaklaşmalı ve bu duygu deposunu doldurmaya çalışmalıyız. Ancak bunu başarabilmek için de çocuğumuzun baskın olan sevgi dilini öğrenmek zorundayız.

Beş yaş öncesi çocuklarda sevgi dilini çözmek çok güçtür. Ama beş yaş yukarısı çocuk ve ergenlerde sevgi dili daha barizleştiği için dikkatli bir gözlemle bunu öğrenip çocuğa daha çok o dilden yaklaşmak gerekir. Beş yaş altı olan çocuklara da bütün sevgi dilleri tatbik edilerek yaklaşılmalıdır.

ÇOCUKLAR İÇİN SEVGİ DİLLERİ

İnsanlık, varoluşundan beri sevgi dillerini hep kullanmış ve kullanmaktadır. Ancak asıl olan karşımızdakine kendi sevgi dilimizi dayatmak değil, onun sevgi dilini keşfederek o dille ona yaklaşmaktır. Çünkü bizim için sevgi dili olan bir usul, karşımızdaki için çok anlamsız olabilir. Dolayısıyla bu durum karşımızdaki ile aramızda kopukluk, anlaşmazlık yani iletişimsizlik çıkmasına sebep olur. Hele karşımızdaki çocuğumuzsa, hiç sevilmediğini düşünmesine, psikolojik çıkmazlara girmesine sebep olabilir. Bir ebeveyn için çocuğunun sevgi dilini keşfedip onunla yaklaşması büyük maharettir ve elzemdir.

Bu sevgi dillerini kısaca maddeleştirebiliriz:

1. Sevgi Dili: Fiziksel Temas

Fiziksel temas çocuklar için umumiyetle en başta gelen sevgi dilidir. Allahu Teâlâ'nın anneye fıtraten çocuğunu kucaklama, öpme duygusunu vermesi de konunun önemine dikkat çeker.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) torunlarını ve başka çocukları kimi zaman öper, kimi zaman da başlarını ve yanaklarını okşardı. Kız çocuklarının hakir görülüp diri diri toprağa gömüldüğü o cehalet döneminde Rahmet Peygamberi torunu Ümame'yi mübarek omuzlarına alarak cemaatle namaz kıldırmıştır. (Buhari, Salat 106)

Aynı şekilde Hazreti Hasan ile Hazreti Hüseyin'i sık sık mübarek omzuna, sırtına veya karnına bindirdiği, oyunlar oynadığına dair de çok rivayetler gelmiştir.

Kucaklama, okşama, sarılma, sırtını sıvazlama ve masajlar, bilek güreşi, minder güreşi gibi oyunlar fiziksel temas sevgi dilinin başlıca ifade şekillerindendir.

Bir bebek bile gerek maması yedirilirken gerekse bezi değiştirilirken, sert huzursuz dokunuşlarla yumuşak sevgi dokunuşlarını ayırt eder. Onun için sevgi ve şefkatin verdiği sıcaklık içindeki dokunuşlar çok önemlidir.

Bu sevgi dilinden mahrum büyüyen çocukların, sırf fiziksel temas oluyor diye bilerek dayağı gerektirecek işler yaptığını görüyoruz. En çok çocuklukta ihtiyaç duyulan bu sevgi dili konusunda ebeveynin bilinçli olması gerekir.

2. Sevgi Dili: Nitelikli Beraberlik

Nitelikli beraberlik, sıcak ilişkiler içinde iki tarafı da hoşnut eden bir ilgi alanında aktivitede bulunmaktır. Birebir olması en güzelidir.

Bugün annelere çocuklarıyla nitelikli beraberlik sağlayıp sağlayamadıklarını sorduğumuzda "Yirmidört saat beraberiz" cevabını alabiliyoruz. Lakin biz sürekli beraberliği değil, az da olsa nitelikli olan beraberliği kastediyoruz.

Oturup televizyon seyretmek; bilgisayarda, internette beraber dolaşmak nitelikli beraberliğe girmez. Ama hoş sohbet içinde bir kahve içmek, huzur içinde beraberce yemek yemek, piknik yapmak, yürüyüşe çıkmak, birlikte kitap okumak, aktif dinleme ile konuşmak ve sohbet etmek nitelikli beraberliğe girer.

Nitelikli beraberlik çocuğa kendisine değer verildiğini, sevildiğini hissettirir. Meselâ; sekiz yaşındaki bir çocuğa, babasının onu sevdiğini nereden anladığını sorduğumuzda "Çünkü benimle oynuyor, beraber araba yıkıyoruz, geziyoruz" cevabını verebiliyor.

Birden fazla çocuk olduğunda nitelikli beraberlik için her ne kadar zor da olsa hepsiyle birebir beraberlik sağlamaya çalışmak gerekir. Okuldan geldiğinde kısa da olsa sohbet yapmak, yatarken küçük bir hikâye okumak nitelikli beraberlik için güzel fırsatlardır.

3. Sevgi Dili: Tasdikleyici Yaklaşım

Çocuğa müspet yönlendirme yapan kelimelerle yaklaşmak, sevgi, şefkat ve teşvik ifade eden sözcüklerle hitap etmek, onun değerlilik ve güven duygularını besler. Hele sevgi dili tasdikleyici yaklaşım ise sevildiğine inanır, duygu deposunu doldurur. Yer yer çocukların bunu itiraf ettiklerini görürüz.

Meselâ; "Annem beni çok seviyor; çünkü yaptığım şeylerin çoğunu beğeniyor, takdir ediyor. Güzel yapamadığım şeyler için de üzülmememi, bir dahaki sefere daha güzelini yapabileceğimi söylüyor" sözleri, sevgi dili "tasdikleyici yaklaşım" olan bir çocuğa aittir.

Aksi şekilde kızgınlık, kırıcılık ifade eden tahrip edici ifadeler de çocuğun değerlilik, güven duygularını zedeler, sevilmediği inancını verir.

Gülümsemek, selamlaşmak ve sevgi kelimeleri kullanmak en güzel sevgi ifadeleridir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadis-i şerifinde:

"Kim bir kardeşini severse ona bunu bildirsin." buyurmuştur.

Hayatın İçinden

Seni Seviyorum

Merve Hanım dinlediği bir eğitim seminerinden esinlenerek 9 yaşındaki oğluna sürpriz sevgi sözcükleri yazmak istedi. Güzel bir kart hazırlayıp "Oğlum Muhammed, seni çok seviyorum" cümlesini yazarak kütüphanesine koydu. Sonra da uzaktan oğlunu takip etmeye başladı.

Muhammed odasına girince kartı gördü ve ağlamaya başladı. Şaşkınlık içerisinde kalan anne çocuğuna sarıldı:

– Yavrum, dedi. Kartıma sevineceğini sanmıştım; ama sen ağlıyorsun.

Muhammed yaşlı gözlerini annesine dikti:

– Sevinçten ağlıyorum anneciğim, dedi; sevinçten... Çünkü bu hayatımda aldığım en güzel kart...

Sevgi Sözlerine Örnekler:

– Seni seviyorum
– Seninle birlikte olmaktan çok mutluyum
– Seni bahşeden Rabbime sonsuz şükürler olsun
– Seni çok özledim
– Kütüphaneni ne kadar güzel düzenlemişsin
– Kıyafetin çok yakışmış
– Yardımsever olman beni çok sevindiriyor.

Fıkra

Düğünden Geldiğini de Gördük

Nasreddin Hoca'nın asık suratlı bir hanımı vardır. Hoca bir gün hanımının çatık kaşlı yüzüyle ve sert yürüyüşüyle fırtınalar estirerek geldiğini görür:

– Hanım, hanım, der. Yine yüzünden düşen bin parça.

– Herhalde, diye cevap verir hanımı. Cenazeden geliyorum.

Hoca cevabı yapıştırır:

– Kusura bakma da hanım, biz senin düğünden geldiğin anları da çok gördük.

4. Sevgi Dili: İyilik Etme, Yardımcı Olma

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): *"İnsan iyiliğin kölesidir"* (Deylemi) buyurmuştur. Atalarımız da bu minvalde "Bir yudum kahvenin kırk yıl hatırı var" demişlerdir.

Çocuklarına hizmet etmeyen, yardımcı olmayan bir anne baba düşünemeyiz. Çünkü çocuk yardım ve hizmetle büyür. Ancak vazife olarak yapılan yardım ve hizmetler sevgi dilini icra edemezler. Sevgi diline girebilmesi için o hizmet ve yardımın sevgiyle yapılması gerekir. Nitekim anne babalar çocuklarına içerleyerek veya sert tavırlarla hizmet ve yardımda bulunduklarında çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını karşılasalar da duygusal ihtiyacını karşılayamayacaklardır.

Sevgiyle yapılan hizmet ve yardım hem çocuğun sevgi deposunu doldurur, hem de onların da başkalarına hizmet ve yardım etme duygularını geliştirir. Yani güzel örnek olma özelliği vardır. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yer yer çocuklara hizmet davranışlarında bulunduğunu görüyoruz. Meselâ;

çocukları bineğine alıp gezdirmesi, onlarla sohbet etmesi, hastalanınca ziyaretlerine gitmesi buna birer örnektir.

Yine bir gün küçük Üsame (r.a.) eşikte düşmüş, yüzü gözü kan içinde kalmıştı. Hazreti Aişe'nin (r.anha) ağırdan aldığını gören Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocukla bizzat ilgilenmiş, kanayan yarasını kendi elleriyle temizlemiştir.[2]

Ancak bu hizmet ve yardımda bulunma sevgi dilinde dikkat edilmesi gereken tek şey, çocuğu hazırcılığa ve sorumsuzluğa teşvik etmemektir. Yani çocuğun her işini yapmak değil, yardım ve iyilik olarak ona bazı işlerinde sevgiyle yaklaşmak asıldır. Bu hem sevgi ifadesi olacak, hem de fedakârlığı, iyilik ve yardım etmeyi öğretecektir.

Hayatın İçinden

Bazen Beni Sevmediğini Hissediyorum

Meryem Hanım dinlediği seminer dolayısıyla çok dalgındı. On bir yaşındaki kızına sevgisini ifade edip edemediğinden şüpheliydi. Sonunda kızına sordu:

– Rukiyeciğim! Seni sevdiğimi biliyor musun? Yani bunda hiç şüphe duyuyor musun?

Rukiye afallamıştı. Uzun bir sessizlikten sonra konuşmasına başladı:

– Yani anneciğim, bazen beni sevdiğini sanıyorum. Ama bazen de hiç sevmediğini düşünüyorum.

Meryem Hanım donup kalmıştı.

– Ne zamanlar seni sevmediğimi düşünüyorsun?

Rukiye başını iki yana sallayarak cevap verdi:

– Sana ihtiyacım olup da senin bana yardım etmediğin zamanlar...

2. İbni Mace, Nikah 49.

5. Sevgi Dili: Hediye Verme

"Hediyeleşiniz. Çünkü hediye aradaki muhabbeti artırır." (Beyhaki)

Özel seçilmiş, verilecek kişinin zevkine uygun düşünülmüş olan hediyeler, sevgi dolu bir takdimle beraber sevginin simgesi hâline gelir.

Hediyenin büyüklüğü ve maddi değeri önemli değildir. Ama ifade ettiği sevgi çok önemlidir. Yerine göre kır çiçeklerinden yapılmış bir taç, sevgiyle takdim edilirse bir kız çocuğu için güzel bir hediyedir. Hediye verme, diğer sevgi dilleriyle beraber uygulanmalıdır. Ancak hediye vermede bazı inceliklere dikkat etmek gerekir.

Hediye karşılıksız olarak verilir. Yani çocuğun bir hizmetine veya başarısına karşılık verilen hediye, karşılık veya ödül sınıfına girer. Aynı şekilde çocuğa yapması gereken bir iş için hediye vadetmek de yönlendirici rüşvete girer.

Gerçek hediye bir karşılık veya ödül olarak değil, sadece sevgi ifadesi olarak verilendir.

Sevgiyi İfade Yolları

✔ Çocuğunuzun hangi yaşta olursa olsun sevildiğini bilmeye ihtiyacı vardır. Onun için sık sık ona "Seni seviyorum." demekten kaçınmayın. Kucağınıza alın; öpün okşayın.

"Çocuklarınızı çok öpün. Her öpücük karşılığında cennette bir derece alacaksınız." (Hadis-i Şerif)

✔ Gülümseyin… Unutmayın ki her tebessümünüzde tıbbın iddiasına göre beyninize oksijen gitmekte ve

karşınızdaki çocuğunuza (veya yetişkine) pozitif enerji yüklemektesiniz. Gözlerinizi cezalandırmak için değil, sevgi mesajı göndermek için kullanın.

- ✔ Sevgiyi ifade etmede en güzel yollardan biri çocuğu dinlemedir. İyi bir dinleyici olun.
- ✔ Çocuğunuza sürpriz olarak önüne çıkacak şekilde sevgi sözcükleri yazın.
- ✔ Çocuğunuzla birebir beraber olmak için fırsatlar oluşturun. Beraber gezmeye gidin; müze, sergi, tarihi eser ziyaretleri yapın; kitap okuyun. Beraber olmanızdan zevk aldığınızı ona hissettirin.
- ✔ Çocuğunuzla çocuklaşarak oyun oynayın. Böylece aranızdaki yaş, kuşak, görüş farkı kapanacak; aynı dili konuşmuş olacaksınız. Bu çocuğunuzla aranızda muazzam bir sevgi ağı kuracaktır.

Hayatın İçinden

Anne Sen Öldün

Üç afacan sıcak bir öğle sonrasının tadını çıkarmak için arka bahçede hırsız-polisçilik oynuyorlardı. Elbette annelerini de oyuna katmışlardı. Çocuklardan bir tanesi oyuncak tabancasıyla annesini vurdu ve "Bam!... Anne sen öldün!" dedi.

Bunun üzerine anne yere serildi ve uzun bir süre yerinden kalkmadı. Onları pencereden izleyen komşu kadın, biraz telaşlı bir şekilde yardıma geldi.

Komşu kadın üzerine doğru eğilince, üç afacanın bitkin annesi tek gözünü açtı ve fısıldadı "Şşşt! Sakın beni ele verme... Biraz dinlenebilmek için elime geçen tek şans bu"

- ✔ Çocuğunuzun özeline saygı gösterin. Günlüğünü, çantasını karıştırmaktan kaçının. Mümkünse kendisinin kilitli, özel bir dolabı olsun.
- ✔ Olumlu davranışlarına odaklanın. Güzel davranışlarında takdir, övgü gösterin. Ama tenkitler kadar, övgülerin de çocuğun şahsına değil, davranışlarına yapılması gerektiğini unutmayın.
- ✔ Çocuğa kabulle ve onayla yaklaşın. Gayretlerini destekleyin; başarılarını ödüllendirin.
- ✔ Çocuğu sevgiyle yetiştirebilmek için, öncelikle sıcak sevgi dolu bir ailenin gerekliliği unutulmamalıdır. Çocuğunuza bu sıcaklığı mutlaka hissettirin.
- ✔ Ramazan, bayram, kandil gibi özel günler evde birlik içinde büyük bir coşku ve sevinç içinde geçirilmeli.
- ✔ Aile yemeklerde mutlaka buluşmalı; sohbetli-muhabbetli çay saatlerine sıkça yer verilmelidir.
- ✔ Sevgi kesinlikle ön şartlı olamaz. Çocuk şartsız sevilmelidir. Asla "Başarılı olursan seni severim." gibi mesajlar vermeyin.
- ✔ Hiç bir çocuk, sözle de olsa, sevgiden mahrum edilmeyi gerektirecek bir suç işleyemez. "Seni sevmiyorum." "Böyle devam edersen seni sevmem." gibi yanlış ifadelerden kesinlikle kaçının.

ÇOCUĞUN TEŞEKKÜRÜ

Beni sevgi ile büyüttüğün için,
Daima arkadaşım olduğun için,
Benimle güldüğün için,
Hakkımda daima en iyisini dilediğin için,
Beni daima takdir ettiğin için,
İhtiyacım olduğunda daima yanımda olduğun için,
Geçirdiğim mükemmel çocukluk için,
Hayatının en güzel yıllarını bana adadığın için,
Fedakârlıkların için,
Bana sevgiyi ifade etmeyi öğrettiği için,
Bana daima yapabildiğinin en iyisin verdiğin için,
En iyisin beklediğin için,
Beni her zaman dinlediğin için,
Asla esirgemediğin sevgin için,
Benim annem olduğun için,
Sonsuz teşekkürler
Canım Annem.

Bir Çocuk

İLETİŞİM SANATI

"İnsanlara güzel söyleyin." (Bakara, 2/83)

İletişim; ne söyleyeceğimizi, nereden ne zaman ve nasıl söyleyeceğimizi en iyi bilme sanatıdır. Çocukla iletişim, çocuk eğitiminin temelidir. Çocuğumuzun duygularını, İstek ve ihtiyaçlarını anlayabilmemiz, arada güçlü sevgi bağları kurabilmemiz ve ona arzu ettiğimiz terbiyeyi verebilmemiz ancak güzel bir iletişimle mümkündür.

Anne babalık aslında çocuklarıyla iyi iletişim kurabillme sanatıdır. Özellikle ahlaki hassasiyetin giderek zayıfladığı, ailenin çözüldüğü günümüz şartlarında çocuklarla iletişim kurmak hem zor, hem de şart.

Bilinçli anne baba çocuklarıyla iletişim kabiliyetlerini geliştirir. İletişim vasıtası olan kelimeleri onlarla arasında köprüler kurmak için kullanır, duvarlar örmek için değil.

"Çocuklarınızla 7 yaşına kadar oynayın, 15 yaşına kadar arkadaş olun, 15 yaşından sonra istişare edin." (Hz. Ali)

Anne-babalık sanatı; aslında çocuğun kişisel özelliklerini göz önünde tutarak, onunla sağlıklı bir iletişim kurmayı başarabilmektir.

- ✔ Çocuğunuzu ciddi bir şekilde sonuna kadar dinleyebilmek iletişimin ilk adımıdır.

Hayatın İçinden

Ayşe'nin Hayal Kırıklığı

Küçük Ayşe elinde bir kitapla odaya girer. Heyecanla babasına seslenir: "Bak babacığım, hârika bir kitap buldum. Denizaltı âlemini anlatıyor." Gazete okuyan baba başını bile çevirmeden cevap verir. "İyi, hemen okumaya başla." Çocuk yarı kırık bir sesle mırıldanır. "Ama baba, resimlere beraber baksak." Baba yarı çevirdiği başıyla cevaplar: "Sen bak dedim ya... Hem beni rahat bırak da gazetemi tamamlayayım."

Hayal kırıklığına uğrayan Ayşe, annesine koşar. Ondan da aynı cevap gelir.

Yarı buruk bir halde mutfakta iş yapmakta olan yardımcı Sevil Hanıma doğru yürür. Sevil hanım, tebessümle:

"Yeni kitap mı aldın Ayşeciğim? Çok da güzele benziyor." der.

Ayşe ağlayarak ona sarılır. Bundan sonra Sevil Hanım hep yolunu gözlediği biricik arkadaşı, ablası olmuştur artık onun. Annesi, babası haftalarca evden uzakta olsa hiç aramayan Ayşe, Sevil ablası iki gün gelmese hemen üzülür ağlar.

İyi bir dinleyici olun; dinlerken göz kontağı kurun. Pasif değil etkin dinlemeyi seçin. Yani çocuğun sadece sözlerini değil, sözlere yüklediği duyguları anlamaya çalışın. Duygularını ifade etmeye yönlendirin.

Çocuk konuşurken mümkün mertebe itiraz ve müdahale etmeden sonunu getirmesini bekleyin.

Sizin dinlemeniz neticede ona da dinlemeyi öğretecektir.

✔ Çocuğunuza karşı, hitap tarzınıza kadar, sevgi dolu bir yaklaşım sergileyin. Sevginizi ifade edin.

Kur'an-ı Kerim'de Peygamberlerin çocuklarına hep "yavrucuğum" diye hitap etmeleri bize en güzel örnektir.

✔ Yaptığı güzel şeyleri küçük de olsa muhakkak görün, takdir ve teşvik edin.

✔ Ona güvendiğinizi sık sık vurgulayın.

✔ Empati kurun; yani olayları çocuğun gözüyle görmeye çalışın. Böylece çocuğu daha iyi anlayacak; aranızda duygusal bir bütünlük sağlamış olacaksınız.

✔ Çocuğunuza değer verin. Düşüncelerini sözlerini ve duygularını önemsediğinizi hissettirin. Çocuğunuz bir konuda bir öneride bulunduğunda dikkatle dinleyin; değerlendirin. Fikirlerine mutlaka saygı duyun.

✔ Evle, aileyle ilgili konularda çocuğunuzla istişare yapın, Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim'in, Allah'ın emrini yerine getirmek üzere Hz, İsmail'i kurban etmeye götürürken onunla istişare yapması, bize rehberlik etmelidir.

✔ Çocuğunuza hiçbir şeyi tercih etmeyin veya çocuğa böyle tehlikeli bir imaj vermeyin.

İşe veya bir eşyaya kendisinden daha çok değer verildiği hissine kapılması çocukta onarılmaz yaralar açar.

✔ Çocuğunuza zamanında zaman ayırmasını öğrenin. Zamanın çok hızlı akıp geçtiğini, yetişkinler yaşlanırken çocukların yetişkinliğe doğru gittiğini ve geçen zamanın asla geri gelmeyeceğini unutmayın.

✔ Çocuğunuza sabırla yaklaşın. Sinirlenmeyin, onun bir çocuk olduğunu unutmayın.

Hikâye

Sabır ve Sevgi

Yetmişine merdiven dayamış yaşlı bir anne ile onu ziyarete gelen kırk yaşlarındaki kızı salonda oturuyorlardı. Hoş sohbet konuşurken pencerenin pervazına bir güvercin kondu.

Yaşlı anne güvercine gülümseyerek baktıktan sonra kızına sordu:

– Bu ne kızım?

Kızı şaşkın şaşkın cevapladı:

– O bir güvercin, anne...

Yaşlı anne, güvercine biraz daha baktıktan sonra yine sordu:

– Bu ne kızım?

Kızı daha da şaşkın yine cevap verdi:

– Anne! O bir güvercin.

Yaşlı kadın gülümsedi, durakladı ama üçüncü defa sordu:

– Kızım bu ne?

Kızının şaşkınlığı sabırsızlığa dönmüştü.

– O bir güvercin anne. Üçüncü kez soruyorsun. Yoksa beni işitmiyor musun?

Ama yaşlı anne aynı soruyu dördüncü defa da sorunca kızının sabrı taştı ve sesini yükseltti.

– Anne! Yeter artık, sen ne yapmaya çalışıyorsun?

Annesi yüzünde hâlâ devam eden gülümsemeyle yerinden kalktı, dolabın çekmecesinden bir defter çıkar-

dı. Bu bir hatıra defteriydi. Yerine oturdu ve sayfaları karıştırmaya başladı.

Sevgi dolu gülümsemesiyle defterin içinden bir sayfayı göstererek:

– Okur musun? Dedi. Kızı sesli okumaya başladı.

"Bugün üç yaşındaki kızımla salondaki sedirde otururken pencerenin pervazına bir güvercin kondu. Kızım tam yirmi bir defa onun ne olduğunu sordu. Yirmi bir sorusunda da ona sevgiyle sarılarak, onun bir güvercin olduğunu söyledim. Rahatsız olmak mı? Hayır! Onun masum masum sorusunu tekrar edişi kalbimi sevgiyle doldurdu."

- ✔ Çocuğunuzla aranızda ortak noktalar bulun. Onun ilgi duyduğu, sevdiği alanlara siz de ilgi gösterin. Bu alanlar resim, tarih, eski eserler, koleksiyon, spor vb. olduğu gibi herhangi bir olay da olabilir. Bu ortak konular aradaki iletişim bağını kuvvetlendirecektir.
- ✔ Çocuğunuzla her gün çok az da olsa nitelikli beraberlik sağlayın. Bu beraberliğin kitap okuma, oyun oynama, gezme gibi çocuğun seveceği ve seçeceği bir etkinlik olmasına dikkat edin.

Unutmayın ki, bu küçük beraberlikler çocuğunuza çocukluğunun, size de anne babalığın doyulmaz hazzını yaşatacaktır.

- ✔ Çocuğunuzun sevincini ve kederini ilk paylaşmak isteyeceği kişi siz olun. Bunun için de size göre çok önemsiz bile olsa üzüntü ve sevinçlerini samimi olarak paylaşın. Bu hâllerin aradaki iletişim köprüsünü kuvvetlendirmede en tesirli anlar olduğunu unutmayın.

✔ Okul dönüşü çocuğunuzu sevgiyle karşılayın. Derslerinden önce kendisinin nasıl olduğunu sorun.

Çocuğun gün boyunca geçirdiği olayları heyecanla anlatışını dikkatle dinlemek, arada sıcak ilişkilerin kurulmasına en güzel fırsattır.

"Çocuğunuzla çocuklaşın." (Hadis-i Şerif)

✔ Çocuğunuzla çocuklaşarak oyun oynayın. Oyun, çocuğun kalbine giden ve sizi onunla bütünleştiren en güzel, en kestirme yoldur. Bu yolu değerlendirmeyi bilin.

✔ İster yolda yürürken, ister taşıtla giderken kelime oyunlarıyla, bilmece ve fıkralarla yolculuğunuzu eğlenceli hâle getirin.

✔ Çocuğunuzdan bir iş yapmasını isterken zamanını iyi kollayın. Başka bir şeye odaklanmış olmamasına, istekli olmasına dikkat edin.

✔ Çocuğa emredici konumda olmamaya çalışın. Meselâ "yap" demek yerine "yapalım" ifadesini tercih edin.

✔ Konuşmalarınızda "lütfen" ve "teşekkür ederim" sözcüklerine yer verin. Gerektiğinde özür dilemeyi bilin.

✔ **Olumsuz uyarılar yerine olumlu uyarıları tercih edin.**

Olumsuz uyarı

– Çamura basma

– Gürültü yapma

– Üstünü kirletme

– Odanı dağıtma

– Sözümü kesme

– Önlüğünü ortaya koyma

– Kaba konuşma

Olumlu uyarı

– Temiz yerden yürü

– Lütfen sessiz ol

– Üstün temiz olsun

– Odanı düzenli görmek istiyorum

– Sözlerimi tamamlayana kadar lütfen bekle

– Önlüğünü askıya asmalısın

– Lütfen güzel konuş

✔ Karşınızdakini yargılamaktan ve tahrik etmekten öteye gitmeyen "sen dili" yerine, muhatabınızı duygularınıza ortak ederek çözüm getiren "ben dili"ni tercih edin.

Meselâ; "Sen hep böyle geç kalıyorsun." demek yerine "Bu kadar gecikeceğini beklemiyordum." deyin. "Kapıyı niçin sert çarpıyorsun?" demek yerine "Kapının sert çarpılmasından rahatsız oluyorum." demeyi tercih edin.

✔ Çocuğunuzun arkadaşlarına değer verin; eve davet edin.

Aileleriyle tanışıp dostluk kurun. Mümkünse beraber geziler tertipleyin.

✔ Çocuğunuzla konuşurken beden dilinizi kontrol altında tutun. Ne söylediğinizden çok nasıl söylediğinize dikkat edin.

✔ Çocuğunuzla cedelleşmeye, iddialaşmaya girmeyin. Yumuşak bir şekilde "Ben böyle düşünüyorum." deyin ve susun.

✔ Hatalarında yargılayıcı olmayın, tartışmaya girmeyin. Ancak "Ne sonuç çıkarttığını" sorarak tecrübe kazanmasına ve ders çıkarmasına yardımcı olun.

✔ Çocuğunuza yetişkin insanmış gibi davranın, ama ondan yetişkin insan davranışı beklemeyin.

Çocuğunuzun menfi yönlerinden ziyade müspet yönlerine dikkat çekin. Hiç bir oyun seyircisiz devam edemez. Olumsuzluklara çok dikkati çevirmek bir yerde onu teşvik etmektir.

Siyer-i Nebîden

O Saçları Kim Okşadı?

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir gün mescide doğru ilerlerken, çocuklar arasında birinin okunan ezan ile dalga geçtiğini görür. Çocuklar yol kenarındadır ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onlara selam vererek yaklaşır. Sonra ezan ile dalga geçen çocuğa, "Ne kadar da güzel sesin var." der. Çocuk bir "Peygamber'in" karşısında kendini muhatap görünce şaşırır. Şaşkınlığını henüz üzerinden atamadan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocuğun saçlarını okşar ve "Mescitte de bu güzel sesinle ezan okur musun?" diye sorarak onun elinden tutup mescide götürür.

O çocuk o günden sonra mescitte müezzinlik yapmaya başlar. İsmi Ebû Mensûre olan bu sahabe efendimiz (r.a.), uzun süre müezzinlik yapar ve saçlarını ömür boyu kesmez. Çokça uzayan saçlarını kesmesi konusunda tavsiyede bulunanlara da öfkelenerek "O saçları kim okşadı bilmiyor musunuz?" diyerek Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e olan muhabbetini dile getirir.[3]

3. Ahmed Maraşlı, *Eğitimde ve Hayatta Çocuğumu Nasıl Yönlendirebilirim*, İst., Nesil Yayınları, 8. Baskı, 2006, sayfa. 147

“Çocukluğunu tam yaşayamamış insan kolay kolay tam bir insan olamaz.”

2. Anahtar:

SORUMLULUK VE ÖZGÜVEN

(ÇOCUĞA SORUMLULUK VE ÖZGÜVEN DUYGUSUNU KAZANDIRMAK)

“Çocuklarınızla
7 yaşına kadar oynayın;
15 yaşına kadar arkadaş olun,
15 yaşından sonra istişare edin.”

Hazreti Ali
(Radıyallahu Anh)

SORUMLULUK VE ÖZGÜVEN

Özgüven insanın sahip olduğu değerlere, potansiyel olarak taşıdığı güzelliklere ve kendisini yaratana dair öz inancıdır. Yani Allahu Teâlâ'nın kendisine vermiş olduğu üstünlüklerin ve güzelliklerin farkında olması, halifetullah sırrını yakalamasıdır.

Bir yerde kişinin kendisi olmasından memnuniyet duyması ve bunun neticesinde kendisi, çevresi ve Rabbiyle barışık olmasıdır.

Özgüveni yüksek kişi, kabul edilmeme gibi bir korku taşımaz; kendine güveni tamdır. Neticede kabul edilmemiş, onaylanmamış bile olsa bu onda sarsıntı yapmaz. Dolayısıyla hem kendisi huzur, güven içindedir; hem de çevresindekiler üzerinde huzur ve güven duyguları uyandırır.

Kendilerini başkalarından ne aşağı görürler ne de üstün. Bu itidali güzel muhafaza ederler. Ayrıca marka takıntıları da olmaz. Başkalarına bir şeyler ispatlama, diğer insanları suçlama ihtiyacı hissetmezler. Kendilerinin artılarını da eksilerini de görür ve güzel analiz ederler.

Girişimci, atılgan; eylemlerinin sorumluluklarını yüklenici ve liderlik vasıflarıyla toplumda fikirlerine değer verilen, başvurulan biri olarak saygınlık görür.

Özgüven kibirlilik, kendini beğenmişlik değildir. Tam tersine kibirli kişilerin özgüvenleri düşüktür.

Eğitimde öz güven ve sorumluluk birbirinden ayrılmayan iki temel unsurdur. Sorumluluk duygusu gelişmemiş çocuğa özgüven kazandırmak mümkün olmaz.

Çocuğun doğar doğmaz kucağa alınıp sevilmesi, emzirilmesi, ihtiyaçlarının zamanında giderilmesi özgüvenin ilk basamaklarıdır. Sonra çocuğa yaşına uygun görev ve sorumluluklarının verilmesiyle devam eder.

Çocuk eğitimine hassasiyet gösteren çoğu anne babalar, çocuklarının sorumluluklarını yüklenmek gibi bir hata yaparak, çocukta sorumluluk ve öz güvenin gelişmesine mâni olurlar. Çocuğun hayatı boyunca bir takım meselelerle karşılaşması kaçınılmaz. Ancak bunları onun adına çözmek, ona yapılabilecek en büyük kötülüklerden biridir. Çocuğun yaptığı veya yapamadığı şeylerin neticeleriyle yüzleşmesi gerekir. Bu da onun problemleri çözme kabiliyetini geliştirir; ayakları üzerine durmayı öğretir. Yanında anne babasının olmadığı anlardaki problemlerinde ona akıl verecek, çözüm gösterecek birilerine ihtiyaç duymaz.

Güven duygusu ve sorumluk şuuru gelişmemiş çocuklar, gelecekte bağımlı şahsiyetler olarak karşımıza çıkarlar ve ruh sağlıkları tehlikededir. Onun için anne babanın konunun önemini bilip, çocuğuna yaklaşımlarında dikkatli olması gerekir.

Bu da ilk çocukluk yıllarından itibaren çocukların ihtiyaçlarına zamanında cevap vermek, onların şahsiyetlerine saygı duymak, değer vermek; tatbik edilen kuralların sebeplerini izah etmek, kabulle ve sevgiyle yaklaşmakla mümkün olur. Ayrıca anne babanın çocuklar arasında adaleti sağlaması, çocuğa yaşına göre sorumluluklar vermesi, çocuğu saygıyla dinleyip aile içi kararlarda fikirlerini sorması, güven ve sorumluluk şuurunun gelişmesinde son derece mühimdir.

ÖZGÜVEN ADINA YAPILAN HATA: FAZLA ABARTI

Her mevzuda olduğu gibi bu konuda da itidal şart. Yazık ki günümüzde çocuk eğitimine dikkat göstermeye çalışan anne babaların en çok yaptıkları hata, özgüven kazandırma adına fazla abartıya kaçmaları. Neticede her konuda en iyisi olduğunu zanneden, tenkit kabul etmeyen, nerede duracağını, nasıl konuşacağını bilmeyen iletişimi kopuk bir şahsiyet çıkar karşımıza ki bu da en az güven ve sorumluluğu gelişmemiş çocuğun durumu kadar tehlikelidir.

Çocuk merkezli, aşırı hoşgörülü aile tiplerinde bunu çok görüyoruz. Serbest girişimci, özgür çocuklar yetiştirelim derken, başkalarının haklarını hiçe sayan, kendi başına buyruk, edeb ve terbiye sınırı bilmeyen şahsiyetler ortaya çıkabiliyor.

Kendine Değil Allah'a Güvenmek

Bugün özgüven kavramı adına yapılan en büyük yanlış, özgüvenin kendi ayakları üzerinde durmak anlamında değerlendirilmesidir. Kendi ayakları üzerinde durmak deyiminin zıttı başkalarına bağımlı olmaktır.

Bir çocuğun başkalarına bağımlı bir kişilik geliştirmesini tasvip edemeyiz. Ama tamamen bağımsız, kendi başına buyruk yetişmesini de istemeyiz. Çünkü bir gencin hayat merdivenlerine tırmanırken, bu yollardan geçmiş olan büyüklerin rehberliğine mutlak surette ihtiyacı vardır.

Bugün özellikle Batı'da özgüven adına yapılan fazla abartı kendilerine çok güvenen ama başkalarına güvenmeyen, kendi ayakları üzerinde durmak için sürekli mücadele veren yorgun, bıkkın, hastalıklı bir neslin çıkmasına sebep olmuştur.

Kendine hiç değer vermemek, aşağılık kompleksi duymak gerçekten birçok psikolojik hastalığın sebebidir. Ancak bunun tam zıddı olan kendine çok güvenmek de insanı yorar hatta akıl sağlığını tehlikeye atar.

Doğru olan kendine güvenmek değil, herkesi her şeyi yaratan Allah'a güvenmek, O'na dayanmaktır. Yani **"Ben yaparım"** değil, **"Allah yapar"** gerçeğini bilip, ikrar etmektir.

Meselâ; bir insan sırtındaki eşyalarla gemiye biner. Ama kendinden başka kimseye güvenmediği için eşyalarını sırtından indirmez. Gemide sırtındaki ağırlıkla yolculuk eder. Ama diğer bir insan da gemiye ve kaptanına güvenip sırtındaki eşyalarını indirir. Onu taşıyan geminin eşyalarını da taşıyacağını bilir. İşte bu misalde eşyalarını sırtından indirmeyen insan sadece kendi başına ayakları üzerine duracağına inanan, kendine çok güvenen insandır. Eşyalarını gemiye indiren insan da bütün olayların ve faillerin arkasında gerçekte Allah olduğuna inanıp O'na sığınan, tevekkül eden insandır.

Özgüven meselesinde bu inceliği kavramak çok önemlidir. Yani kişi hem Allah'ın insana verdiği fıtratla ve o fıtratta kendisine biçilen kaderle barışık olacak; hem de geride güveneceği, dayanacağı bir Rabbi olduğunu bilecek. İşte çocuklar bu minval üzere yetişirse sağlıklı özgüveni kazanır.

Sınır Koyulan Çocukta Sorumluluk Hissi Gelişir

Çocuklarımızın ileride sorumsuz, kuralları hiçe sayan, tatminsiz ve bencil yetişkinler olmasını istemiyorsak, onlara sınırlar koymak zorundayız. Çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler, açık ve net ifade edilmiş sınırlara şiddetle ihtiyaç duyar.

Yalnız sınırlar sağlıklı gelişmeyi yüreklendirecek kadar kararlı ve gelişmeye izin verecek kadar esnek olmalıdır. Aşırı kontrollü, kontrolsüz ya da istikrarsız sınırlar sağlıklı gelişmeye mani olur, öğrenme fırsatlarını sınırlar, isyana yol açar. Ayrıca sınırları koyan ebeveynin veya eğitimcinin sözleri ile davranışları arasında zıtlık olmaması gerekir. "Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma." şeklindeki mantık burada kesinlikle geçerli olamaz. Açık kelimeler ve bunu destekleyen tesirli davranışlar ve istikrarlı sınırlar, çocuklarımızın kurallarımızı en iyi şekilde öğrenmelerinin anahtarlarıdır.[4]

Hayatın İçinden

Annelerin Çantasına Dokunulmaz

Küçük Betül annesine seslendi:

– Anneciğim çantandan aynanı alabilir miyim?

– Tabi ki alabilirsin, diye cevapladı anne.

Aradan üç hafta geçti. Ayşe yine:

– Anne! Çantandan aynanı alabilirim değil mi? diye sordu.

Ama anne bu sefer başını iki yana sallayarak:

– Hayır, dedi. Annelerin çantasına dokunulmaz.

Sorumluluk Önemli

"**İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder**." (Kıyame Sûresi: 36)

"**Doğrusu biz sorumluluğu** (emaneti) **göklere, yere ve dağlara takdim etmişizdir de onlar bunu yüklenmek-**

4. Rukiye Karaköse, *Ailede Sorumluluk Eğitimi*, Timaş Yay. sayfa: 63-64

ten çekinmişler ve ondan korkup titremişlerdir. Pek zalim ve pek cahil olan insan ise, onu yüklenmiştir." (Ahzab Sûresi: 72)

Ayet-i kerimelerin de açıkça vurguladığı gibi insan başıboş bırakılmamış, mesuliyet sahibi bir varlık olarak yaratılmıştır. Hatta onu ahsen-i takvim (yaratılanların en üstünü) kılan özelliği de bu mesuliyetidir.

Sorumluluğun ağır yükünü bilen insanoğlu fırsat buldukça bundan kaçmaya çalışır. Onun için sorumluluk şuurunun insan eğitiminde çok özel bir yeri vardır.

Gelecekteki hayatında hem dinî hem dünyevî olarak büyük mesuliyetler alacak olan çocuğun, bu mevzuda iyi eğitilmesi gerekir. Çünkü bir anlamda "mükellefiyet" demek olan ergenlikle, gerek Allahu Teâlâ'ya (Celle Celâluhu) gerekse insanlara karşı büyük sorumluluklar yüklenmeye aday olan çocukta, bu şuurun birden bire ortaya çıkması beklenemez. Onun için sorumluluk şuurunun daha ilk çocukluk yıllarıyla beraber çocuğa verilmeye ve geliştirilmeye çalışılması gerekir.

Sorumsuzluğun bedelini hem kişinin kendisi hem de çevresi öder. Günümüzde yaşadığımız problemlerin çoğunun kaynağında sorumsuzluk yatar. Çok hız dolayısıyla yaptığı kaza yüzünden birçok insanın ölümüne sebep olan kişide sorumsuzluk vardır. Balkonunu temizlerken tuğlayı aşağıya atıp bir insanın yaralanmasına sebep olan kişide sorumsuzluk vardır. Gerek cemiyette gerekse ailede huzur ve geçimin olması için insanlarda sorumluluk duygularının geliştirilmesi gerekir. Hatta kişinin dünyevî ve uhrevî saadeti için sorumluluk bilincinin gelişmiş olması şarttır.

Çocuk ve Sorumluluk

"Sorumluluk, çocuğun yaptığı davranışlarının farkına varması, neticeyi değerlendirmesi, bu davranışlarının doğru veya yanlış olduğuna kendisinin karar vermesidir. Bu bir yerde çocuğa kendi kendisini idare etmeyi öğretmek demektir."[5]

Günümüzde çoğu anne babalar, çocuklarını hummalı bir şekilde üniversiteye hedeflendikleri için ve üniversiteye giriş de ciddi bir maratona dönüştüğü için, çocuklara sorumluluk vermede yetersiz kalıyor. Yani anne babanın çocuktan tek beklentisi üniversite sınavını kazanması oluyor. Dolayısıyla 18 yaşına gelene kadar çocuk her şeyi hazır buluyor; adeta sosyal hayattan soyutlanıyor. Yemekleri hazır, kıyafetleri hazır, akraba, eş dost ziyaretlerinden uzak, sadece üniversite imtihanına odaklanarak yetişen bu gençler, neticede bir sürü problemlerle yüz yüze geliyorlar. Bunun da tek sebebi anne babanın ilk çocukluktan itibaren sorumluluk bilincini vermemesi. Yazık ki çocuklar doğar doğmaz, anneleri tarafından "açlıktan ölecek korkusuyla!" yeme bombardımanına tabi tutuluyor. Anne baba her şeyde çocuğu yerine düşünüyor, çocuğu yerine karar veriyor. "Doydum" diyen çocuğa zorla yediriyor, "Üşümüyorum" diyen çocuğa zorla giydiriyor. Çocuk genç kız oluyor daha hiç mutfak işi, ev işi görmemiş veya delikanlı olmuş, alışveriş ne, gelir gider hesabı nasıl yapılır hiç bilmiyor. Hatta üniversite sınavında çocuğu yerine tercihleri kendi yapan babaları duyuyoruz. Sonra da kendi başına karar verme, iş yapma kabiliyeti olmayan, başarısız zayıf karakterli gençler çıkıyor karşımıza.

5. Ekrem Acar, *Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi*, Yediveren Yay. sayfa: 60

Fıkra

Ne Olacaksın?

Çocuğa sormuşlar:

– Büyüyünce ne olacaksın?

– Babam için bilgisayar mühendisi, annem için diyetisyen, dedem için de doktor olacağım!..

Çocuğa Sorumluluk Nasıl Verilir?

İlk yıllarda anne çocuğu kendi kendine yemeye teşvik etmeli, döküp saçmasına aldırmamalı. Bu çocuğun ilk sorumluluk ödevidir. Sonra yavaş yavaş oyuncaklarını toplama alışkanlığı kazandırılmalıdır. Her zaman çocuğa, yaşına uygun vazifeler verilmeli. Meselâ; üç yaşındaki çocuk annesinin verdiği bezle sehpanın tozunu alabilir; masaya bardak veya tabak taşıyabilir. Anneler dökülecek veya kırılacak diye bunları yaptırmazlarsa çocuklarını kendi elleriyle sorumsuz ve öz güvensiz olarak yetiştirirler.

Çocuğun yaş durumuna göre yavaş yavaş pijamalarını katlama, yatağını düzeltme, odasını toplama vazifeleri verilmelidir. Ancak bu işlere alıştırma esnasında iletişim kurallarına dikkat edilmeli, çocuğa ben diliyle ve takdirle yaklaşılmalıdır. Aşağıdaki misaller gibi:

"Yavrucuğum! Oyuncakların dağınıklığı beni çok rahatsız ediyor. Lütfen toplar mısın?"

"Aferin! Bugün yatağını ne kadar güzel örtmüşsün…"

"Bugün odan harika görünüyor."

Yani görevlerini yapmadığında ben diliyle ikaz, yaptığında da hemen görüp takdirle yaklaşmak gerekir. Ama

asla kardeşiyle veya başkasıyla kıyaslamamalıdır. Kıyaslamak, şahsını eleştirmek, başkalarının yanında yaptığını beğenmemek, azarlamak, sen diliyle ikaz etmek öz güvenini zedeler, sorumsuz yapar.

Dolabı Devirmediğine Şükür

On yaşlarındaki Derya'ya annesi, sık sık ev işlerinde kendisine yardım etmediği için kızar, "Daha bir bez sıkmasını bile bilmiyorsun." derdi. Bir gün Derya heveslendi ve annesine sürpriz yapmak istedi. Mutfak camını silmek için kollarını sıvadı. Ancak biraz sonra mutfaktan bir şangırtı koptu. Koşarak gelen anne, yere düşüp parçalanmış şeker kavanozuyla karşılaştı.

– Ne bu hâl Derya, ne yapıyorsun? diye hınçla sordu.

Çocuk yarı ezik:

– Anne camı siliyordum, kaza oldu, diye cevap verdi.

Yere yayılmış cam kırıntılarına ve şekere bakan anne can sıkıntısıyla:

– Gayet normal, dedi. Eline hiç bez almamış biri olarak dolabı devirmediğine şükür...

Bir bardağı çocuk kırarsa "sakar"
anne kırarsa "nazar"
baba kırarsa "bu bardağın burada ne işi var?"

Öz Güven Önündeki Engeller

✔ Aşırı utangaçlık
✔ Kendini beğenmek
✔ Başarısızlık korkusu
✔ Alaya alınma korkusu
✔ İncitilme korkusu
✔ Reddedilme korkusu
✔ Onaylanmama
✔ İstenmeyen sonuçlarla karşılaşma korkusu

Çocuk Düşünce...

"Çocuk düşmüş dizini acıtmıştır. Yanında onu kucağına alıp sakinleştiren sonra da gözyaşlarını silip dizine bant yapıştıran bir annesi varsa; hastalandığında en sevdiği oyuncağı koynuna verip ona masal okuyan bir babası olursa; okulda yaramazlık yapıp cezalandırıldığında evin bir köşesine çekilip öğretmeninin neden ona kızdığını sakin bir biçimde açıklayarak bir dahaki sefere nasıl davranması gerektiğini anlatan bir annesi varsa; bir yarışmada başarısızlığa uğradığında da ona sonuç değil yarışmaya katılmanın ve elinden gelenin en iyisini yapmanın (diğer yönden geçemese de bu yönden birinciyi bile geçebilir) önemini anlatan bir babası varsa, bu çocuk sadece mutluluk ve güven duyguları içinde bir çocukluk yaşamakla kalmayacak, gençlik günlerinin sorunlarıyla karşılaştığında da işte hep bu küçük olay ve anılardan öğrendikleriyle sorunlarını göğüslemeyi öğrenecektir.[6]

6. Ahmet Maraşlı, a.g.e. sayfa: 78

TAVSİYELER

"Çocuklarımızı kuzu gibi büyütmeyelim ki, ileride koyun gibi güdülmesinler." (Sâdi)

- ✔ Özgüvenin temel şartı koşulsuz sevgidir. Hangi şartta olursa olsun çocuğunuzu sevin, sevginizi çeşitli yollarla ifade edin. Varlığının sizin için değerli ve çok mutluluk verici olduğunu hissettirin.
- ✔ Çocuğunuzu onayla ve takdirle karşılayın. Yaptığı işleri hatalı da olsa küçümsemeyin. Başkalarının yanında azarlamayın.
- ✔ Başarısızlıklarını tekrar tekrar dile getirmeyin.
- ✔ Fikirlerini, önerilerini dikkate alın, değer verin.
- ✔ Çocuğunuzla iftihar edin ve bunu ona gösterin.

6-7 yaşına gelince başkalarıyla tanıştırırken ona değerli olduğunu hissettirin. "Bu benim oğlum veya kızım" derken ses tonunuzla kıymet verdiğinizi anlasın. Sakın olumsuz kelimeler kullanarak tanıştırmayın.

- ✔ Çocuğunuzla istişare etmeye özen gösterin.
- ✔ İlgili anne-baba olun, nitelikli beraberliği mutlaka sağlayın.
- ✔ Albenili reklâmlara, teşhirlere kapılarak çocuğunuzun her istediğini almaya çalışmayın. Her istediğini elde etmek çocuğa doyumsuz ve mutsuz kişilik kazandırır.

Siyer-i Nebîden

Deve Senindir

Abdullah b. Ömer (r.a.) küçük bir çocuktu. Babasıyla beraber Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bir yolculuğunda bulunmuştu.

Küçük Abdullah (r.a.) babasının henüz binilmeyen bir devesine binmişti. Deve hem çok hızlı gidiyor hem de söz dinlemiyordu. Dolayısıyla ara ara kafilenin önüne geçiyordu. Babası bundan rahatsız olup sık sık oğlunu ikaz ediyordu.

– Abdullah, kafilenin önüne geçme.

Abdullah'ın (r.a.) devesi tekrar tekrar kafilenin önüne geçince, baba oğlunu azarladı.

– Abdullah! Rasulullahın (s.a.v.) önüne kimse geçemez.

Çocuğun azarlanması Sevgili Peygamberimizi üzmüştü. Babaya seslendi:

– Şu deveyi bana satsana.

Baba bunun üzerine:

– Deve senindir ya Rasulallah, dedi.

Ancak Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bunu kabul etmeyip isteğini tekrarladı. Neticede deveyi satın aldı. Deve artık Peygamber Efendimize ait olmuştu. Ve devenin yeni sahibi olan Rahmet Peygamberi çocuğa seslendi:

– Abdullah! Artık deve senindir. Ona istediğin gibi binebilirsin.[7]

7. Buhari, Büyü 47, Hibe 25.

- ✔ Çocuğu sevmek, her isteğine evet demek değildir.
- ✔ Çocuğunuza hayır demesini bilin, böylelikle sınırlarını öğrenmesine yardımcı olun.

Neticede her isteğine kolayca kavuşan hazırcı, kendisine çabalama, uğraşma şansı verilmeyen, sukutuhayal tanımamış, suni pembe bir dünya içinde büyüyen bir çocuk çıkar karşımıza.

Asıl sorun da hakikatte dünyanın kendisine gösterildiği gibi pembe olmadığını gördüğü anda ortaya çıkar.

Unutmayın ki eğitimde asıl olan çocuğun her istediğini cevaplamak değil, ihtiyaçlarını cevaplamaktır.

- ✔ Çocuğu başkalarının yanında asla rencide etmeyin, azarlamayın.
- ✔ Yıkıcı tenkitten kaçınalım.
- ✔ Çocuk bir işi yaparken müdahale ederek yarım bıraktırmayın. Zorlanınca yardım edin ama yardımınız desteklemeden öteye gitmesin.
- ✔ Siz bir iş yaparken, yapabileceği şekliyle ondan yardım isteyin ve yardımdan sonra da memnuniyetinizi dile getirin.
- ✔ Çocuğunuzu başkasıyla asla kıyaslamayın.
- ✔ Sorularını mühimseyin, mantıklı cevaplar verin.
- ✔ Başardığı işleri küçük de olsa muhakkak takdir edin.
- ✔ Güvendiğinizi gösterin.
- ✔ Çocuğun ev ödevlerini asla siz yapmayın. Sadece yardımcı olun, yönlendirin.
- ✔ Çocuğunuza iki yaşından itibaren, yaşına uygun görev ve sorumluluklar verin.

İslâm Târihinden

Keşke Konuşsaydın

Bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "Müslümanın durumu o yeşil ağaca benzer ki yaprakları hiç dökülmez, bu ağaç hangisidir?" der. Herkes bir şeyler söylerse de hiçbiri isabet edemez. Hazreti Ömer'in (r.a.) oğlu Abdullah'ın içinden "Hurma" geçtiği hâlde yaşça küçük olduğu için sesini çıkarmaz. Bilahare durumu babasına anlatınca Hazreti Ömer (r.a.) "Keşke konuşsaydın" der.[8]

(Yani büyüklerin yanında konuşulmaz diye bastırmaz.)

✔ Görevlerini yerine getirirken çocuğuu asla eleştirmeyin, müdahale etmeyin, gerekirse yönlendirici yardımlar yapın.

Unutmayın ki;

İki yaşındaki çocuk masaya tabakları dizebilir, sehpanın tozunu alabilir.

Altı yaşındaki çocuk pijamalarını katlayıp yatağını düzeltebilir, yerlerin tozunu alabilir.

Yedi-sekiz yaşında yaşındaki çocuk alışveriş çantasını taşır, evi süpürüp silebilir, basit ütüler yapabilir. Masaya yemek ve tabakları taşıyabilir. Yatağını ve odasını düzenli bir şekilde derleyip toparlayabilir.

✔ Evde ailenin birlikte olduğu anlarda çocuğunuzdan belirli konular hakkında hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma çalışmaları yapmasını isteyin. Sık sık fıkra ve hikâyeler anlattırın.

8. İbrahim Canan, *İslamda Zaman Tanzimi*, Işık Akademi Yay. sayfa: 75

- ✔ Toplum içinde konuşmasına, fikirlerini ifade etmesine teşvikçi olun.
- ✔ Asla "Bu devirde babana bile güvenmeyeceksin" şeklindeki insanlığa ve İslâm'a sığmayan, ama günümüzde hayat felsefesi hâline getirilen bu yanlış cümleyi çocuğunuza kullanmayın.

Fıkra

Babana Bile Güvenme

Bir gün Salaman ismindeki bir adam kollarını açtı ve küçük çocuğuna "Koş oğlum, koş babanın kucağına!" dedi. Çocuk paytak paytak adımlarla koşarak geldi ki babası yana çekiliverince yere düştü ve yuvarlandı. Baba bilgiç bilgiç başını salladı. "Bak evlad!" dedi. "Sana baba vasiyeti. Hayatta babana bile güvenmeyeceksin."

“Kötü çocuk” yoktur;
“Kötü eğitim” vardır.
Kötü eğitim ise öncelikle anne ve babadan
gelen eksiklik ve yanlışlıklardır.

3. Anahtar:

DİSİPLİN VE ÖZGÜR DİSİPLİN TEKNİKLERİ

(ÖZGÜR (İÇ DENETİMLİ) DİSİPLİN TEKNİKLERİNİ UYGULAYARAK, ÇOCUKTA ÖZ DENETİMLİ DİSİPLİNİ OLUŞTURMAK)

“Çakıl taşlarını kemâle erdiren
çekiç darbeleri değil,
suyun okşayışlarıdır.”

DİSİPLİN NEDİR?

Disiplin kelimesi sözlüklerde "adab-ı muaşeret", eğitimle idare etmek, nizam, talim ve terbiye etmek, yetiştirmek gibi manalara gelir.

Disiplini genel anlamda "Kişilerin içinde yaşadığı topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan tedbirler sistemi" diye tanımlayabiliriz.

Çocuk eğitimi bir yerde disiplin demektir. Bu, çocukta doğru sınırlar geliştirme; kendisiyle ve çevresiyle uyum içinde yaşamaya hazırlama adına çocuğa belirli alışkanlıklar kazandırmadır.

"Disiplin harici bir sınırdır, çocuklarımızda dahili sınırlar geliştirmesi için tasarlanmıştır. Çocuğun karakterinde yeterince yapı oluşup, artık ona gereksinimi kalmayıncaya kadar onun için bir güven çatısı sağlar. Yararlı disiplin çocuğu her zaman daha dahili bir yapıya ve daha çok sorumluluğa götürür."[9]

Disiplin Tipleri

1) Otoriteye Dayanan Disiplin:

Çocuğun çocuksu davranışlarına bile yasak koyan, hiç müsamahaya yer vermeyen, katı, sert, tamamıyla dış kontrollü disiplin şeklidir.

9. Dr. Henry Cloud, Dr. John Jownsend, *Sınırlar*, Sistem Yayıncılık. sayfa: 178

Esasen buna disiplin değil yaptırım gücü demek daha uygundur. Çocuğun ruh ve beden sağlığını olumsuz yönde etkileyen tahrip eden bir yöntemdir.

2) Gevşek (Hoşgörülü) Disiplin:

Sınırsız hoşgörü uygulamasıyla çocuk kontrolsüz ve aşırı serbest bırakılır. Çocuğa geniş özgürlük ve sevgi verme adına hiç sınır konulmaz. Neticede bencil, şımarık, doyumsuz, sorumsuz ve ben-merkezci bir şahsiyet gelişimine sebep olunur.

3) İç Denetimli Özgür Disiplin:

Çocuğun belirli kuralları benimsemesi ve dış uyarılara gerek kalmadan bu kurallara uymasını yani içi kontrolü hedefleyen disiplin şeklidir.

Özgür disiplin uygulaması neticesinde çocuk:

– Kendine sınır koymayı öğrenir.

– Taleplerini zarara dönüşecek noktada kendini frenlemeyi öğrenir.

– Hiç kimseye bağımlı kalmadan, kendi kararlarını alabilme kabiliyeti kazanır.

– Sorumluluk sahibi olur. Görevlerini bilip, uyarı ve ikaz almadan yerine getirmeye çalışır.

– Kendi kendini yönetme yeteneği kazanır.

– Olumlu ve olumsuz duygularını terbiye edip, yönlendirebilme iradesini elde eder.

– Başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı olur.

– Kendi fikir ve düşüncelerini özgürce ifade etmeyi öğrenir.

ÖZGÜR DİSİPLİN TEKNİKLERİNİ UYGULAMA

Disiplinde anne babanın çocuğa karşı tek vücut olması şarttır. Farklı uygulamaya muhatap kalan çocuk bocalar; doğru ve yanlış sınırlarını kavrayamaz.

- ✔ Anne-baba, hatta diğer yakın aile büyükleri arasında çocuğun davranışlarına gösterilen tepki ve tutumların aynı olmasını sağlayın.
- ✔ Çocuklara disiplin tekniklerini uygularken, yaş seviyelerini, karakterlerini ve özel durumlarını, fizyolojik ve psikolojik yapılarını mutlaka göz önünde tutun.
- ✔ Çocuk için belirlediğiniz kurallara öncelikle kendiniz uyun.
- ✔ Çocuğa, kuralların sebeplerini izah edin.
- ✔ Belirlediğiniz kurallarda istikrarlı olun; zamana ve yere göre değiştirmeyin.
- ✔ Beklediğiniz davranış şeklini net bir şekilde anlatın ve öğretin. Öğretilmeden uygulanan disipline, biz sadece "yaptırım" diyoruz. Disiplinde öz denetimin (çocuğun kendi kendini kontrol altına alabilmesi) sağlanması, dış kontrolle yaptırım gücü hâline gelmemesi için kuralların öğretilmesi, izah edilmesi şarttır.

- ✔ İster öğretici olun, ister anne-baba, disiplin kurallarını öğretebilmeniz için, öncelikle onunla konuşarak uyum sağlamalısınız.
- ✔ Çocuğunuza kuralların uygulanmasında aktif rol ve sorumluluk verin.
- ✔ Çocuğunuza "doğru davranışları" yerleştirmek için en etkili yöntemin "ödüllendirme" olduğunu unutmayın.
- ✔ Çocuğunuz olumlu bir davranışı öğrenirken, başlangıçta her o davranışı tekrarlayışında onu ödüllendirin. Davranış yerleşmeye başlayınca ödüllendirmeyi aralıklı yapın.
- ✔ Ödülün zamanını ve nasıl olacağını çocuk değil, siz seçin. Çocuk istedi diye ödül vermenin onu arsızlığa alıştıracağını unutmayın.
- ✔ Çocuğunuzun olumsuz davranışlarına değil, olumlu davranışlarına odaklanın. Olumlu davranışlarını âdeta cımbızla arayın.
- ✔ Çocuğa, ne yapmaması gerektiğinden çok, ne yapacağını öğretin.
- ✔ İstediğiniz bazı davranışlar için çocuğunuzla bir sözleşme yapın. Yani çocuktan beklediğiniz davranışları beraberce tespit edin. Mümkünse sözleşme olarak kâğıda dökün. Neticenin ne kadar tesirli olduğunu gözlemleyin.
- ✔ Çocuğunuzu, olumsuz davranışlarının neticeleriyle karşılaştırın. (Doğal sonuçlar tekniği)

Meselâ, yemek vaktinde masaya gelmek istemeyen, yemek yemeyen çocuğunuza öğün arası yiyecek vermeyin veya sabah servisi kaçıran çocuğunuzu okula arabanızla değil,

yürüyerek gönderin Camı kıran çocuğunuzun harçlığından cam parasını kesin.

- ✔ Çocuğunuzun yaptığı bir yanlışın arkasından doğrusunu bulmaya, düşünmeye yönlendirin.

Meselâ: "Bu davranışın doğru mu, yanlış mı? Yarına kadar bunu düşün ve değerlendir." deyin.

- ✔ Çocuğunuza "yapma" demek yerine, alternatif sunmaya çalışın.
- ✔ Çocuğunuzun gerek olumlu, gerekse olumsuz davranışlarında kendisini değil, davranışlarını ele alın. Yani övgü ve eleştirileriniz çocuğun davranışlarına olsun; kişiliğine değil.
- ✔ Çocuğunuzu başkalarının yanında asla eleştirmeyin.
- ✔ Çocuğunuzu başkalarıyla hiçbir zaman kıyaslamayın. Gerekiyorsa kendisiyle kıyaslayın.

Meselâ: "Geçen sene oldukça başarılıydın, istersen yine başarılı olabilirsin." deyin.

- ✔ Çocuğunuza gerektiğinde "hayır" denilmesi gerektiğini bilin.
- ✔ Çocuğun davranışlarına sınır getirebilirsiniz; ama duygularına sınır getiremezsiniz. Onun için çocuğun olumsuz duygularını asla örtbas etmeyin. Yetişkinliklerinde terapistlerin kapısını en çok aşındıranlar, duyguları örtbas edilmiş; kendilerine olumsuz duygularının ifadesine fırsat verilmemiş çocuklardır.
- ✔ Çocuğunuz sizi sevdiğini söyleyebildiği gibi, gerektiğinde kızgın ve kırgın olduğunu da söyleyebilsin. Bu cesareti ona verin. İfade edilemeyen olumsuz duyguların kangrenleşerek, onarılmaz yara hâline geldiğini unutmayın.

✔ Çocuklara duygularını ifade özgürlüğü verebilmek, ancak "duyguları yansıtma" yöntemiyle mümkündür.

Duyguları yansıtma yönteminin, anne-baba ve eğitimciler için, üç yaştan ergenliğe kadar en güzel disiplin yöntemi olduğunu asla unutmayın. Duyguları karşılanmayan çocuklarda zamanla bu bastırılan duygular kangren olmuş yaralar gibi zarar verecek, ruh sağlığına olumsuz tesir edecektir. Çocuklard ki davranış bozukluklarının temelinde daha çok duyguların karşılanmaması görülür.

Hayatın İçinden

Erkek Adam Köpekten Korkmaz

Asabi mizaçlı dede, köpekten çok korktuğunu söyleyen torununa:

– Ayıp ettin evladım! Sen erkek adamsın, hiç köpekten korkulur mu? dedi.

Orta yaşlardaki oğlunun bu duruma canı sıkılmıştı.

– Babacığım, dedi gayet yumuşak bir sesle. Bana da hep "Erkekler köpekten korkmaz." derdin. Biliyorum sen hiç köpekten korkmazsın ama inan insanların çoğu köpekten korkar. Bu da bir insan için gayet tabi bir durum, bir eksiklik değil.

Yaşlı adam şamar yemiş gibi irkildi. Odadan çıkan torununun arkasından bir müddet baktıktan sonra oğluna döndü, yavaşça:

– Evlat, dedi. Yetmiş üç yaşındayım. Bugüne kadar herkesten sakladığım bir sırrımı seninle paylaşabilir miyim?

Bu sefer şaşkınlık sırası oğluna gelmişti. Merakla babasına eğildi.

– Biliyor musun dedi yaşlı adam... Ben de köpeklerden çok korkarım. Hatta yolun başında bir köpek yavrusu görsem hemen yolumu değiştiririm. Ancak babam da bana hep "Erkek adam köpekten korkmaz." derdi. Erkek olmak için köpekten korkmamak gerektiğini düşünerek büyüdüm.

Yaşlı adam durakladı; bir noktaya sabitleşen gözlerini zorlayarak oğluna dikti ve acılı birgülümsemeyle devam etti:

"On dört yaşındaydım. Bir gün eve doğru yürürken karşıma bir köpek çıktı. Korkuyla kaçmaya başladım ve ayağımın takılmasıyla yere düştüm. Peşimden koşan köpek de bacağımı yakalayarak ısırdı. Yoldan geçen adamlar bana yardım etmeye çalıştılar. Bir yandan da beni teselli ediyorlardı:

– Korkma, korkma geçti!

– Çok canın yanıyor mu?

Bu arada çıkıp gelen babam gayet soğukkanlı:

– Yok canım, dedi. Ne korkması, ne acıması! Benim oğlum aslan gibidir. Bir köpek ısırdı diye hemen yelkenleri suya indirmez.

Nihayet eve döndük. Hâlimi gören annem çok telaşlandı:

– Önce bir bardak su getireyim sana, çok korkmuşsundur, dedi.

Ben hemen cevapladım:

– Yok yok, hiç korkmadım! Hiçbir yerim de acımadı."

- ✔ Çocuğunuz bir sorunundan dolayı duygularını size açtığında hemen akıl ve mantığa dayanan izahlarla ona nasihat vermeye kalkışmayın. Duyguları yansıtma yöntemiyle önce onu anladığınızı gösterin.
- ✔ Bu yöntem, size duygularını açan çocuğun sözlerini küçüklerde aynen, büyüklerde farklı kelimelerle tekrar ederek onu anladığınızı göstermenizden ibarettir.

Yansıtıcı Dinlemeye Misal

Çocuk: Zehra'dan nefret ediyorum.

Ebeveyn: Yani en iyi arkadaşından nefret ediyorsun.

Çocuk: Evet, benim hakkımda arkamdan konuştu.

Ebeveyn: Başkalarına senin hakkında, hoşuna gitmeyecek şeyler mi söyledi?

Çocuk: Evet.

Ebeveyn: Şu anda hissettiklerini benimle paylaşırsan çok sevinirim. Sarılmak ister misin?

Çocuk: Evet.

Ertesi gün kızlar yeniden en iyi arkadaş olurlar ve anne kızına önceki duygularını hatırlatma hatasına düşmeyecek kadar tecrübelidir.

- ✔ Haftada bir aile meclisi toplantıları yapın. Bu toplantılarda tüm aileyi ilgilendiren ortak sorunları tartışın; ailenin geleceği ile ilgili kararlar alın.
- ✔ Çocuğunuz üç yaşındayken başlayıp, on sekiz yaşına kadar rahatlıkla devam edebileceğiniz bu toplantılarla

hem birçok sorunu çözecek, hem de çocuğunuza insan ilişkileri eğitimi vermiş olacaksınız.

✔ Bir sorunu çözme veya bir kuralı uygulama esnasında güç mücadelesine fırsat vermeyin. Yani kazanan veya kaybeden olmayın. Çocukla uzlaşmalı bir çözüm bulmaya çalışın.

Sorunları karşılıklı çözme yöntemi özellikle büyük çocuklarda, hatta ergenlik döneminde en etkili disiplin yöntemlerindendir.

✔ Bir annenin veya eğitimcinin hiç kızmaması, kırılmaması mümkün olmaz. Ancak burada önemli olan kızgınlığı veya kırgınlığı ifade etmemek değil, ifade ederken yıkıcı olmaktan kaçınmak, **"Yapıcı Olmak"**tır. Yani öfkenizi, kırgınlığınızı bastırmayın, yer yer gösterin, ifade edin. Ama ifade ederken yapıcı olun.

Yapıcı Olmak İçin:

✔ Ben diliyle duygularınızı ifade edin. Örneğin:

– Odayı bu kadar dağınık görmek sinirlerimi çok bozuyor.

– Hâlen dersine başlamamana çok içerliyorum.

– Bilgisayara bu kadar zaman ayırman beni gerçekten üzüyor.

– Dişlerini fırçalamadan yatarak, dişlerini çürümeye terk etmeni asla anlayamıyorum.

✔ Mümkün mertebe tuzak sorular sormayın. Tuzak soru; cevabını bildiğiniz hâlde sorduğunuz sorulardır.

Meselâ; dersine çalışmadığını bildiğiniz çocuğunuza; "Dersine çalıştın mı?" tuzak sorusu yerine; "Dersine ça-

lışmadığının farkındayım. Ne zaman çalışmayı düşünüyorsun?" diye sorun.

- ✔ Geçmiş yerine kendinizi geleceğe ve çözümlere odaklayın. Çocuğun geçmişteki hatalarını dile getirmekten kaçının. Ancak hataların tekrarlanmaması için çözümler üretmeye çalışın ve buna da çocuğunuzu ortak edin.
- ✔ Hatalarını yüzüne (küçük düşürücü bir şekilde) vurmaktan kaçının. Bir hatası neticesinde zor duruma düştüğünde asla; "Ben sana dememiş miydim?" demeyin.
- ✔ Disiplinde cezayı en son çare olarak düşünün. Çocuktaki istemediğiniz davranışları cezasız engellemeye çalışın. Bunun için de:
- ✔ İstemediğiniz davranışından önce o konu hakkında beklentilerinizi ve duygularınızı net bir şekilde ben diliyle izah edin. Meselâ:

– Okul dönüşünde çantanı ortaya atmandan çok sinirleniyorum, hem de ortalarda bir çanta görmek hiç de güzel bir görünüm arz etmiyor.

- ✔ İstediğiniz davranış için şartları kolaylaştırın, çevre hazırlayın.

– İstersen, gelir gelmez çantanı koyabileceğin güzel bir yer hazırlayalım. Dolabın şu bölümü bu iş için en uygun gözüküyor. Ne dersin? Anlaştık mı?

Gözünün içine bakarak onay alın.

- ✔ Örnek olun. Kendiniz çantanızı asla ortaya bırakmayın.
- ✔ Çocuğun istemediğiniz davranışı atmasında yardımcı olun.

Çocuk çantayı tam yere koyarken:

– Çantayı dolaba koyuyorduk, değil mi? diyerek, gerekirse çantanın bir ucundan tutun.

✔ Olumsuz davranışı esnasında gerekirse başka alternatifler gösterin:

– Çantayı dolaba kaldırmakta zorlanıyorsan, şu rafa da koyabilirsin?

İstenmeyen davranıştan sonra neticeyi ve etkilerini göstererek pişmanlık uyandırmaya çalışın:

– Bütün ikazlarıma rağmen yine çantanı ortada görüyorum. Şu anda zil çalıp, beklenmedik bir misafir gelse, ortadaki çantayı görünce ne düşünür dersin? Sen gittiğin evlerde ayaklar altında bir çanta görsen ne düşünürsün?"

✔ Münakaşaya girmeyin, öfkelenmeyin; sabırla istediğinizi tekrarlayın. Ama işin ucunu bırakmayın.

Yani ne yapacağınıza tam olarak karar verin; nutuk ve ceza yerine severek ve kararlı tavırlarla başladığınız eylemi sonuna kadar götürün.

"Çocuk eğitiminde teşvik, tehditten daha iyi sonuç verir." (İbn-i Sina)

✔ Çocuktaki zararlı meşguliyetlerin önünü kesebilmek için onu kâbiliyetlerine uygun faydalı meşguliyetlere yönlendirin.

Can sıkıntısından rahatsız edici davranışlarda bulunan çocuğa; "yapma" demek yerine görev verin. Meselâ çiçekleri sulamasını, balkonu yıkamasını önerin.

✔ Disiplinin, evde hayatın tadını kaçıran sıkıcı kurallar dizisi olmasına izin vermeyin. Gerçek disiplinin, sevgi ve anlayışa, uzlaşmaya dayandığını unutmayın.

Öfkenizi Kontrol Altında Tutma Yollarını Öğrenin.

Bunun için de:

– Çocuktaki olumsuzlukların geçici bir dönem için olduğunu, bütün çocukların bu dönemi yaşadığını düşünün.

– Onun, nihayetinde bir çocuk olduğunu hatırlayın.

– Olumsuz hareketini sizi kızdırmak için yapmadığını, ancak çocukça bir içgüdüselliğin buna sebep olduğunu düşünün.

Çocuğu hemen etiketlemeye girişmeyin. Yetişkinler gibi kendini kontrol edemeyeceğini, kimi zaman uysal, kimi zaman çok haşin olabileceğini bilin.

– Gerginleşmeye başladığınız anda:

"Sakin olmalıyım; bununla pekâlâ baş edebilirim." düşüncelerini kendinize telkin edin.

– Derin derin nefes alıp içinizden ona kadar sayın.

– Kısa bir süreliğine başka bir odaya geçin.

– Pencere kenarına gidip temiz hava alın.

– Sevdiğiniz bir kişiyi veya olayı hatırlamaya çalışın.

– Kendinizi iyi hissettirecek bir etkinlikte bulunun. (Çay içme, gezi, bir dostu arama sohbet etme gibi.)

Sinirli bir yapınız varsa **'Ya Halim'** ismi şerifini çokça zikrediniz.

Bu konuda en güzel öneriyi Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yapmıştır:

"Ben bir kelime biliyorum; eğer onu söyleyecek olsa, kendinde ortaya çıkan öfke giderdi. O kelime, 'Eûzü billahi mineşşeydânir racim'dir." (Tirmizi)

"Sizden biriniz ayakta iken öfkelenirse hemen otursun. Öfkesi geçerse ne iyi, geçmez ise yatsın." (Ebu Davud)

'Biriniz öfkelenince hemen abdest alsın.' (Ebu Davud)

Huzeyfe (r.a.) anlatıyor: "Benim dilimde aile fertlerime karşı ölçüsüzlük vardı. Fakat bu başkalarına olmazdı. Bu hâlimi Rasulullah (s.a.v.)'e söyledim. O: 'Bu kusurun bağışlanması için günde yetmiş kere istiğfar et' buyurdu." (İbn-i Mace)

İslâm Tarihinden

Nefsim İçin Öldürmüş Olacaktım

"Bir defasında bir savaş esnasında Hazreti Ali (r.a.) kâfir ordusundan birini yakalayıp yere yatırarak imana gelmesini, yoksa öldüreceğini söyler. Kâfir imana gelmeyi reddedip, Hazreti Ali'nin yüzüne tükürür. Bunun üzerine Hazreti Ali ona "Serbestsin" der. Kâfir bu duruma çok hayret ederek bu davranışının sebebini sorar. Hazreti Ali (r.a.) şu cevabı verir:

– Ben seni yakaladım, Allah'a imana davet ettim. Eğer bana hakaret etmeyerek kabul etmeseydin seni o zaman öldürecektim. Çünkü bu harp idi, Allah için olacaktı. Halbuki sen hakaret ederek beni öfkelendirdin. Eğer bu takdirde seni öldürmüş olsaydım kendi nefsim için öldürmüş olacaktım. Araya kendi nefsim girdiğinden seni öldürmekten vazgeçtim.

Hazreti Ali'nin bu sözlerini dinleyen kâfir derhal imana gelir.[10]

10. Müzekk'in Nüfus, sayfa: 259

“Çocuklarınızı üç haslet üzerine terbiye ediniz; Peygamber sevgisi, ehl-i beyt sevgisi ve Kur’ân tilavetidir.”

(Hadîs-i Şerîf, Câmius’Sağir)

4. Anahtar:

ÇOCUK VE DİN

(ÇOCUĞA ALLAH (C.C.) VE PEYGAMBER (S.A.V.) SEVGİSİ VEREREK İSLÂMÎ ŞUURLANMAYI SAĞLAMAK)

“..... De ki; asıl hüsrana düşenler kıyamet günü kendilerine ve âilelerine yazık edenlerdir. İyi bilin ki en büyük ziyan işte budur...”

Zümer Sûresi: 15

ÇOCUKTA DİNÎ GELİŞİM

"Her çocuğu annesi İslâm fıtratı üzere dünyaya getirir. Onun bu hâli, konuşma çağına kadar devam eder. Sonra ebeveyni onu Hıristiyan, Yahudi, Mecusi veya müşrik yapar. Eğer anne babası Müslüman iseler çocuk da Müslüman olur." (Müslim, Kader, 25)

Din duygusu insanın, dolayısıyla insan yavrusu olan çocuğun en temel, en elzem ihtiyacıdır. Çünkü Allahu Teâlâ insan fıtratına kendisini araştırıp, yönelme ibadet etme meyli ihsan etmiştir.

"Yüzünü doğru bir din olan İslam'a, insanların fıtratına uygun olan dine çevir" (Rum, 30-45) ayet-i kerimesi için Elmalılı Hamdi Yazır bu anlamda şu yorumu yapmıştır.

"İnsanın, insan ruh ve zekâsının aslı, fıtratı; hakkı tanımak ve hak Yaradan'ından başkasına kul olmamak içindir. O, her ferdin ruhuna bir hak duygusu ve Allah'ı bilme gücü yerleştirmiştir."

Yani insan fıtraten Allah'ı tanımak, ona teslim olmak ister.

Dolayısıyla çocuk inanmaya ve itaat etmeye istidatlı olarak dünyaya gelir. Üstelik kendisini koruyacak ve yardım edecek sonsuz bir güce şiddetle ihtiyaç duyar. Allahu Teâlâ vazgeçilmez bir dayanak ve emniyet kaynağıdır.

Aile ve çevresinde bu duygularını doğru olarak geliştirme imkanı bulan çocuk sağlam bir imanla erişkinliğe geçecektir.

Çocukta dinî gelişim iki dönemde incelenir:

a) İlk çocukluk dönemi (2–6 yaş grubu)

Taklit ederek öğrenme:

Bu yaş çocuklarının zihni yapıları kendilerine verilen her şeyi kabullenmeye oldukça elverişlidir. Aclüni, Keşfül Hafa'da "Bir şeyi küçük yaşta öğrenmek onu taş üzerine nakşetmek gibidir." demiştir.

Çocuğun bu dönemde en iyi öğrenme vasıtası taklittir. Çocuk, hayatının ilk bilgilerini anne babasının mimiklerinden oturuşuna kadar her hâlini tıpkı bir kamera gibi zihnine kaydedip taklit ederek öğrenir.

b) Son çocukluk dönemi (7–12 yaş grubu)

Asırlar öncesinin eğitimcisi Gazali'nin "7 yaş çocuğun temyiz (ayırt etme) yaşıdır." görüşünü bugünün psikologları da aynen kabul etmektedir. 7 yaş dönemi çocuğu, zihni fonksiyonlarının daha bir işlerlik kazanması sebebiyle, mücerret şeylerden müşahhas kavramlara doğru bir geçiş içindedir.

İlk çocukluk dönemi başarılı geçen, olumsuzluklarla karşılaşmayan çocukta, 7-10 yaş arasında vicdan denilen üst ben ve ahlaki şuur gelişir. 10 yaş temel gelişimin en yüksek noktası kabul edilir. Çocuk artık iyiyi kötüyü; haklıyı haksızı çok net ayırabilecek durumdadır.

Ayrıca bu yaş döneminin özellikle namaz yönünden çok büyük önemi vardır.

Çünkü Peygamber Efendimiz (s.a.v.) *"Çocuklarınız 7 yaşına geldiğinde onlara namaz kılmayı öğretiniz."* (Ebu Davut, Salat: 25) buyurmuştur.

Dinî Şuurlandırma İçin Öneriler

✔ 7 yaş dönemi ibadetleri, özellikle de namazı yerleştirme dönemidir. Dolayısıyla çocuğa namazın kılınış şeklini, okunacak sure ve duaları doğru olarak öğretin.

Ancak son çocukluk dönemi de olsa çocuğun yine çocuk olduğunu hiç unutmayın. Sevgi, saygı, müsamaha ve sabırla yaklaşmak temel prensibiniz olmalı.

✔ Namazın asla terk edilemeyecek bir vazife olduğunu ilk çocukluğundan itibaren canlı bir örnek olarak gösterin.

✔ Namazın insanla Rabbi arasında bir bağ, buluşma olduğunu, insana huzur ve sükûnet verdiğini kıssalarla örnekleyerek anlatın.

✔ Anlamlı olan şeyler daha kolay benimsenir ve öğrenilir. Onun için namazın rükunlarındaki manevi anlamları izah etmeye çalışın.

Meselâ; rüku ve secdenin ancak Allah'a boyun eğebileceğimizin ifadesi olduğunu, namazın sonundaki selamla da sağımızdaki ve solumuzdaki melekleri selamladığımızı söyleyin.

Dua ve zikrin manevi boyutunu izah etmeğe, göstermeye çalışın.

✔ Ramazan aylarında değişik camilerde teravih namazlarına götürün. Toplu okunan salâvatların çocuk ruhunu çok okşadığı ve kalıcı izler bıraktığı kesin bir gerçektir.

✔ Camilerin deruni atmosferi çocuklarda güzel duygular uyandırır. Camilerle ilgili tarihi hadiseleri, yapılışlarını anlatın, sık sık cemaatle namaz kılmaya götürün.

✔ Beş vakit namazı yerleştirebilmek için önce en kolayından başlayın, sonra birer birer artırın.

Okuma Parçası

İLK NAMAZ

Küçük Ömer (Seyfettin) çok sevdiği annesinin bir kış günü kendisini ilk defa olarak sabah namazına aldırışını unutamaz. Küçük odasındaki minik karyolasında uyurken, nazik ince parmaklarının saçlarını tarayarak "Haydi Ömerciğim, kalk, haydi yavrucuğum" diye tatlı seslenişini bugünmüş gibi hatırlar. Yazarımızı dinleyelim:

Ben gözlerimi açmıştım. Köşedeki küçük yazıhanemin üzerinde yanan küçük gece kandili .

– Ah bunu unutamam, bu bir kedi kafası idi.

İki pencereli olan odamın beyaz, muşamba perdelerinin esmerliklerini aydınlatıyor ve yeşil camdan gözleriyle bakıyordu.

– Fakat anneciğim, demiştim, daha gece... Her vakit öptüğü yerden, sol kaşımın ucundan tekrar öperek:

– Yok, yavrucuğum, sonra vakit geçer, diye koltuklarımdan tutarak kaldırdı. İçi fanileli küçük terliklerimi giyerek ve gözlerimi yumruklarımla oğuşturarak onu takip ettim. Karanlık sofadan bir anda geçerek odasına girdik. Bağdaş kurmuş bir zenciye benzeyen siyah ve alçak soba gürüldeyerek yanıyordu.

– Aa... Pervin de kalkmış...

Pervin –hizmetçimizdi– elindeki sarı güğümü sobanın üzerinden indiriyordu. Onun kalkacağına hiç ihtimal veremezdim. Annem demişti ki:

– Pervin her sabah kalkar.

Ben hiç kalkmadığım hâlde onun her sabah kalkmasına

hayret ettim. Hırkamı çıkardılar, kollarımı sıvadılar, abdest leğeninin yanına çömeldim. Anneciğim.

– Öyle yorulursun.

Diye küçük iskemleyi altıma koydu, ona oturdum:

– Haydi, besmele çek...!

Pervin ılık suyu ellerime döküyor, annem başucumda.

– Yüzünü... Kollarını, yine üç defa...

Diye fısıldıyor, unuttukça:

– Aa, hani başına mesh?..

Gibi ihtarlarla yanlışlarımı bana tekrar ettiriyordu. Abdest bitince annemle beraber yavaş bir sesle namaz dualarını okuyarak kollarımı ve yüzümü kuruladım. Pervin de ayaklarımı kuruladı. Ve çoraplarımı giydirdi. Isınmak için sobanın önüne gitmiştim. Arkama dönünce, annemi seccadeyi açıyor gördüm... Sonra başına yeşil bir baş örtüsünü örterek beni çağırmıştı:

– Gel!

Gittim. Küçücük ben, onunla bir seccadede, bir yavru samimiyet ve saadetiyle o muazzez, hassas anne vücudunun yanında durdum. İki lâkırdı ile, bana yapacağımı, evvelden öğrettiklerini tekrar etti:

– İki rekât sünnet... Gece öğrendiklerini tekrarla, unutmadın ya?..

– Hayır...

– Haydi...

O, iftitah (namaza ilk başlama) tekbirini ellerini

omuzlarına kaldırarak kadın gibi yaparken, ben de elimde olmayarak onu taklit etmiştim. Sünneti bitirdikten sonra, bana gözlerinin tatlı ve etkileyici bir tebessümü ile gülerek:

– Yavrum, demişti, sen kadın mısın?.. Kadınlar öyle başlar, sen erkeksin, ellerini kulaklarına götüreceksin.

Ve hararetli elleriyle benim küçük ellerimi kulaklarıma kaldırarak:

– İşte böyle...

Diyerek erkek iftitahını öğretti. Ben de tekbiri öyle alıp annemden farkımı, niçin erkek olduğumu, erkekliğin ne olduğunu, erkek olmanın yalnız küçük kızları dövmek ve onlara hâkim olmaktan başka da farkları olacağını düşünerek namazı bitirdim.

Dua ederken sordum ki:

– Nasıl dua edeceğim anne?..

O dua ediyor ve dudaklarını hareket ettikçe baş örtüsü de titrer gibi oluyordu. Başını salladı, duasını bitirdikten sonra, daha hâlâ hatırımda:

– Evvelâ İslâm olduğum için ey Cenâb-ı Vâcibü'l-Vücûd hazretleri (varlığı gerekli olan yüce Allah) sana hamd ederim, de... Sonra vatanımızın düşmanlarını perişan etmeni senden istirham ederim, de... Sonra da bütün eziyet çeken, hasta olan, felâkette bulunan, fakir olan Müslümanların selâmet ve sıhhatlerini senden temennî ederim, de... Kendin için, kendi iyi olman için ve şeytanın yalanlarına aldanmaman için dua et!

Demişti. Ben bu basit ve Türkçe duayı, annemin

dolabındaki birbiri üstüne duran ve karıştırmaklığım "dua kitaplarıdır, sakın ilişme!" ihtarı ile daima engellenen, yıpranmış, Arapça ve esreli üstünlü kitapları hatırlayarak içimden söyledim.

Annem seccadeyi toplayarak bana uyuyup uyumayacağımı sordu, uykum var mıydı? Bunu bilmiyordum... Cevap vermedim.

Haydi öyleyse, git kitabını getir, dersini dinleyeyim.

Peki!

Artık esmer ve duman gibi bir aydınlıkla nurlanan sofadan hızla geçtim. Odamın perdeleri biraz beyazlaşmış, küçük gece kandilinin yeşil gözleri sönerek siyah iki nokta gibi kalmış; sanki, geceleri kendisine bakarak uyuduğum bu kedi kafası ölmüş, hayatı terk etmişti. Yazıhanemin üstünde açık duran kitabımı kaptım, annemin yanına koştum, hiç yanlışım çıkmadı. Annem geceleri derdi ki:

Yatmazdan evvel dersini üç defa oku, yavrum, uyurken melekler sana onu öğretir.

O melekler bu gece de uykumda bana dersimi öğretmişlerdi. Annem şefkatli aferinlerle saçlarımı okşadı. Ve:

– Daha mektebe çok vakit var, diye beni kendi yatağına yatırdı. Uykum yoktu, anneme bakıyordum. Yeşil başörtüsü başında, bu aydınlanan karanlık içinde, bir hayal gibi hareket ederek Kur'an'ını aldı ve pencerenin kenarına, geniş sedire oturarak titreyen ve ince sesi ile okumaya başladı..."[11]

11. Mehmet Nuri Yardım, *Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları*, Nesil Yayınları, 4. Baskı, sayfa: 141

✔ Dinî gün ve geceleri değerlendirin. Özellikle Cuma ve bayram günleri, kandil geceleri çocuğa dinî telkinlerin yapılabileceği en elverişli anlardır.

Böyle zamanlarda çocuğa cezbedici, mümkünse dinî nitelikli hediyeler verin; günün öneminden dolayı duyulan manevi hazzı ona göstermeye çalışın.

✔ Kur'an-ı Kerim'i sevdirin. Onun bize Rabbimizden bir hediye, bir mektup olduğunu; okumakla Rabbimizle konuştuğumuzu söyleyin.

✔ Allah'ın insanı her an gözlediğini, en küçük iyiliğini de kötülüğünü de melekleri vasıtasıyla kaydettiğini anlatın.

✔ Tabiatı gözlemleyerek tefekküre yönlendirin. Bütün güzelliklerde, her bir zerrede Hâlık'ın izi, mührü olduğunu göstermeye çalışın.

✔ Bu dönemde çocuklar tabiatla ilgili çok soru sorarlar. Soru sorma anı çocuğun öğrenmeye en hazır olduğu andır. Güzel cevapların verilmesi çocukta Allah'a imanı pekiştirecektir.

Unutulmamalı ki; tabiat, Yaradanı hissettirecek en etkili eğitim aracıdır.

✔ Kainatın ve dünyadaki her şeyin insan için, insanın da Allah'a kulluk için yaratıldığını anlatın. Her fırsatta bütün nimetlerin Allah'tan geldiğini, bunun için de çok şükretmemiz gerektiğini dile getirin.

✔ Çocuğunuza cenneti sevdirmeye çalışın; cennetin nimetlerini anlatın

✔ Çocuğun ruhunu Allah'a bağlamak için yegane duygu sevgidir. İlk çocukluk döneminde olduğu gibi bu dönemde de Allah sevgisini ön planda tutun.

✔ Allah'ın cemal ve rahmet sıfatlarını anlatmak varken 10-11 yaşına kadar celal sıfatlarını tanıtmak yanlıştır. İslam eğitimine ters düşmektedir. Çünkü Allah korkusu çocukta, Allah'a karşı isyan, öfke, kızgınlık gibi duyguların gelişmesine yol açmaktan öte gitmeyecektir. Ayrıca çocuğun ruh sağlığını bozup davranış bozukluğuna itilmesine sebeptir.

Hayatın İçinden

Onun Cehennemi Yok

Yedi yaşındaki Ayşe annesiyle yemek yeme konusunda sürekli çatışma hâlindedir. Bir sabah annesi ona güzel bir tost yapar ve bitirmesini ister. Annesinin odadan çıkmasını fırsat bilen Ayşe tostu pencereden aşağı bahçeye atar. Anne, özenerek yaptığı tostun bahçede kedilere ziyafet olduğunu görünce çılgına döner ve öfkeyle bağırır:

– Sen Allah'ın nimetini beğenmeyip atarsın haa! Görürsün sen... Allah seni cehennemine atacak ve çatır çatır yakacak.

Ayşe çok korkar ve hemen odasına kaçar. Yorganına sarılarak hıçkıra hıçkıra ağlar.

Birkaç gün sonra babasına cehennemin nasıl bir yer olduğunu sorar. Ama aldığı cevaplarla korkusu iyice artar. Arkasından:

– Peygamberin de cehennemi var mı? diye sorar. Babası gülerek:

–Olur mu canım! der... Cehennem sadece bir tanedir, o da Allah'ındır. Peygamberimiz ömrü boyunca insanlar cehenneme gitmesin diye uğraşmıştır.

Aradan bir ay kadar geçer. Eve gelen bir misafir Ayşe'ye dünyada en çok kimi sevdiğini sorar. Ayşe heyecanla:

–Peygamberimizi seviyorum, diye bağırır. Misafir:

–Ayşeciğim! Yanlışlık olmadı mı? Önce Allah'ı sevmemiz gerekmez mi? diye sorusunu tekrarlar.

Fakat Ayşe gayet emin bir şekilde aynı cevabı verir:

– Hayır, ben en çok Peygamberimizi seviyorum. Çünkü onun cehennemi yok; kimseyi cehenneme atıp yakmaz.

- ✔ Çocuğun sorularına dikkat edin, neyi neden sorduğunu bilmeden cevap vermeye kalkmayın.
- ✔ İslam büyüklerini, Allah dostlarını kıssalarla tanıtın.
- ✔ Dinî bilgileri verirken yaşını göz önünde bulundurun. Zamansız, çok bilgi yüklemesinden kaçının.
- ✔ Dinî bilgileri vermede veya ibadete yönlendirmede Efendimizin; *"Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."* hadis-i şerifini kendinize rehber edinin.
- ✔ Yalan konusunda dikkatli olun. Günlük hayata yerleşmiş, farkında olmadan ağızdan çıkıveren küçük yalanların, çocuğa yalancılığı öğrettiğini unutmayın.
- ✔ Hatasını itiraf ettirmek için aşırı baskı yapmayın. Ayrıca mükemmel çocuk kalıbına girmeye zorlamanın da yer yer çocuğu yalana sevkedebileceğini unutmayın.

- ✔ Yerine getiremeyeceğiniz sözleri vermeyin, vaatlerde bulunmayın. Çocuğunuzun isteklerine hemen anında da cevap vermeyin ki beklemeyi ve sabrı öğrensin.
- ✔ İnsanları, hatta hayvanları sevmeyi öğretin. Güç durumdakilere, sakata, yaşlıya, yaralıya yardım etmenin üstünlük ve erdemlilik hatta ibadet olduğunu anlatın. Siz de bu konuda güzel örnekler sergileyin, hatta çocuğunuza hastaya, komşuya yardım konusunda görevler verin.
- ✔ Görgü ve nezaket kurallarını yaşayarak öğretin. Başkaları kaba çirkin davransa da aynı şekilde muamelenin onlara yakışmayacağını anlatın.
- ✔ Çocuk, anne-babaya saygıyı sizin anne ve babanızla olan ilişkilerinizden öğrensin. Ölmüşlerse mezar ziyaretleri de buna dahildir. İnsanlara saygılı olun ki çocuk da saymayı ve sevmeyi öğrensin.
- ✔ Çocuğunuza İslamı sevdirmenizin sizin çocuğunuzla olan ilişki ve iletişiminizle çok yakından ilgili olduğunu unutmayın. Çocuğunuzla olan iletişiminizi sürekli gözden geçirin.
- ✔ Peygamber Efendimizi sevdirin, hayatını anlatan kitaplar alın; okumalar yapın. Onun davası uğruna çektiği çileleri, mucizelerini, hicretini, çocuklarla haşir-neşir oluşunu kıssalar hâlinde anlatın.

Herkes Kabından Verir

Adamın biri Hz. İsa'ya (a.s.) ağır hakaretlerde bulunur. Etrafındakiler hayretler içinde sorarlar: Niçin karşılık vermediniz? Cevap ilginçtir: Herkes kabından verir. Onda olan benim yanımda yoktu.

PEYGAMBER EFENDİMİZ VE ÇOCUK

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in hayatı insana önce insan olduğu için değer veren üstün şefkat örnekleriyle doludur. Ancak onun emsalsiz örnek hayatında çocuğun daha özel, daha önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz.

Bugün psikoloji dalında geniş çalışmalar yapan Batı dünyasının, henüz 40-50 yıl önce çocuk psikolojisinde devrim diye ortaya çıkardığı birçok teoriyi, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 14 asır önce bizzat yaşayarak, İslam dünyasına hediye etmiştir.

Kendi öz çocuklarını hiç vicdanları titremeden kendi elleriyle öldüren bir toplumun içinden çıkmasına rağmen Hz. Peygamber (s.a.v.), insanlığın bütün alanlarında olduğu gibi çocuk dalında da en büyük devrimi yapmış, çocuğu layık olduğu özel yere oturtmuştur.

Çocukları Çok Severdi

Hz. Peygamber (s.a.v.) çocukların sevgilisiydi; onları çok sever, sevgi ve şefkatini izhar ederdi. Çocuklarla arkadaş olur; seviyelerine, yaşlarına inmeyi çok iyi bilirdi.

Bazen amcası Abbas'ın oğlu Abdullah ile bazen Cafer (r.a.)'ın çocukları ile bazen de, Enes (r.a.) ile birlikte yola çıkarak bıkmadan, büyüklenmeden onlara sohbet ederdi.

Çocukları sık sık bineğine alır, sevindirirdi. Yolda karşılaştığı her çocuğa mutlaka selam verir ve hâl hatır sorardı. Zaman zaman onlara isim takar, şakalar yapardı.

Enes (r.a.) "Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklarla şakalaşmada insanların en ileri olanıdır." buyurmuştur. Hastalandıklarında ziyaretlerine giderdi. Toplum içindeyken gerektiğinde onlara söz hakkı vererek topluluk içinde konuşma, kendini ifade edebilme yeteneklerinin gelişmesine fırsat verirdi.

Çocukları çok öperdi; "Çocuklarınızı çok öpün, çünkü her öpücük için size cennete bir derece verilir…" (Ebu Davud. Edep 60) buyurarak sahabeyi de buna teşvik ederdi. Çocukların ağlamasına üzülür; susturulmasını, gönlünün alınmasını isterdi.

Torunlarını mübarek omuzlarında taşımaktan zevk alırdı. Çocuklara karşı o kadar hoş görülü idi ki, küçük yaştaki çocuklar kucağını ıslatsalar dahi anlayışla karşılar, müdahale ettirmezdi.

Çocukları çiçeğe benzetir; torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i "İki reyhanım benim." diye severdi.

Enes (r.a.) buyurur ki:

"Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde ben sekiz yaşındaydım. Annem elimden tutarak beni Resûlallah'a götürdü. "Ya Resûlallah! Ensar'dan herkes sana bir hediyede bulundu. Ben ise şu oğlumdan başka sana hediye edecek bir şeye sahip değilim. Bunu al, istediğin hususta sana hizmet etsin." dedi.

Bundan sonra ben on yıl Peygamber Efendimize (s.a.v.) hizmet ettim. Bu süre içinde beni ne dövdü; ne tahkir etti, ne de bir defacık surat astı.

Bana ilk tavsiyesi "Sırrımı kimseye ifşa etme; emin ve güvenilir ol." demek oldu.

(Çocuğa değer verme, güvendiğini gösterme ve öz güvenini geliştirme)

(Bir seferinde de şunu) söyledi:

"Oğulcuğum, abdestini tam al, ta ki hafaza melekleri seni sevsin ve ömrün uzatılsın."

(Çocuğa güzel hitap, duygularına sesleniş, ibadeti sevdirerek öğretme tekniği)

Siyer-i Nebîden

Kuşu Ölünce

Bir gün Enes (r.a.)'ın küçük kardeşi Ebu Umayr'ın çok üzgün gören Peygamber Efendimiz yanına yaklaşır ve yumuşak bir lisanla üzüntüsünün sebebini sorar. Çocuk kuşunun öldüğünü söyler. Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuğun başını okşayarak:

"Haklısın yavrucuğum, insan kuşu ölünce çok üzülür." diye teselli eder. (Duyguları Karşılama)

Bugün "Duyguları Karşılama" diye ifade edilen bu teknik son yüzyılda Batılı psikologlar tarafından keşfedilmiş ve çocuk psikolojisinde devrim yapan teori diye kabul edilmiştir.

Çocukların Eğitim ve Öğretimine Çok Önem Verirdi

"Oku" emriyle başlayan bir dinîn tebliğcisi olan Hz. Peygamber (s.a.v.) çocukların eğitim ve öğretimine çok önem

verirdi. Bedir esirlerini on çocuğa okuma yazma öğretilmesi karşısında serbest bırakması "küttab" isimli yerlerde çocuklara eğitim verilmesi bunun en güzel delillerindendir.

Güzel ahlak ve ibadet alışkanlığını küçük yaşlardan itibaren çocuğa yerleştirmeye çalışırdı. Hizmetine verilen bir çocuğa bir keresinde yemek adabını tarif etmiştir.

"Yaklaş, bismillah de, sağ elinle ve önünden ye" (Buhari)

Namaza çok önem vermiş, kademeli olarak çocuğa yerleştirilmesini emretmiştir.

Güçleri Dâhilinde Görevler Vererek Sosyal Hayata Hazırlardı

Hz. Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v.) çocuklara ayakkabıları düzeltmek, abdest için su ve leğen hazırlamak, misafirlere içecek dağıtmak, mektup taşımak gibi görevler vermiştir. (Buhari, Cihad 74; Müslim, Taharet 69-71)

Bu görevlerle çocuklara sorumluluk kazandırıyor; hayata hazırlıyordu. (Günümüz uzmanlarına göre çocuğa küçük yaşlardan itibaren görev ve sorumluluk vermek, öz güven ve sorumluluk duygusunu kazandırmada vazgeçilmez esastır.)

Çocukları Oyuna ve Spora Teşvik Ederdi

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 'in torunlarıyla ve diğer çocuklarla oyunlar oynadığı çok görülmüştür.

"**Çocuğu olan onunla çocuklaşsın."** buyurarak, herkesin kendi evinde çocuklarıyla beraber oynamasını tavsiye etmiştir.

"Toprak, çocukların ilkbaharıdır." (Neysemi VIII, 153) hadis-i şerifiyle de çocukları özellikle toprak üzerinde oynamaya teşvik etmiştir.

(Bugün psikoloji ilmi oyunun çocuk için su ve yemekten daha elzem bir ihtiyaç olduğunu, özellikle toprağın, yeri doldurulamaz bir oyun aracı olduğunu iddia etmektedir.)

Ayrıca Hz. Hasan yedi ve Hz. Hüseyin altı yaşlarındayken Peygamber Efendimizin (s.a.v.) huzurunda ok atma müsabakası yaptıklarını, bir başka zamanda da güreştiklerini (Nesai, Kitabül Hay, 19) çeşitli hadislerde görmekteyiz. Yine aynı şekilde gelen rivayetlerde çocuklara biniciliği, yüzmeyi öğretmeyi tavsiye ettiğini biliyoruz.

5. Anahtar:

ÇOCUK İÇİN ÇEVRE VE ARKADAŞ DÜNYASI

(ÇOCUĞA OLUŞTURULAN ÇEVREDE VE ARKADAŞ DÜNYASINDA DİKKATLİ VE SEÇİCİ OLMAK)

“Arkadaşını söyle;
sana kim olduğunu söyleyeyim.”

ÇOCUK İÇİN ÇEVRE

"Çocuk yaşadığı çevrenin çocuğudur." (Ahmed Maraşlı)

Çocuğun eğitilmesinde, şahsiyetinin oluşmasında özellikle son çocukluk döneminde aile kadar çevre de önemlidir. Okul, komşu, akraba, arkadaş çevresi hatta sokak ve caddelerin bile çocuğu yönlendirmede çok büyük tesirleri vardır.

Çocuk, bir yerde yaşadığı çevrenin çocuğudur. Bu sebeple çocuğun yetişmesinde çevrenin önemi iyi bilinmeli; gerekirse imkânlar zorlanarak ev, okul, şehir değişikliğine bile gidilmelidir.

Anne-baba çevre konusunda titizlenmez, seçici davranmazsa, çocuk üzerinde eğitim adına yaptığı bütün uğraşı ve emeklerin bir bir boşa çıktığını görebilir.

Çocuğun şahsiyeti olgunlaşana kadar toplum içinden geçtiği bütün ortamlar güzel seçilmelidir.

Sadi bunu, Gülistan'ında güzel bir misalle şöyle anlatır:

Gülistan'dan

"Dikene sormuşlar:

– Çok güzel kokuyorsun. Nedendir?

Cevap vermiş:

– Bir zamanlar güller arasında bulunmuştum da..."

ARKADAŞ DÜNYASI

"İyi arkadaş güzel koku satan kimse gibidir.

Sana koku sürmese de, yanında bulunduğun sürece güzel kokusundan faydalanırsın.

Kötü arkadaşın misali ise körükçü gibidir.

Siyah tozu bulaşmasa bile, sana dumanı sirayet eder." (Hadis-i Şerif)[12]

Çocuk, son çocukluk döneminde ailenin küçük dünyasından sıyrılıp, daha büyük bir çevrede, toplum dünyasında kendi kişiliğini aramaya yönelir. Bu, çocuk adına aslında ürkütücü bir adımdır. Bu sebeple bir arkadaş grubu içine girerek duygusal dayanak arar. Bu gruba kendini kabul ettirmek, sevilmek için onlara benzemek zorunda olduğunu düşünür.

Bu arkadaş grubunun kendine özgü değer ölçüleri, kuralları oyunları vardır. Büyüklere karşı tutucu bir direnç gösterirler.

Bu durum çocuğun psikolojik gelişimi için son derece mühimdir. Çocuk, arkadaşlarının desteğinden aldığı güvenle, yaşadığı cemiyetle münasebetler kurmayı öğrenir.

12. Abdülfettah Ebu Gudde, *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metodları*, Umran Yayınları, İst.

Anne-babalar bu yaşlarda, çocuğun aileden kopuk olduğunu düşünürler. Hâlbuki çocuk bu dönemde büyüklerin desteği olmadan ayakta durmayı öğrenmektedir.

Toplumda "uslu çocuk" olarak nitelendirilen, yaşıtı olan arkadaşlarıyla rahatça anlaşamayacak kadar büyümüş çocuk, yazık ki, toplum içinde yaşamayı öğrenme konusunda büyük bir fırsatı kaçırmaktadır.

Çocuğun yetişmesinde anne-babadan sonra en etkin çevre arkadaşlarıdır. Arkadaş çevresi çocuk için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır.

Çocuğu arkadaşlarından soyutlamak onu kolsuz ayaksız bırakmak gibi acıdır. Ancak arkadaş seçiminde dikkat etmek de bir o kadar önemlidir.

"Arkadaşın kötüsü, emin ol ki, bir gencin başına gelebilecek kötülüklerin en kötüsüdür."[13]

- ✔ Çocuğunuzun arkadaş seçiminde çok dikkatli olun. Çalışkan, terbiyeli çocukları olan aileler bulup dostluklar kurarak gidip gelin. Farkettirmeden kötü arkadaştan koruyup, iyi arkadaşa yönlendirin.
- ✔ Çocuğunuzun arkadaşlarını yakından tanıyın, sık sık eve davet edin. Düzeltemediğiniz olumsuzluklarda okul veya ev değiştirmekten çekinmeyin.
- ✔ Çocuğunuza güzel ahlaklı kişilerle arkadaş olmanın ve kötü arkadaştan da sakınmanın önemini örneklerle hatta öykülerle anlatın.
- ✔ Evinizde, çocuğunuzun arkadaşlarıyla oynayabileceği teras, tavan arası, garaj veya bahçe gibi bir yeriniz varsa oyuna elverişli hâle getirmeniz, çocuğunuza sunabileceğiniz en büyük hediye olacaktır.

13. Prof. Ali Fuat Başgil

- ✔ Çocuğunuzun samimi olduğu arkadaşlarının aileleriyle mutlaka tanışın. Ailece gidip gelebilecek ziyaret imkânları hazırlayın.
- ✔ Çocuğunuzun arkadaşlarını sevin, güzel davranın. Aslında bütün çocuklar bizim çocuklarımız. Özlemini çektiğimiz istikbalin ümit tohumlarıdır onlar. Üstelik de çocuğumuzun eğitiminde bizden sonra en etkili rehber…
- ✔ Bu dönemde çocuğun, cinsellik hakkında daha belirginleşen sorularını arkadaşlarından öğrenmesine meydan vermeyin, siz uygun şekilde cevaplayın.
- ✔ Çocuğunuzun toplumsal beceriler edinmesine yardımcı olun. Bu arkadaşları tarafından sevilmesinde, sosyalleşmesinde çok etkili olacaktır.

Okuma Parçası

UÇMAK İSTEYEN ÇOCUK

Bir zamanlar yetimhanede büyüyen bir çocuk vardı. Bu çocuk, hep bir kuş gibi uçmayı düşlerdi. Neden uçamayacağını anlayamıyordu. Hayvanat bahçesinde ondan daha büyük kuşlar vardı ve onlar uçabiliyordu. "Ben neden uçamayayım ki?"

Ayakları sakat başka küçük bir çocuk daha vardı. Onun düşü ise, yaşıtları gibi yürüyebilmek ve koşabilmekti. "Neden onlar gibi olamayayım?"

Bir gün, kuşlar gibi uçabilmek isteyen öksüz çocuk yetimhaneden kaçtı. Gittiği bir parkta, yürüyemeyen küçük çocuğu kumlarda oynarken gördü. Yanına gitti, birlikte oynadılar. Ona bir kuş gibi uçmayı isteyip istemediğini sordu.

"Hayır!" dedi küçük çocuk. "Ama diğer çocuklar gibi yürümek ve koşmak nasıl bir şey acaba diye merak ediyorum."

Birlikte saatlerce oynadılar. Kumdan kaleler yaptılar, komik sesler çıkardılar, kahkahalarla güldüler. Sonra, küçük çocuğun babası tekerlekli sandalye ile oğlunu almak için yanlarına geldi. Uçmak isteyen çocuk adamın yanına koştu ve kulağına bir şey fısıldadı.

"Olabilir!" dedi adam.

Hep uçmak isteyen çocuk yeni arkadaşın yanına koştu ve "Sen, benim tek arkadaşımsın ve senin diğer çocuklar gibi yürüyebilmen ve koşabilmen için bir şey yapmak isterdim, ama yapamıyorum. Ama senin benim için yapabileceğin bir şey var."

Daha sonra küçük öksüz çocuk arkasını dönüp, arkadaşına sırtına tırmanmasının söyledi. Sonra çimenlerin üzerinde koşmaya başladı. Sırtında yürüyemeyen küçük çocuk, gittikçe hızlandı, hızlandı. Bacakları zorlandı, ama hızı arttıkça arttı. Sonunda iki küçük çocuk yüzlerinde rüzgârı hissettiler.

Küçük çocuğun babası, oğlunun iki kolunu havada aşağı yukarı çırptığını görünce ağlamaya başladı. Küçük çocuk avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

"Uçuyorum babacığım, uçuyorum!"[14]

14. Murat Çiftkaya, *Anne-Baba Çocuk Öyküleri*, Timaş Yay. sayfa: 64

“Başarıya giden yol, içimizdeki hazineyi keşfetmekle başlar.”

6. ANAHTAR:

ÇOCUĞU KEŞFETME VE YÖNLENDİRME

(ÇOCUĞU, YAŞ ÖZELLİKLERİNE, ZEKÂ TİPLERİNE, GÖRE TANIMA VE GELİŞTİRME)

“Çocuklarınızı daha iyi tanımakla işe başlayınız.
Çünkü onları hiç tanımıyorsunuz.”

SON ÇOCUKLUK DÖNEMİNİN YAŞ ÖZELLİKLERİ

YEDİ YAŞ ÇOCUĞU

Yedi yaş dönemi altı yaşa (Bkz. Çiçeklerimiz Solmasın s. 114) göre daha sakin, sessiz, uyumlu bir dönemdir. Altı yaşın dengesiz, fırtınalı, isyankâr döneminden sonra çocuk, büyüklerin onayını almaktan hoşlanan; sevgi ve işbirliğine yatkın; düşünceli ve anlayışlı tutum ve davranışlarla karşımıza çıkar.

Ancak yedi yaşındaki çocuğun da olumsuz zamanları vardır. Okula ve arkadaşlarına uyum sağlayamama, derste başarısız olma gibi problemler çıkabilir. Yer yer öğretmeninin, arkadaşlarının hatta anne babasının kendisine haksızlık ettiğini düşünebilir. Çocuğun bu duygularına saygı duymak, duygularını karşılayarak yaklaşmak gerekir.

Yedi yaşındaki çocuk, altı yaşındakine göre daha içe dönük ve dalgındır. İç dünyasına dönüp muhasebeler yapmayı, sorunlar çözmeyi sever.

Altı yaşındaki çocuk eylem adamı, yedi yaşındaki çocuk ise düşünce adamıdır.

Onun için dalıp giden çocuğun avarelik yaptığı düşünülmemeli, zihinsel çalışma içinde olduğu bilinmelidir.

Yedi yaş çocuğu her ne kadar düşünce adamı olsa da fiziksel aktivitelere de düşkündür. Hırsız-polis oyunlarını, koşuşturmayı ve boğuşmayı çok sever.

Bu dönemde erkek çocuklar anne ve kız kardeşlerine biraz tepeden "erkeksi" tavırla bakmayı severler.

Gerek kız gerekse erkek çocuklar babalarıyla birebir olmaktan çok mutlu olurlar. Babaların bu dönemde onlara daha çok zaman ayırmaları gerekir.

Yedi yaş döneminde çocuk eleştirilere aşırı duyarlıdır. Onu kazanmanın, iyi iletişim kurmanın anahtarı ona övgüyle yaklaşmadır.

SEKİZ YAŞ ÇOCUĞU

Sekiz yaş, çocuğun daha az duyarlı ve atak olduğu; girişimci, yeni deney ve arkadaşlara açık olduğu dışa dönük bir dönemdir.

Yalnız oynamaktan hoşlanmaz, arkadaşlarına çok düşkündür. Arkadaşlarından özellikle biriyle çok samimi olur. Bir arkadaşla ayrıca içli-dışlı olmanın çocuğun duygusal ve ruhsal gelişimine olumlu katkıları vardır.

Anne-baba özellikle bu dönemde çocuğun arkadaş çevresine çok önem vermeli, sık sık eve davet etmelidir. Çocuğa arkadaşlarıyla oynama imkânı sağlanmalıdır.

Sekiz yaşındaki çocuk paraya düşkünlük göstermeye, paraya değer vermeye başlar. Daha önce başlanmamışsa hemen bu dönemde düzenli harçlık vermeye başlanmalı ve doğru harcamaya yönlendirilmelidir.

"Ancak paranın çocuğun hayatına olumlu olarak girmesi için, parayı kazanma yolları, parayı harcama şekli ve tasarruf etme, yatırım yapma üzerinde güzel durulması gerekir."[15]

İnsanlara zarar vermeden helal para kazanmanın, ihtiyaca göre harcamanın, savruk ya da cimri olmadan yatırım

15. Mine İzgi, *Kızımı Yetiştiriyorum*, Elit Kültür Yayınları, sayfa: 267

yapmanın önemi anlatılmalıdır. Özellikle paranın amaç değil araç olduğu, manevi değerlerin her zaman ondan üstün olduğu vurgulanmalıdır.

Ayrıca sekiz yaş çocuğu okumayı kitapları çok sever. Onun bu sevgisi desteklenmeli, mümkünse bir kitaplık kurulmalıdır.

DOKUZ YAŞ ÇOCUĞU

Dokuz yaş, sekiz yaş özelliklerinin daha olgunlaşmış şekliyle devam etme halidir. Bu dönemde sekiz yaşa göre çocuğun kişiliğinde daha bir netleşme ve yargılarında daha bir kesinlik görülür. Çevreye karşı daha ilgilidir.

Dokuz yaş çocuğun, kendine has gülüşü, konuşması, istek ve davranışlarıyla kendi olma, kişiliğini oluşturma dönemidir. Bağımsız olmayı, kendi başına kararlar almayı sever.

Dokuz yaşındaki çocuğa yaklaşımda anahtar, ona büyük insan gibi davranmaktır.

Özellikle aile ve evle ilgili kararlarda onunla istişareyi yapmak, ilişkilerde saygılı nazik olmak çok hoşuna gider ve uyumunu artırır.

İstediği iş ve konulara uzun süre dikkatini yoğunlaştırabilir.

Bu yaş döneminde çocuk, kabiliyetlerini geliştirme arzusu duyar. Arkadaşları arasında saygınlığını artırıcı olması dolayısıyla iyi top oynama, bisiklete binme, yüzme, paten ve kızak kayma gibi aktivitelere ve spora önem verir.

Sekiz yaştaki gibi arkadaşlarına çok düşkündür. Ailece kararlaştırılan bir geziye bile arkadaşlarıyla olmayı tercih edebilir. Bundan tedirginlik duyulmamalıdır.

Yiyeceklere karşı sevdiği ve sevmediğinde bir netleşme görülür; değişkenlik kalkar. Ancak yıkanmak, giyinmek ve

temizlik konularında son derece kayıtsızdır. Sürekli hatırlatmak gerekir. Annesinin kendisini çağıran sesine karşı duyarsızlık gelişmiştir, çoğu kere bu çağrıları hiç duymaz.

Bu dönemde çocuk kendi kendini oyalamasını bilir, anne-babanın zamanını eskisi kadar çok olmaz.

Kendine özgü bir kişilik oluşturmuş, kendine has düşünce ve görüşler geliştirmiştir. Doğru-yanlış; haklı haksız kavramları vardır ve kendisine anlatılanları iyi kavrayıcıdır. Dokuz yaşın bariz bir özelliği de çocukta yer yer gerginlik görülmesidir.

ON YAŞ ÇOCUĞU (Altın çağ)

On yaş çocukta gelişimin dengelendiği, kendisi ve çevresiyle uyumlu, tutarlı altın bir çağdır. Henüz ergenlik döneminin gerilim ve huzursuzlukları başlamamıştır.

Anne-babanın bu yaşın değerini iyi bilip değerlendirmesi gerekir. On yaştan sonra bir daha bu denge ve uyuma rastlanmaz.

Bu dönemdeki çocuk, on yaşına kadar kazanmış olduğu vasıfları özümser, dengeler ve geliştirir. Sanki on bir yaşla başlayacak ön ergenlik çalkantılarının öncesinde bir nefes alma dönemidir.

On yaşındaki çocuk, uysal, hoş görülü ve mutludur. Sporu, açık hava oyunlarını sever. Kızlar ip atlamayı, seksek oynamayı, annelerinin elbiselerini giyerek oyunlar kurmayı sever. Erkek çocuklar geçme oyuncaklarla uçak, araba, makine gibi şeyler yapmaktan hoşlanır. Top oynamak, yüzmek, koşmak iki cinsin de sevdiği oyunlar arasındadır.

Anne-babalar güzel geçirmeye müsait olan bu dönemi iyi değerlendirmeli, beraber gezi, oyun gibi değişik etkinlikler organize etmelidir.

Çocuk dokuz yaşa göre ailesine daha yakın ve bağlıdır. Ailesiyle gurur duyar ve iyi anlaşır. Ailece yapılan etkinliklere severek katılır. Özellikle kız çocuklar annelerini kendilerine sırdaş kabul eder, yakın arkadaşlık kurmak isterler. Kız çocuklarda ergenlik döneminin ilk belirtileri görülmeye başlar. Soruları ve merakları artar. Onları bu konuda eğitmek, sorularına doğru ve yalın cevaplar vermek annenin görevidir.

On yaşındaki çocuğun olumsuz tarafı dağınık ve düzensiz oluşudur. Kendisine verilen bir işi anne-babasıyla birlikte güzel yapar; kendi hâline bırakılınca güzel yapmaz. Bu yaşta çocuktan bir şey isterken esnek davranmalıdır.

Bu dönemde çocuğun hafızası güçlüdür; kolay öğrenir. Kendisine anlatılanları dinlemekten, eğitici kitaplar okumaktan hoşlanır.[16]

ON BİR YAŞ ÇOCUĞU

On bir yaş çocukluğu yıkıp ergenliğe yöneliş dönemidir. Çok fırtınalı çalkantılı, duygusal patlamaların ve değişimlerin çok hızlı yaşandığı bir süreçtir.

Çocuk on yaşın aksine, tamamen bencil, geçimsiz, ters, inatçı ve kaba bir kimliğe bürünür. Sebebini izah edemediği öfke ve bunalımlara düşer. Oldukça karamsar ve alıngandır. Kızlar kadar oğlanlar da ağlamaya yatkındırlar. Oldukça hareketli, konuşkan ve kavgacıdırlar. Özellikle anne-babaya karşı çıkıp meydan okumayı severler.

Bütün bu olumsuzluklar aslında çocuk kimliğinden çıkıp, yeni erişkin kimliğini arama çabalarındadır. Bu sebeple anne-babanın çok bilinçli ve duyarlı olması, olumsuzlukların çocuğun şahsıyla değil, yaş dönemiyle ilgili olduğunu iyi bilmesi gerekir. Çocuk çok isteksiz bile görünse beraber gezi vb. etkinliklere devam edilmeli, yakından ilgilenilmelidir.

16. Fitzhugh Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, Ravza Yayınları sayfa: 348

ZEKÂ KAVRAMI (IQ) VE TEMEL ZEKÂ TİPLERİ

Zekâ Nedir?

Zekâ üzerine çok değişik tanımlamalar yapılmışsa da en sık kullanılan tarifler şunlardır:

Zekâ beyne ait bilgiyi öğrenme, kaydetme, eski bilgilerle ilişkilendirerek yeniden yorumlama, akılda tutma ve geri getirme, akıl yürütme, çağrışım yapma; algılama ve sezebilme gibi işlevleri kapsayan bir kapasitedir.[17]

Kısaca zekâ, zihnî kabiliyetlerin tamamı veya öğrenme kabiliyeti olarak tanımlanabilir.

Aslında zekâ özü tanımlanamayan karmaşık bir kavramdır. Bugün zekâ ile yapılan araştırmalar, dört yeteneği tanımlamaktadır.

a) Yaşantılardan öğrenme ve yararlanma yeteneği

b) Soyut düşünme ya da akıl yürütme yeteneği

c) Değişen ve belirsiz bir dünyaya uyum sağlayabilme yeteneği

d) Kişinin yapması gereken işleri hızla gerçekleştirilmesi için kendini güdüleme yeteneği

17. Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi,* Remzi Yayınları, İst. 2001

Zekâ Tek Tip midir?

İnsanlarda zekâ tek tür değildir, çeşitlidir. İnsanoğlu aslında zekâ tiplerinin hepsine birden potansiyel olarak sahiptir. Ancak gerek kalıtımsal, gerekse çevresel etkenlerden dolayı hepsini aynı oranda geliştiremez. Esasen bu gerçek de bütün insanları "tek" ve "özel" kılmaktadır.

Değişik zekâ tipleri ve buna paralel olarak öğrenme şekilleri varken, tek tip zekâya hitap ederek, tek tip öğrenme şekliyle çocukları bir kalıp içine sokmaya çalışmak, yetişecek pek çok dâhiye engel olmak demektir. Dahi demek hâlen pek çok okulda uygulanan ve önem verilen matematik ve dilde kabiliyetli olmak demek değildir. Çocuklar kendilerine yönelik zekâlarıyla, bedenleriyle, sosyal yönleriyle ve görsel olarak da zeki ve yetenekli olabilirler. Onlara bu yeteneklerini gösterme, geliştirme ve başarılı olma şansı verilmelidir.

TEMEL ZEKÂ TİPLERİ

Değişik teoriler olmasına karşılık, Türkiye'de en kabul gören teori Gardner'in sekiz zekâ türüdür.

1) Sözel Zekâ

Kelimeleri hem sözlü hem de yazılı olarak güzel, etkili kullanma yeteneği sözel zekâyı temsil eder.

Bu çocuklar duygu ve ifadelerini sözel ve yazılı ifadelerde aktarmada başarılıdırlar. Dili düzgün ve ustaca kullanarak insanları etkilerler. Yazma ve anlatma kabiliyetleri gelişmiştir.

Kitap okumaya düşkündürler. Şaka yapmayı sever; uzun öyküler uydururlar. Çocuğun bol bol konuşmasına fırsatlar vermek geliştiricidir.

Sözel zekâsı yüksek olan çocuklar;

- ✔ İyi bir hafızaya sahiptirler.
- ✔ Kelime oyunlarını, bulmaca çözmeyi severler. Kelime hazineleri geniştir.
- ✔ Sözel olarak iyi iletişim kurarlar.
- ✔ Bilgiyi dinleme ve tekrar etme becerilerini kullanarak ayıklar ve sınıflandırırlar.
- ✔ Diğer insanların seslerini, dil ve üsluplarını, okumalarını taklit etme becerileri vardır.

- ✔ Cümleleri dinler, yorumlar, farklı tarzlarda ifade edebilirler.
- ✔ Okuduklarını iyi anlayıp anlatma ve özetleme kabiliyetleri vardır.
- ✔ Hitabetleri kuvvetlidir.
- ✔ Farklı dilleri öğrenmeye kabiliyetlidirler.
- ✔ Hikâye ve şiir yazmayı severler.
- ✔ Etkili dinleme becerilerine sahiptirler.

Psikoterapist, tarihçi, dil bilimci, şair, gazeteci, yazar, politikacı, satış elemanı, hatip ve avukat olmaya kabiliyetlidirler.

Sözel zekâsı kuvvetli çocuklara şu yönlendirmeler yapılmalıdır:

- ✔ Düşündüklerini yazıya dökmesine yardımcı olun.
- ✔ Günlük yazmaya teşvik edin.
- ✔ Yaşına uygun bir dergiye abone edin.
- ✔ Dersleriyle ilgili sorular hazırlamaya teşvik edin.
- ✔ Gittiği, gezdiği yerler hakkında yazmasını sağlayın.
- ✔ Bir konuyu anlatırken sözünü kesmeyin, eleştirmeyin. Düzeltmelerinizi konuşması bittikten sonra yapın.
- ✔ Hikâye, fıkra anlatmasına teşvikçi olun. İyi bir dinleyici olmaya çalışın.
- ✔ Hikâye tamamlama, yeni öğrenilen kelimelerle cümle kurma oyunları oynayın.

2) Mantıksal / (Matematiksel) Zekâ

Mantıksal düşünme, sayıları etkili kullanma, problemlere bilimsel çözümler üretme, sınıflama, genelleme yapma,

iyi hesap yapma gibi kabiliyetler mantıksal zekânın ifadesidir. Geçmiş yıllarda yapılan testlerde sadece bu zekâ ölçülüyordu.

Mantıksal zekâsı yüksek olan çocuklar;

- ✔ Araçların nasıl işlendiği konusunda sorular sorarlar.
- ✔ Matematiksel işlemleri, kendi zihninden çabuk çözerler.
- ✔ Matematik dersinden zevk alır, rakamlarla ilgili etkinlikleri severler.
- ✔ Matematik, bilgi işlem ile ilgili oyunlar oynamaktan zevk alırlar.
- ✔ Mantıksal bilmeceler üzerinde uğraşmaya düşkündürler.
- ✔ Soyut ve kavramsal düşünmede yaşıtlarından daha ileridirler.
- ✔ Sebep-sonuç ilişkisini güzel yaparlar.
- ✔ Nesneleri birebir eşlerler.
- ✔ Beyni zorlayan yap-bozları severler.

Sayısal zekâsı gelişmiş olanlar bilim adamı, matematikçi, bilgisayar programcısı, mühendis, muhasebeci, araştırmacı, istatistikçi, ekonomist olmaya meyillidirler.

Matematiksel zekâyı daha da geliştirmek için:

- ✔ Sayılara dayalı oyunlar oynatın.
- ✔ Problemler hazırlatın.
- ✔ İki nesne arasındaki ilişkiyi buldurun.
- ✔ Beyin fırtınası yaptırın. Beyin fırtınası, seçilen bir konu veya kelime üzerine akla ilk gelen kelime veya cümleleri sıralamaktır.

✔ Cevaplara soru hazırlatın.

✔ Hadiseleri sıraya koydurun.

✔ Tahminde bulundurun.

3) Görsel Zekâ

Resimler veya imgelerle düşünebilme yeteneğidir. Üç boyutlu bir nesnenin şekil ve görüntüsünü hayal edebilme veya başka bir ifadeyle gördüklerini doğru algılayıp, doğru yansıtabilme yeteneğidir.

Soru sorulunca yukarıya bakan çocuk, görsel zekâ sistemini temsil eder. Yukarı bakması zihninden geçen görüntüleri hatırlamak içindir. Bilgileri görüntülerle algılar, işittiklerinden çok gördüklerini daha iyi akılda tutarlar.

Görsel zekâsı baskın olan çocuklar:

✔ Görsel algıları net bir şekilde aktarırlar.

✔ Harita, grafik ve şemalarla çalışmayı, metin üzerinde çalışmaktan daha çok severler.

✔ Yaşıtlarına göre daha çok hayal kurarlar.

✔ Sanatsal etkinliklerden hoşlanırlar.

✔ Çizimleri yaşıtlarına göre daha gelişmiştir.

✔ Şekillerle ve slâyt gösterileri eşliğinde öğrenmeyi severler.

✔ Görsel etkinliklerle ilgili bilmecelerden, yap-bozlardan hoşlanırlar.

✔ Yazı ve sözcüklerden çok, resimlerle ilgilenirler.

✔ Boyama kitapları, ödev kâğıtları gibi materyallerle çalışmayı severler.

✔ Oldukça hızlı, bazen de eksik konuşurlar.

Hattat, mimar, mühendis, dekoratör, fotoğrafçı, terzi, pilot, grafik tasarımcısı, tur rehberi, denizci, izci, tasarımcı, ressam, şehir planlamacısı olmaya yatkındırlar.

Görsel zekâsı kuvvetli çocuklara yapılacak yönlendirmeler:

✔ Yolculuklarda ve derslerde harita kullanmasını sağlayın.

✔ Hayal kurmasına yardımcı olun.

✔ Kamera ve fotoğraf makinası kullandırın.

✔ Adres bulmak için kroki çizmesini isteyin.

✔ Resim anlattırın.

✔ Çeşitli resim, sayı ve harfleri birkaç saniye gösterdikten sonra tanımasını isteyin.

✔ Öğreneceği konuları sistemleştirmesine şema ve şekillerle kağıt üzerine dökmesine yönlendirin.

4) Sosyal (Bireylerarası) Zekâ

İnsanların ruh hâllerini, duygularını, motivasyonlarını ve hareketlerini anlayabilme ve cevap verme yeteneğidir. İyi iletişim ve etkileşim becerileri ve başkalarının duygularına karşı empati kurabilme yeteneği gerektirir. Bireylerarası farklılıkları doğal karşılar ve çevresindeki kişilerle kolaylıkla güzel arkadaşlık geliştirirler. Sosyal ortamlarda doğal liderlerdir. Yönetme ve organize etmekten zevk alırlar. Kulüp, dernek ve vakıflarda çalışmaktan hoşlanırlar. Grup ve takım çalışmalarına düşkün ve başarılıdırlar. Farklı kültür ve hayat tarzlarına meraklıdırlar. Değişik ortamlara kolay uyum sağlarlar, ikna becerileri vardır.

Sosyal zekâsı gelişmiş çocuklar;

- ✔ Yaşıtlarıyla birlikte olmayı, beraber oyunlar oynamayı severler.
- ✔ Doğal bir lider olarak görülürler.
- ✔ Problemi olan arkadaşlarına yardım ederler.
- ✔ Kulüp ve kurslara giderler.
- ✔ Pratik çözümler üretmede yeteneklidirler.
- ✔ Diğer çocuklara bildiklerini öğretmekten zevk alır, problemi olanlara çözümler getirirler.
- ✔ Arkadaşları tarafından sevilir ve aranırlar. Her zaman yakın bir iki arkadaşları olur.
- ✔ Sözel ve bedensel dili etkili bir biçimde kullanabilirler.
- ✔ Oynayarak, paylaşarak, konuşarak öğrenmeye meyillidirler.
- ✔ Bir grup içinde olmayı severler.

Danışman, siyasi lider, öğretmen, işletmeci, eğitimci toplum liderleri, sosyal hizmetler uzmanı, turizmci, rehberlik uzmanı, terapist, danışman, politikacı, halkla ilişkiler uzmanı olmaya meyillidirler.

Sosyal zekâya sahip çocuklara:

- ✔ Kalabalık karşısında konuşmaya yönlendirin.
- ✔ Bildiklerini başkalarıyla paylaşmaya teşvik edin.
- ✔ Gruplarla çalışmaya yönlendirin.
- ✔ Yarışmalara katın.
- ✔ Farklı aktivitelerde görev almaya yönlendirin.
- ✔ Sosyal bir problem üzerine münazaralar yapın.

5) İçedönük (Bireysel) Zekâ

Bireyin kendisini, güçlü ve zayıf yönlerini, ruh hâlini, arzu ve niyetlerini anlama ve bu doğrultuda hayatını planlama ve yönlendirme becerisine sahip olmasıdır. Sosyal zekânın bireye dönüştürülmüş halidir. Kendi hedeflerini tanıyabilme, kişisel hedeflerine ulaşabilmek için kendi kendilerini disipline edebilme yetenekleri vardır. Kendi kendilerini motive edebilir; duygu ve düşüncülerini tahlil edip, kontrol altına alabilirler. Kendi başlarına çalışmayı tercih eder; kişisel oyun ve sporları tercih ederler. Kendi duygu ve ruh hâllerine karşı hassastırlar. Yaşadıkları her olay veya deneyim üzerinde çok fazla düşünürler.

İçedönük (Bireysel) zekâsı baskın olan çocuklar;

- ✔ Bağımsızlık duygusu ve güçlü bir irade sergilerler.
- ✔ Kendi güçlü ve zayıf yönleri konusunda gerçekçidirler.
- ✔ Yalnız çalışmayı severler.
- ✔ Oynarken yalnız bırakıldıklarında kendilerini kötü hissetmezler.
- ✔ Kendilerini yönlendirmede oldukça başarılıdırlar.
- ✔ Hislerini doğru olarak algılarlar.
- ✔ Kendi başarı ve başarısızlıklarını görmede gerçekçidirler.
- ✔ Kendilik değerleri yüksektir.
- ✔ Soru sorulunca sola, aşağıya doğru bakarlar.
- ✔ Kendi içlerinde iç konuşma yapmayı hayal kurmayı ve düşünmeyi severler.

Bireysel zekâsı kuvvetli olan çocuklar girişimci, eğitimci, danışman, dinî lider, araştırmacı yazar, psikolog, psikote-

rapist, sosyal hizmet uzmanı, sanatçı, iş adamı olmaya yatkındırlar.

İçsel zekâsı baskın çocuklara yapılacak yönlendirmeler:

- ✔ Duygularını ifade etmesine fırsatlar verin.
- ✔ Karşılaştığınız olayların ona göre tahlilini isteyin.
- ✔ Duygu ve düşüncelerini aktarabileceği bir günlük edinmesini ve düzenli yazmasını sağlayın.
- ✔ Özellikle duygusal hadiselerle karşılaştığında hemen "ne hissettiğini" sorun; mevzu ile ilgili yorumunu isteyin.
- ✔ İnsan psikolojisine yer veren, insanın iç dünyasını dile getiren kitaplardan yaş seviyesine uygun olanları tavsiye edin.
- ✔ Bilgi kaynağı (hocası vb.) çocuğa göre hızlı ise kendi hızına göre bağımsız ders çalışma imkanı verin.

6) Bedensel Zekâ

Düşünceleri ve duyguları ifade ederken, problemleri çözerken bedeni kullanma yeteneğidir. Hareket etmeyi, insanlarla konuşurken dokunmayı, jest ve mimiklerini kullanmayı severler. Spor ve fiziksel aktivitenin her türünden hoşlanırlar. Sağlıklı yaşam konusunda vücutlarına özen gösterirler.

Bedensel zekâsı gelişmiş çocuklar;

- ✔ Bir ya da daha fazla spor alanında üstünlük gösterirler.
- ✔ Yerinde duramaz, sürekli hareket hâlindedirler. Hareketsiz bırakılırsa öğrenemezler.
- ✔ Bir aleti parçalara ayırıp, tekrar birleştirmeyi severler.
- ✔ El işlerinde becerilidirler.

- ✔ Gördüğü yeni bir nesneye eliyle dokunmaya, tanımaya çalışırlar.
- ✔ Taklit kabiliyetleri gelişmiştir.
- ✔ Çamur, hamur yoğurma, parmak boyası gibi dokunmayla ilgili deneyimlerden hoşlanırlar.

Marangoz, teknisyen, oyuncu, cerrah, beden eğitimcisi, sporcu, mimar, teknik direktör, sanatçı, hattat ve el işleriyle ilgili mesleklere yatkındırlar.

Bedensel zekâsı yüksek çocuklarla yapılacak çalışmalar:

- ✔ Beden dilini, jest ve mimiklerini kullanarak anlatımlar yapmasını isteyin.
- ✔ Boya ve hamur çalışmalarını destekleyin.
- ✔ Spora yönlendirin. (Karate, jimnastik, yüzme, bisiklet sürme vb.)
- ✔ El faaliyetlerine teşvik edin. Bu yönde imkanlar sunun. (Hat, ebru, oymacılık vb.)
- ✔ Sürekli oturarak çalışmaya zorlamayın.
- ✔ Masa başında oturmaktan sıkıldığında, farklı hareketlere yönlendirin.
- ✔ Bu zekâ tipinde hafızaya alma ve ezberleme çalışmalarında değişik beden hareketlerinin (ileri geri yürüme, bacak sallama, kol oynatma gibi) verimi artırdığını unutmayın

7) İşitsel (Ritmik) Zekâ

Ritme, melodiye, ses tonuna karşı duyarlı olma kâbiliyetidir. Ritmik unsurlarla daha iyi öğrenirler.

Soru sorulunca gözleri kulak hizasında hareket eden çocuklar işitsel zekâya sahiptirler. Bir şey dinlerken öne doğru eğik vaziyet alırlar. Eller ve baş genelde birlikte hareket eder.

Ritmik zekâsı gelişmiş çocuklar;

- ✔ Seslere karşı çok duyarlıdırlar. Çevreden gelen yağmur, rüzgâr, su, trafik gürültü gibi seslere bile hassastırlar.
- ✔ Güzel şarkı söylerler.
- ✔ Çalışırken ritmik hareketler yaparlar.
- ✔ Konuşma ve hareketlerinde ritim vardır.

İşitsel zekâsı kuvvetli çocuklara yapılacak yönlendirmeler:

- ✔ Yabancı dil öğrenmeye teşvik edin.
- ✔ Öğreneceği konuları kendi kendine veya başkalarına anlattırın.
- ✔ Derslerini ses kaydına alıp, dinleyerek çalışmasına yardımcı olun.
- ✔ Özellikle Kur'an eğitimi alırken güzel makamlarla okunmuş Kur'an-ı Kerim kasetlerinden hediye edin.
- ✔ Ders çalışması için konuları sesli olarak müzakere edebileceği çalışma grubları oluşturun.

8) Doğa Zekâsı

Bu zekâya sahip olanlar doğal kaynaklara ve sağlıklı bir çevreye ilgi duyarlar. Araştırmalar yapmayı sever, insanın var oluş sebeplerini ve kendi var oluşunu düşünürler. Doğadaki hemen her canlının (çiçek, hayvan) hayatına ilgi duyarlar. Seyahat etmeyi, belgeseller izlemeyi sever; doğa ve gezi dergilerini incelemekten hoşlanırlar.

Doğa zekâsı gelişmiş olan çocuklar;

- ✔ Doğada gezinmeyi severler.
- ✔ Çevredeki değişiklikleri fark ederler.
- ✔ Tabiat olaylarına ilgi duyar, deneyimler edinmeyi severler.
- ✔ Hayvan ve bitki adlarını bilirler.
- ✔ Tabiatta gözlem yapmayı sever ve ilgili sorular sorarlar.
- ✔ Ünlü kâşif ve tabiat bilimcileri hakkında bilgi edinirler.
- ✔ Mikroskop, teleskop, dürbün, mıknatıs gibi aletlere meraklıdırlar.

Doğa zekâsı baskın çocuklar, çiçekçilik, tıp fotoğrafçılığı zooloji, botanik, organik kimya, biyoloji, jeoloji, meteoroloji ve arkeoloji gibi mesleklere çok ilgili olurlar.

Doğa zekâsı baskın çocuklara yapılacak yönlendirmeler:

- ✔ Tabii güzelliği olan yerleri çokça gezme imkanları sağlayın.
- ✔ Tabiat olayları hakkında sorular sorun.
- ✔ Mikroskop ve dürbün edinmesini sağlayın.
- ✔ Gezdiği yerlerle ilgili resim, kartpostal koleksiyonu yapmaya yönlendirin.
- ✔ Sık sık hayvanat bahçelerine ve botanik parklara götürün.
- ✔ Botanik (bitki bilimi) ve zooloji (hayvan bilimi) ile ilgili kitaplar ve belgeseller edindirin.

Çocukta gelişen zekâ türlerini öğrenmenin faydaları:

✔ Çocuğun kabiliyetlerini tanır o yönde yönlendirme yaparsınız.

✔ Çocuğunuzla daha iyi iletişim kurarsınız. Meselâ: Sevinçli olan çocuğa:

Görselse "Sevinçli olduğunu görüyorum."

İçselse "Sevinçli olduğunu hissediyorum." demek iletişimi kolaylaştırır.

✔ Çocuğunuzun zekâ tipine göre öğrenme teknikleri uygularsınız.

Meselâ: Görsel çocuğa şekil ve çizimle; sözel çocuğa diyalogla öğretme daha tesirlidir.

✔ Çocuğunuzun gelişmiş zekâ tipini teşvikle daha iyi geliştirebilir, gelişmemiş olanlarını da alıştırmalarla geliştirmeye çalışırsınız.

✔ Çocuğun zayıf ve kâbiliyetsiz yönlerini bilip kabul etmeyi öğrenirsiniz. Böylece baskı ve zorlama ile bir kalıba sokmaya çalışmazsınız.

✔ Çocuğun sevmediği dersleri zekâ tipine göre öğrenim teknikleri geliştirerek sevdirebilirsiniz.

Meselâ; Görseli kuvvetli olan ama matematiği sevmeyen bir çocuk, şekil ve şemalarda matematiği zevkli hâle getirebilir.

✔ Unutmayalım ki; asıl olan çocuğun ne kadar zeki olduğu değil, hangi sahalarda zeki olduğudur.

Ünlü fizikçi Albert Einstein'in çok geç konuştuğu, okulda uyum problemleri yaşadığı ve zekâ seviyesinin diğer çocuklardan düşük sanıldığı hepimizin bildiği bir gerçektir.

Hayatın İçinden

Ali'nin Problemi

9 yaşlarındaki Ali'nin, sınıfta dersi en geri çocuk olarak adı çıkmıştı. Öğretmen ne kadar çabaladıysa da Ali'ye yardımcı olamamıştı. Çocukta belirgin bir öğrenme geriliği vardı. Sonunda Ali'yi ailesiyle konuşarak bir merkeze gönderdi. Bir takım psikolojik tetkik ve zekâ testlerinden sonra Ali'nin aksine çok zeki bir çocuk olduğu ama zekâsının yüksekliğinden dolayı dersin sıkıcı gelip adapte olamadığı ortaya çıktı. Öğretmeni ve aileyi de içine alan bir takım yönlendirme ve bilinçlendirme ile beraber Ali'nin problemi çözüldü.

HER İNSANIN BEYNİ ÖZELDİR

"Zekâsız insan yoktur;
zekâsını geliştirememiş insan vardır."

Her insan kendi ferdî hasletleriyle özeldir ve her insanın beyni de özeldir. Dolayısıyla her beynin öğrenme şekilleri farklıdır. Anne baba bunun idrakinde olarak çocuğa yaklaşmalı, çocuğun zekâ sahalarını keşfederek ona uygun öğrenim teknikleri geliştirmelidir.

Çocukta Zihinsel Gelişim

"Bir bebek yaklaşık 120 milyar sinir hücresi ile dünyaya gelir. Beyindeki bu değer biçilemez hazine, bebek doğar doğmaz müthiş bir hızla gelişir. Doğumdan altı hafta sonra, sinir hücreleri arasında ilk bağlantı kurulur; muazzam bir hızla sinir hücreleri arasında ağlar örülmeye başlar. Bir sene sonunda bu ağlar üç katına çıkar. (İlk iki yılda en çok olmak üzere) ergenlik çağına kadar sinir hücreleri arasındaki ağlar örülmeye hızla devam eder. Çocuk öğrenmek için bu ağları kullanır.

Beyindeki sinir hücreleri, uyarılar ve heyecanlarla hareket eder. Uyarılar gelmezse sinir hücreleri harekete geçmez. Yeni uyarı ve bilgiler, sinir hücrelerini faaliyete geçirir; ya hücreler arasında yeni bağlantılar kurulur ya da eski bağlantılar işlek hâle gelir. Böylece beyin fonksiyonel bir şekilde yapılanır."[18]

18. Ali Erkan Kavaklı, *Çocuğumu Daha Zeki ve Ahlaklı Yetiştiriyorum*, Hayat Yay. sayfa: 69

Özellikle duygusal dokunmalar çocukta beyin gelişimini çok müspet etkiler. Onun için de çocuk her şeyi en güzel anneden öğrenir. Meselâ anneden duyduğu kelimelere çok dikkat kesilirken, aynı kelimeleri kasetten duyunca ilgi göstermediği görülür.

Yeni uyarı ve bilgiler aldığı sürece beyin gelişir. Uyarı ve bilgi almayan beyinde sinir hücreleri arasında örülen ağlar kullanılmaz, zaman içerisinde iptal edilir.

2-6 yaş arası beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Onun için bu devrede çocuğa dil ve din, ahlak eğitimi vermek, hem beynin hem de karakterin gelişmesinde çok tesirlidir.

Almanya'da çocuk yuvalarının çoğu kiliselere aittir. "Meselâ Bayern eyaletinde her kilisenin çocuk yuvası vardır ve Bayern'deki çocuk yuvalarının %90'ı kiliselere aittir. Yuvada çocuk eğitimi almış eğitimciler çalışır. Çocuklar, Hıristiyanlık dinînin temel değerlerine göre eğitilir. Kandil ve bayram günlerinde papaz gelir, çocuklarla bizzat ilgilenir."[19]

Netice olarak bilmeliyiz ki insanın zekâ gelişimi ömür boyu devam eder. Ancak ilk senelerdeki hız, ergenlik devresinden sonra yakalanamaz. Onun için özellikle ergenlik devresinden önce çocuğa bol bol zekâ ve hafıza etkinlikleri yaptırmak, çocuğun zihinsel gelişimine büyük katkılar verecektir.

Aslında sadece çocuklar değil, zihin ve hafızamızı geliştirmek, en azından gerilemesine mani olmak için biz yetişkinlerin de ara ara zekâ ve hafıza etkinliklerine başvurmamız gerekir. Çünkü bedenlerin beslenmeye ihtimam ve ihtiyaç duyması gibi beyinlerin de beslenmeye ihtiyacı vardır.

19. Ali Erkan Kavaklı, a.g.e. sayfa: 76

ZEKÂ GELİŞTİREN ETKİNLİKLER VE ZEKÂ SPORLARI

1. Düzenli okumak. (Roman, hikâye, makale, fıkra, inceleme, deneme vb. yazıları okuma) Okumak, beynin en büyük vitaminidir.

2. Araştırma yapmak, yeni bilgiler öğrenmek.

3. Çocuğun kişisel yeteneklerinin farkına varmak ve baskın zekâyı bulup geliştirmek.

4. Yaparak ve yaşayarak öğrenmek.

5. Başarılı insanların biyografilerini okumak ve onları modellemek.

6. Günlük tutmak, düşünce yazıları kaleme almak.

7. Hikâye, fabl, masal, roman, şiir, günlük vb. yazmak.

8. Hafızlık yapmak. Bir çocuğun zorlama ve baskı olmadan Kur'an-ı hıfzetmesi muazzam bir şekilde zekâyı açmakta ve ömür boyu beyni dinamik kılmaktadır.

9. İbadet ve dua etmek.

10. Matematik problemleri çözmek.

11. Tefekkür etmek.

12. Bitki, ağaç, çiçek yetiştirmek ve laboratuarda deney yapmak.

13. Spor yapmak.

14. Sosyal etkinliklere katılmak.

15. Sanatsal etkinliklere katılmak. (Resim, örgü, el işi, yemek yapma, salata hazırlama, marangozluk, hat, ebru, tezhip vb.)

16. Bilgileri şekil, şema ve grafik hâline getirmek.

17. Bulmaca çözmek.

18. Şiir, sure, vecize ezberlemek. Hafıza egzersizleri yapmak.

19. Okuduklarını arkadaşlarına, dostlarına anlatmak.

20. Arkadaşlarıyla oyun oynamak.

21. Aile içinde sohbet etmek.

22. Gezi, gözlem, deney yapmak.

23. Yabancı dil öğrenmek (Özellikle Arapça lisan öğrenmenin, zekâ ve hafızayı geliştirmede çok tesirli olduğunu biliyor ve görüyoruz.

24. Proje üretmek.

25. Problem çözmek ve hayal kurmak.[20]

Çocukta Zekâ ve Hafıza Gelişimi İçin Anne-Babaya Tavsiyeler

- ✔ Çocuğa muhakkak kitap okuma alışkanlığı kazandırın.
- ✔ Öğrenme heyecanı verin, öğrenmeyi sevdirin.
- ✔ İlme karşı motive edin. Neyi, niçin öğrendiğini veya öğreneceğini izah edin.

20. Ali Erkan Kavaklı, a.g.e. sayfa: 85

- ✔ Öğrenme mahallini zenginleştirin. Yaparak ve yaşayarak öğrenme imkanları sunun.
- ✔ Ezberleme, bir mevzu üzerinde beraber analiz yapma, yorumlama çalışmaları yapın.
- ✔ Çocuğun zekâ ve kabiliyet farklılıklarını dikkate alarak eğitim ve öğretim teknikleri uygulayın. Bunun için de çocuğu iyi gözlemleyin, tanıyın.
- ✔ Çocuğa, kabiliyetli olduğu sahalarda destekleyerek, zayıf yönlerini de güçlendirme çalışmaları yaparak yardımcı olun.
- ✔ Çocuğun hayatındaki en tesirli öğretmeni anne babasıdır. Zekâ geliştiren etkinlikleri çocuk sizde görürse öğrenir. Meselâ; okumayı sevdirmenin ilk şartı, okumayı seven bir anne baba olmaktır. Bütün mevzularda olduğu gibi bu yönde de çocuğa model olduğunuzu unutmayın.
- ✔ Küçük yaşlarından itibaren çocuğunuzla ilgilenin, oynayın; sevginizi ifade edin. Ona nitelikli zaman ayırın.
- ✔ Çocuğu dinleyin, sorularını güzel cevaplayın. Ona değer verdiğinizi gösterin.
- ✔ Duygu ve düşüncelerini yazmaya, mümkünse günlük yazmaya teşvik edin.
- ✔ Beraberce zihin geliştiren oyunlar oynayın. (Kelime oyunları, yapboz vb.)
- ✔ El becerilerini geliştirmesine yardımcı olun.
- ✔ Hayatın içinden değişik mevzularda onunla sohbet edin. Karşılaşılan olaylarla beraber yorum ve analizler yapın.

- ✔ Çocuğu doğal gıdalarla beslemeye çalışın. Gazlı içecekler, kola, cips ve fast food türü hazır yiyecek ve içeceklerden uzak tutun.
- ✔ Ayrıca stresin beynin düşmanı olduğunu da unutmayın. Hem kendinizi hem de çocuğunuzu stresten uzak tutmaya çalışın.
- ✔ Ölçüsüz internet, televizyon telefon kullanma alışkanlığından koruyun. Bunların çocuğu aptallaştırdığını, zekâsını körleştirdiğini unutmayın.

7. Anahtar:

HEDEFE YÖNLENDİRME VE BAŞARI

(ZAAFLARI VE ÜSTÜNLÜKLERİ GÖZ ÖNÜNDE TUTULARAK, ÇOCUĞUN HEDEFE YÖNLENDİRİLMESİNDE VE BAŞARILI OLMASINDA YARDIMCI OLMAK)

“Bir insan hangi limana ulaşmak istediğini biliyorsa onun için her rüzgâr uygundur.”

“Karga, serçeyi taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü de şaşırmış.” Atasözünü unutmayarak çocuklarımıza kâbiliyetlerine göre hedef yönlendirmesi yapalım.

HEDEF VE HEDEFE YÖNLENDİRME

"Çocuklarınıza hedef öğretiniz." (Hz. Ali)

ÜÇ EVLAD

Üç kadın çeşme başında toplanmış konuşuyorlardı. Az ötede ihtiyarın bir oturmuş, kadınların çocuklarını methetmelerini dinliyordu.

Kadınlardan biri:

"Benim oğlum öyle marifetlidir ki, hiç kimse bu konuda onunla boy ölçüşemez... Tam bir cambazdır o! İp üzerinde bir yürüse de görseniz."

Diğer kadın heyecanla atılarak:

"Benim oğlumun sesini bilseniz..." dedi. "Tıpkı bir bülbül gibi şakır. Yeryüzünde hiç kimsenin böyle bir sesi yoktur. Allah vergisi bu..."

Üçüncü kadın susup duruyordu. Diğerleri sordular:

"Sen çocuğunu niye övmüyorsun? Nesi var ki?"

"Çocuğumun çok üstün bir tarafı yok ki... Ne diye durup dururken öveyim onu."

Kadınlar kovalarını doldurup yola koyuldular. İhtiyar adam da peşleri sıra yürümeye başladı. Kadınlar ağır kovaları taşımakta güçlük çektikleri için ara sıra duruyor ve dinleniyorlardı. Sırtları ağrı içindeydi. Bu sırada çocukları onları karşılamaya çıktı. Birinci çocuk hemen elleri üzerinde havaya kalkmış, çeşitli marifetler gösteriyordu. Kadınlar gözleri hayretten büyümüş bir hâlde haykırdılar:

"Aman ne kabiliyetli çocuk!..."

İkinci çocuk altın gibi bir sesle öyle güzel şarkılar söyledi ki, kadınlar gözleri yaşlarla dolu hayranlıkla dinlediler onu. Üçüncü çocuk koşarak geldi, annesinin elinden kovayı aldı ve taşıdı. Kadınlar ihtiyara dönüp:

"Bizim çocuklarımız hakkında ne diyorsun?" dediler.

İhtiyar şaşkınlıkla:

"Çocuklarınız mı?" dedi. "Onları bilmem. Yalnız biri vardı, annesinin elinden kovayı alıp eve taşıdı. Onu çok beğendim."[21]

İnsan ulaşmak istediği hedef değerince ya yükselir, ya da alçalır. Onun için önce hedef iyi seçilmeli, büyük hedeflerin talibi olmalıyız.

Dünyayı içine alıp ahirete uzanan hedefler büyük hedeflerdir. Sadece dünyevi başarılara takılıp kalan insan mutluluğu yakalayamaz. Özellikle günümüzde dünyevi istikbal adına konulan hedefler daha küçük yaşlardan itibaren çocuğu hummalı bir maraton içine itmektedir. Bu insan psikolojisiyle asla bağdaşmayan bir durumdur. Mesele başarılı

21. Yusuf Özkan Özburun, *İnsan Sıcağı Öyküler*, Hayat Yay. sayfa: 115

bir robot yetiştirmek değil, mesele mutlu bir insan-ı kâmil yetiştirmektir.

Mesele doktor olmak; profesör, sanatkâr, vali olmak değil, adam olmaktır. Genel hedef her zaman Allah'ın rızasını kazanma anlayışı olmalıdır.

Hedef güzel seçilir ve yönlendirme güzel yapılırsa çocuktaki dağınık ve taşkın enerji bir noktada yoğunlaştırılır ve faydalı hâle getirilir.

- ✔ Yüksek himmetli olun. Çocuğunuza hep iyi gözle, olumlu bakın.
- ✔ Hedefiniz büyük olsun. Çocuğunuzu küçük hedeflerde boğmayın ve hep o büyük hedefe doğru yönlendirin.

Tarihten

İstanbul'u Fethedeceksin

Fatih Sultan Mehmed kundakta bebekken Hacı Bayram-ı Veli Hazretleri Sultan II. Murad'a dönerek "Belki İstanbul'un fethi bizim köseyle (Akşemseddin Hazretleri) bu yavruya nasib olacaktır." dedi.

Veliaht Mehmed'e hep bir Fatih gözüyle bakıldı. İyi yetişmesi için seferberlik yapıldı, özel gayretler sarf edildi. Devrin en büyük hocalarından dersler aldı. En önemlisi de Akşemseddin Hazretleri'nden hedefine kilitlenmeyi öğrendi.

Şehzade Mehmet yedi yaşlarındaydı. Hocası Akşemseddin Hazretleri:

– Elbet Kostantiniyye'yi fethedeceksin, dedi.

– Ya şartlar vaki olmazsa, diye sordu küçük Mehmet... Hocası:

– Sen menfi şartlara teslim olmazsan şartlar sana teslim olur, buyurdu ve devam etti:

– Sen yol ol, yüksek dağ olmaya soyunma. Yol olursan yüksek dağların üzerinden geçersin ve insanları da geçirirsin.

Nihayet gün geldi... Yirmi bir yaşındaki Sultan Mehmet fetih hazırlıklarına başladı. Veziri Çandarlı Halil Paşa telaşla önünü kesti:

– Hünkârım, askeri kırdırıp ümmeti parçalamayı mı murad edersin? Kostantiniyye'nin surları çok sağlam ve büyüktür. O surları yıkacak bir top yoktur.

Genç padişah durakladı. Yoksa veziri haklı mıydı? Ama aklına birden hocasının sözleri geldi. Hocası "Sen şartlara teslim olmazsan şartlar sana teslim olur." demişti.

– Vezirim, dedi. Bir gün o surları yıkacak top icat edilemez mi? Yaşlı vezir:

– Evet, dedi. Bir gün surları yıkacak toplar icat edilebilir.

Gürleyerek yerinden fırladı Sultan Mehmet:

– İşte o gün bu gündür, dedi. Surları aşacak topu icat etti ve gemileri karadan yürüttü. Yani şartlara teslim olmadı, şartları teslim aldı.

✔ Çocuğunuzu bir kitap gibi okumalı yani onu çok iyi tanımalısınız. Tanımadan yönlendiremezsiniz.

✔ Çocuğunuzun yaratılıştan gelen yeteneklerini erken

yaşta fark edip hedef doğrultusunca desteklemek çok önemlidir. Nelere kabiliyetli olduğunu iyi gözlemleyin.

- ✔ Çocuğunuzun kapasitesini bilin ki, gücünün üstesinde beklentilerle ezmeyin, bunaltmayın.
- ✔ Çocuğunuzu yönlendirirken bunu fark ettirmeden ve sevgiyle onun dünyasına girerek yapmaya çalışın.
- ✔ Hedefe varmada en önemli şart sevme, istemedir. Hedefi sevdirme yollarını araştırın, ilgi çekici kitaplar hediye edin. Motivasyonu sağlamada yardımcı olabilecek bir çevre içine girin.

Motivasyon

İnsanı bir faaliyet konusunda harekete geçiren güce motivasyon denir. Kişinin motivasyonunun güçlülüğü nispetince başarı oranı artar.

"Bir bilginin, bir hüner ve sanatı öğretebilmesi için karşıdaki öğrencide istek olması, aşk olması gerekir. Sevgi ve isteğin temelinde ihtiyaç vardır. İhtiyaç olmadan söz de olmaz hüner de." (Hz. Mevlânâ)

Bulunduğu toplumda beğenilmek, kabul edilmek, sevilmek de önemli bir ihtiyaç ve motivasyondur. Çocukları hedefe veya bir faaliyete yönlendirirken fayda ve zarar yönünden de değerlendirmeler yapmak gerekir. Hedefe ulaşmadaki faydalar çocuk için büyük bir motivasyondur.

Unutmayalım ki iyi davranışların yapılıp kötü davranışların terk edilmesinde yetişkinler için cennet ve cehennem de büyük bir motivasyon olmaktadır.

- ✔ Çocuğa hedefinin kendisine ve çevresine, insanlığa kazandıracağı yararlardan bahsedin.

Tarihten

Kayı Han'dan Osmanlı'ya

Osmanlı Devleti'ni kuracak olan Kayı Han boyunun başında dört kardeş vardı: Sungur Tekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dündar.

Bitip tükenmek bilmeyen, yıllar yıllar süren Anadolu göçü kardeşlerden Sungur Tekin'le Gündoğdu'yu yormakla kalmamış, ümitlerini ve morallerini de tüketmişti. Anlaşıp geri dönmeye karar verdiler.

Ertuğrul'un "Deryalara (denize) açılalım, ötelerine bile geçelim." demesini kavrayamıyor, "Deryanın suyu tuzludur, ne ekin, ne de hayvan sulamaya yarar." diye itiraz ediyorlardı.

Çünkü Sungur Tekin'le Gündoğdu'nun ufku birkaç hayvan ve birkaç dönüm tarlayla sınırlıydı. Geri döndüler.

Ertuğrul'un ise ütopyası, hayalleri, ümitleri vardı: Devlet olmayı kafasına koymuştu. Küçük kardeşi Dündar'la birlikte Anadolu içlerine doğru yoluna devam etti.

Yollarına devam edenler, kısa bir süre sonra dünya örneği bir devlet kurdular: Osmanlı Devleti.

Geriye dönenlerden ise tarihler hiç bahsetmez, ne olduklarını bilmiyoruz.[22]

✔ Çocuğunuza fark ettirmeden dostlarınızla onun hedefe motivasyonuna katkıda bulunacak sohbet zeminleri hazırlayın.

22. Yavuz Bahadıroğlu, *Yaşam Bir Avuç Gül Bir Tutam Diken*, Nesil Yay. sayfa: 10

- ✔ Kitap, dergi, gazete okurken veya güncel olayların arasında hedefi sevdirecek olumlu örneklere dikkat çekin. Onun bu konuda görüşlerini ifade etmesine teşvik edin.
- ✔ Unutmayın ki hedefe varmak başarı değildir. Başarı hedefi sevmek ve o yolda mücadele etmektir.

Nice talebeler görürüz, en büyük hedefi olan okulunu başarı ile bitirdiği hâlde sene sonunda kitaplarını yakan veya yırtan. Hâlbuki bu başarı değil, başarısızlığın ta kendisidir.

- ✔ Çocuğunuzun ufkunu, hayallerini genişletin. İnanan için, en ümitsiz anların bile nice ümitlere gebe olduğunu öğretin, gösterin

Okuma Parçası

Kenar Mahalle

Bir profesör, sosyoloji sınıfındaki öğrencilerini Baltimore şehrinin kenar mahallelerine göndermiş ve o bölgede yaşayan 200 erkek çocuğunun durumlarını araştırmalarını ve her bir çocuğun geleceği hakkında bir değerlendirme yapmalarını istemişti.

Öğrencilerin hemen hepsi bu çocukların gelecekte hiçbir şanslarının olmadığını dile getirmişlerdi.

Bundan tam yirmi beş yıl sonra bir başka sosyoloji profesörü, araştırmaları esnasında bu çalışmayı buldu ve öğrencilerinden bu projeyi sürdürmelerini ve aynı çocuklara ne olduğunu araştırmalarını istedi.

Öğrenciler, o bölgeden taşınan ya da ölen 20 çocuk dışındaki 180 çocuktan 176'sinin olağanüstü bir başarı gösterip, avukat, doktor ya da işadamı olduklarının ortaya çıkardılar.

Profesör çok etkilenmişti ve bu konuyu izlemeye karar verdi. Birer yetişkin olan o çocukların hepsi o bölgede yaşadıkları için, her biriyle buluşma şansı oldu.

"O şartlarda nasıl bu kadar başarılı oldunuz?" sorusuna verdikleri cevap hep aynıydı: "Mahalle okulunda bir öğretmenimiz vardı. Onun sayesinde."

Profesör, bu öğrenmeni çok merak etmişti. Hâlâ hayatta olduğunu öğrendiği yaşlı öğretmenin izini bulması çok zor olmadı. Kendisini ziyaret etmek için evine kadar gitti. Karşısında yılların yüzüne eklediği kırışıklıklara rağmen hâlâ dinç duran bir yaşlı kadın buldu. Merakla yaşlı kadına bu çocukları kenar mahallelerden kurtarıp, başarılı birer yetişkin olmalarının sağlamak için kullandığı sihirli formülün ne olduğunu sordu.

Yaşlı öğretmenin gözleri parladı ve dudaklarının kenarında bir gülümseme belirdi:

"Çok basit," dedi, "Ben, o çocukları çok sevdim."[23]

DERS BAŞARISI

- ✔ Çocuğa sevgiyle, yumuşak ve sıcak bir tutumla yaklaşın.
- ✔ Başarının ön şartı sevmektir. Ders başarısı için çocuğa öncelikle dersini sevdiriniz. Mümkün değilse yapma isteği vermeye çalışın.
- ✔ Çocuğa başarmasını istediğiniz dersi için gerekli bilgilendirmeyi yapın.

23. Yusuf Özkan Özburun, a.g.e. sayfa: 102

- ✔ O dersin cazip yönlerini ortaya çıkarın. Kendisine neler kazandıracağına dikkat çekin
- ✔ Bu yönüyle çevresine ve insanlığa ne gibi katkılarda bulunabileceğini düşündürün.
- ✔ Duygu ve heyecanlarına hitap edin.
- ✔ Onu etkileyecek, güzel örnek olabilecek insanlara dikkatini çekmeye çalışın.
- ✔ Konuyla ilgili organizasyonlara, etkinliklere yönlendirin.
- ✔ Dersi mümkünse oyun hâline getirin. Oyun hâline getirebilme hem çocuğun, hem de eğitimcinin ders stresini atıp, öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.
- ✔ Başarısızlığın en önde gelen sebeplerinden biri zorlamak, bıktırmaktır. Bıktırıcı olmayın.
- ✔ Zamanını iyi kullanmasını öğretin. Bunun için de beraber plan ve programlar hazırlayın. Planlı yaşamanın önemi üzerinde ısrarla durun ve bunu özellikle kendi hayatınızda yaşayarak gösterin.
- ✔ Diğer konularda olduğu gibi ders konusunda da çocuğa olumlu yaklaşılmalıdır. Olumlu yaklaşım başarıyı kamçılayıcıdır. Onun için çocuğun küçük başarılarını bile gözden kaçırmayın, görün ve takdir edin.
- ✔ "Ders çalış" cümlesini sürekli kullanarak alışkanlık hâline getirmeyin. Mesele; ders çalıştırmaktan ziyade ona ders sorumluluğunu kazandırmaktır.
- ✔ Çocuğunuzu daha başarılı arkadaşlarıyla asla kıyaslamayın. Kıyas yapmanız gerekiyorsa kendisiyle kıyaslayın. Meselâ; "Sen bu derste geçen yıl veya geçen ay çok başarılıydın." denilebilir.

- ✔ Ders harici etkinliklere yönlendirin. Şiir yazma, kitap okuma, koleksiyon, spor gibi faaliyetler, çocuğu hem geliştirici hem de deşarj ettiricidir.

Okul dönüşü veya evde ders aralarında deşarj imkânları sağlamak çocuğu çok rahatlatacak ve ders için enerji kazandıracaktır.

- ✔ Çocuğunuzun öğretmenleriyle muhakkak sıkı ilişki ve dostluk kurun.
- ✔ Okula öperek gönderin.
- ✔ Okul dönüşünde çocuğunuzu mümkünse evde ve sevgiyle karşılayın, anlattıklarını çok içten dinleyin.
- ✔ Okula gitmeyi sevmiyorsa ve bundan dolayı sıkıntılanıyorsa "duygularını karşılama" yöntemiyle onunla konuşun. Okula gitmeme talebine karşılık yumuşak bir lisanla "gitmesi gerektiğini, bunun kendisi için bir görev olduğunu" izah edin.
- ✔ Çocuğun ödevlerine yardımcı olun, ama kesinlikle siz yapmayın. "Ödev saati" ayarlamak ve çocuk ödevini yaptıktan sonra kontrol etmek yararlıdır.

Çocuğun kapasitesine uygun olan ev ödevleri sorumluluk ve öz disiplini geliştirir.

- ✔ Çocuğunuza mümkünse ders çalışma odası, değilse ders çalışma köşesi hazırlayın. Konsantrasyonunu bozacak davranışlardan kaçının. (Buna televizyon seyretmek, bilgisayar kullanmak da dâhil)
- ✔ Misafirliğe gitme, misafir kabul etme gibi ev hâllerinizi çocuğun derslerine göre ayarlayın. Uyku saatlerinin düzenli olmasına dikkat edin.
- ✔ Beslenme alışkanlığı da başarıyı etkileyen sebepler arasındadır. Kola, cips gibi yiyeceklerin beyni tahrip

ettiğini, birçok ülkede yasaklandığını bildiğimiz hâlde, çocuklarımızın elinden düşmemesi çok acıdır. Katkılı hazır gıdaları, fast-food türü beslenme tarzını da onaylamıyoruz. Çocuğun dengeli ve düzenli beslenmesine dikkat etmeli, kahvaltı etmeden okula göndermemeliyiz.

- ✔ Ders çalışma tekniklerini öğretin. Dersin çalışma şeklini bilmemek en büyük başarısızlık sebeplerindendir.
- ✔ Güne başlayış şekli çok önemlidir. Çocuğunuzun güne mutlu, heyecanlı, coşkulu başlamasına gayret edin. Erken kalkma alışkanlığını yerleştirmeye çalışın.
- ✔ Aynı şekilde günü tamamlayış şekli de önemlidir. Zig Zaglar'ın bu konudaki yorumunu kayda değer buluyoruz:

"Girdi açısından günün en önemli ikinci bölümü akşam saatleridir. Yıllardır uyumadan önce olumlu şeylerden bahseden bir yazı okurum. Bu benim şuur altımın gece boyunca okuduğum şeyle ilgilenmesini ve hayal gücümün olumlu yönde gelişmesini sağlar. Sizi bu yaklaşımı denemenizi ve prensip edinmenizi ısrarla öneririm."

Yatarken dualarını okuyan kişi zaten bunu en güzel şekliyle yapmaktadır. Çocuğunuzun Sünneti Seniyyede belirtildiği üzere dualarını okuyarak uyumasını alışkanlık hâline getirin.

- ✔ İşin veya dersin kolay yönlerini gösterin. "Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz." Hadis-i şerifi her zaman rehberiniz olsun.

Tarihten

Çolak Mü'min

Çolak Molla Mümin Pehlivan güreş tarihinin en büyük pehlivanlarından biridir ve Fransızların ünlü şampiyon güreşçisi Pol Pons'un, "Gökte Güneş, yerde Yusuf!" dediği Koca Yusuf'u yenen tek pehlivandır. İki kolu da çolaktır ve 120 okkalık başpehlivanların yanında 70 okkalık bir ağırlıktadır.

Hem ilme, hem de güreşe sevdalı olan Mümin, çocukluğunda medresede öğrenci iken gece yarısı gizlice kalkıp, avludaki devasa küple antrenman yapmaya, kulpu olmayan boş küpü kollarıyla kavrayıp avluda dolaştırmaya başlamış. Daha sonra her gece içinde birkaç maşrapa su ilave etmiş. Her gün azar azar ilave ettiği için taşımakta zorlanmıyormuş. Bir süre sonra küp dolmuş, fakat o yine rahatlıkla taşıyormuş. Bir gece yarısı uykusu kaçıp kalkan öğrencilerden biri, ufak tefek birinin koskoca küpü kucağına alıp avluda dolaştığını görünce cin sanmış, korkudan feryadı basmış, ortalığı ayağa kaldırmış. Mümin hemen küpü bırakıp arkadaşlarının arasına karışmış. Sonra da herkesle birlikte avluya gelmiş. Fakat durumun farkında olan hocası, "İşte bakın çocuklar, cin filan yokmuş." diyerek öğrencileri teskin etmeye çalışırken, küçük Mümin'e de manalı manalı bakıp gülümseyerek, "Değil mi Mümincik?" diye imada bulunmuş.

Nitekim daha sonra onu öğrenciliğe devamı yanında Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünneti olduğunu anlatarak güreşe de teşvik etmiş. Sonuç ise meydanda.

O'nun mengene gibi kollarından cihan pehlivanı Koca Yusuf bile bile kurtulamamış. Fakat, Koca Yusuf'u yendikten sonra, şöhretin zirvesinde, altına boğulup aşırı hüsnüzanlar altında kaldığını görünce:

"Ben meydanlara bunun için çıkmadım. İlim öğrencilerinden de ne pehlivanlar çıkabileceğini göstermek ve insanları o meclislere çekmek için çıktım." diyerek bir başka büyük ders vermiş ve meydanlardan çekilmiş.[24]

Fıkra

Gönderiyorlar

Yüzü gözü ağlamaktan şişmiş, on yaşında bir erkek çocuk, elinde çantasıyla giderken komşu teyzeyle karşılaşıyor. Komşu kadın çocuğun yanağını okşayarak soruyor:

– Yavrum okula mı gidiyorsun?

Çocuk gözyaşlarını eliyle silerken cevap veriyor:

– Hayır teyze... Ben gitmiyorum; gönderiyorlar.[25]

24. Ahmet Maraşlı, a.g.e. sayfa: 190
25. Ahmet Maraşlı, a.g.e. sayfa: 72

“Batının yakın bir zamanda bularak dünyaya takdim ettiği ‘duygusal zekâ’nın bizde zaten mevcud olan karşılığı ‘nefis terbiyesi’dir.”

Prof. Dr. Nezat Tarhan

8. Anahtar:

DUYGUSAL ZEKÂ (EQ)

(DUYGUSAL ZEKÂNIN ÖNEMİNİ BİLİP,
ÇOCUKTA EQ'U YÜKSELTMEK İÇİN ÇALIŞMAK)

"Çocukların daha uyumlu ve daha kontrollü olabilmeleri; modern çağın insan üzerinde bıraktığı stres ve gerilimlerle daha iyi mücadele edebilmeleri için onlara EQ becerilerinin kazandırılması gerekir.

Yani duygusal zekâ bir nevî çocuk yetiştirmektir."

DUYGUSAL ZEKÂ NEDİR?

Duygusal zekâ diye tanımlanan, duygusal ve sosyal becerileri ifade eden EQ kavramı son yıllarda ortaya atılmasına rağmen çok önem kazanmış durumdadır. Gerek özel aile hayatında gerekse sosyal hayattaki başarılar için IQ'dan çok "EQ"ya ihtiyaç olduğu görüşü gittikçe yaygınlaşmaktadır.

Ancak bugün standartlaşmış bir takım zekâ ölçekleriyle IQ'yu ölçmek mümkünken, EQ için böyle bir test yoktur. IQ daha çok doğuştan geldiği hâlde, EQ eğitimle çok gelişim gösterebilen, az kalıtım yüklü bir yetenektir. Dolayısıyla bu iki kavram birbirinin karşıtı değil, aksine tamamlayıcısıdır.

Fakat yapılan araştırmalar günümüz çocuklarının eskilere göre IQ'su daha yüksek, EQ'sunun ise daha düşük olduğunu göstermektedir.

Teknolojik gelişmelerle beraber bütün dünyada refah seviyesinde çok artış oldu. Ancak istatistiklere göre suçlarda, geçimsizliklerde, ahlakî değerlerin gittikçe zayıflamasında ve ruhsal hastalıklarda da büyük bir artış oldu.

Refahın en üst seviyesini yaşayan Amerikan gençliğinin yaşamındaki bir günün kesitini "çocukları savunma fonu" şöyle veriyor:

"Her gün:

✔ Yirmi beş yaşın altındaki 3 genç AIDS nedeniyle ölüyor ve 25 tanesine HIV virüsü bulaşıyor.

✔ 6 çocuk intihar ediyor.

✔ On sekiz yaşın altındaki 342 çocuk şiddet suçlarından tutuklanıyor.

✔ Ergen annelerden 1407 bebek doğuyor.

✔ 2833 çocuk okulu terk ediyor.

✔ 6042 çocuk tutuklanıyor.

✔ 135.000 çocuk okula silah götürüyor."[26]

Batılı uzmanlar bu olumsuz tabloyu çocuklarda EQ seviyesinin gittikçe düşmesine bağlıyorlar. Dolayısıyla duygusal zekâyı geliştirme üzerine yoğun çalışmalar yapıyorlar.

Dinî güzel ahlaktan ibaret sayan bir inancın mensubu olmamıza rağmen, Türkiye'mizdeki gençlerimizin durumunun da hiç iç açıcı olmadığın görüyoruz. Üstelik stres ve depresyon da çağın hastalığı olarak kabul edilmiş durumda.

IQ'su yüksek bile olsa, duygular ihmal edilir ve zayıflarsa insan robotlaşır. İnsanı insan yapan değerler, sevgi ve saadeti yitirdikten sonra bir takım akademik kariyerler elde etmiş olmak asla başarı sayılamaz.

Duygusal Zekânın Kazandırdığı Yetenekler

Duygusal zekâ kavramı ilk kez 1990 yılında psikolog Peter Salavey tarafından kullanılmış ve 5 temel yetenekten oluştuğu ileri sürülmüştür.

1- Benlik Bilinci: Kendini tanıma, kendi duygularını farkında olma ve doğru değerlendirme yeteneğidir. Bir duyguyu oluşurken fark edebilme, duygusal zekânın temelini oluşturur.

26. Lawrence E. Shapıra, *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek*, Varlık Yayınları, 2004 sayfa: 21

Ruh hâllerinin farkında olan öz bilinçli kişiler, kendi sınırlarından emin, ruh sağlığı yerinde, hayata olumlu açıdan bakan insanlardır ve olumsuz durumlarla kolayca bahşedebilirler.

2- Duyguları İdare Edebilme: Duyguları uygun biçimde denetleyebilme yeteneğidir. Duyguların esiri olmak ya da duyguları bastırmak yerine dengeli bir şekilde duyguları yönetmektir. Duygular bastırıldığında donukluk ve uzaklığa sebep olurken, kontrolden çıktığında patalojik bir hâl alır. (Meselâ; kişiyi felce uğratan aşırı kaygılanmalar gibi)

Duyguları denetleme yeteneği zayıf olan insanlar sürekli huzursuzluklarla mücadele ederken, kuvvetli olanlar ise hayatın tatsız sürprizleri ve olumsuzlarıyla karşılaştıklarında kendilerini daha çabuk ve kolay toplayabilmektedirler. Bu kişiler olumsuz ruh hâlleri kadar olumlu ruh hâllerine de sahiptirler ve her iki duygu durumunun birbirinin yerini almasına izin vermek yerine dengeyi korurlar.

1960'lı yıllarda Walter Misehel tarafından Stanford Üniversitesi kampüsünde bulunan 4 yaşındaki yuva çocukları üzerinde çalışma yapılmış ve bunlar lise dönemlerine kadar izlenmiştir.

Deneyi yapan kişi çocukları bir odaya toplamış ve onlara şeker göstermiştir. Ancak küçük bir işi olduğunu ve eğer şimdi isterlerse bir şeker, dönüşünü beklerlerse iki şeker alabileceklerini söyleyerek odadan ayrılmıştır. Sabırsız olan çocuklar hemen birer şeker almışlardır. Diğer çocuklar ise beklemeyi tercih etmişler ve bu arada gözleri şekere takılmasın diye gözlerini kapatarak, oyunlar oynayarak, ya da uyuyarak zaman geçirmişlerdi. Sonunda da ödülleri olan iki şeker almışlardır.

Lise çağına geldiklerinde zevkleri erteleyebilen denek grubunun sosyal açıdan yeterli, etkin bir kişiliğe sahip, ken-

dine güvenen, güvenilir, sorumluluk alan bireyler oldukları görülmüştür. Diğer denek grubundaki çocukların ise psikolojik açıdan daha problemli, sosyal yönleri zayıf, inatçı, kararsız, sorunlar karşısında duygularının esiri olma, insanlara güvenmeme, kendini kötü hissetme, kıskançlık ve ani tepki vermeye yatkın oldukları ve hâlâ doyumu erteleyemedikleri görülmüştür.

3- Motivasyon (Kendini harekete geçirme): Duyguları bir amaç doğrultusunda toplayabilmek ve harekete geçirebilmektir. Motivasyon bir işe başlamanın ve sonuna kadar götürebilmenin adıdır. Duygusal zekâ bağlamında bu duygusal sistemi aracı ederek bir işe başlama ve bitirmektir.

Umutlu ve azimli olmak, iyimser tutum içinde olmak motivasyonu etkileyen en önde unsurlardandır. Bu duygulara sahip olan kişiler başarısızlıklar karşısında teslim olmaz, olaylar kaygıyla değil, çözüm yolları arayarak yaklaşırlar.

4- Empati (Başkalarının duygularını anlayabilme): Kendini başkalarının yerine koyabilme yeteneğidir. Bu yetenek çocuğun yetişme tarzıyla çok ilgilidir.

Meselâ; "Yine yaramazlık yaptın." yerine "Şu an beni çok üzdün." gibi duygu ifade eden cümleler kullanılmasının çocuklara daha fazla empati kazandırdığı görülmüştür. Yine birisi sıkıntılıyken diğerinin ona yaklaşma tarzının görmesi de çocukta empatiyi geliştirir.

Empati eksikliği ise en çok suç işleyen psikopatlarda, ırz düşmanlarında ve çocuklara sarkıntılık yapanlarda görülür. Bu kişilerde doyumsuzluk hakimdir ve yaptıklarından dolayı cezalandırılacakları endişesi taşımazlar. Kendileri kaygı ve korku gibi duyguları yaşamadıkları için de kurbanlarının korkularına ve acılarına empati duymazlar.

5- İletişim Kurma Becerisi: İnsanlarla ilişki kurabilme ve sürdürebilme yeteneğidir. Bu yetenekteki eksiklikler sosyal yaşamda yetersizliğe, insanlar arası ilişkilerde bozulmalara neden olur. Bu kişiler çok zeki bile olsalar "ukala, duyarsız, itici" olarak algılanabilirler.

Bu beş yetenekle beraber duygusal zekâ kişiyi grup çalışmalarında kabiliyetli kılar. EQ'su yüksek kişinin sorunları çözme gücü artar. Çevresine, ailesi ve ülkesine karşı sorumluluk duyguları taşır. Anne-babasını, arkadaşlarını, hatta başka insanları karşılıksız sevmeyi, saymayı ve yardım etmeyi öğrenir. Başkalarının fikirlerine saygılı olma, kendi hatalarını görüp özür dileyebilme gibi hasletleri kazanır. Şefkat, merhamet, acıma duyguları gelişir.

Çocukların daha uyumlu ve daha kontrollü olabilmeleri, modern çağın insan üzerinde bıraktığı stres ve gerilimlerle daha iyi mücadele edebilmeleri için onlara EQ becerilerinin kazandırılması gerekir.

Yani duygusal zekâ bir nevi çocuk yetiştirmedir.

Batı Dünyasının Duygusal Zekâyı Keşfi

Batı Dünyası deneme yanılma ile doğruları bulma çabasındadır. Beş duyunun dar algılama sınırları içinde çıkmazlar yaşayan Batılı insanı duygusal zekânın büyük bir ihtiyaç olduğunu fark etti. Gittikçe artan mutsuzluk, depresyon, şiddet ve intiharlar. Batıyı duygularla uğraşmaya zorladı.

Böylece, Doğunun temsil ettiği manevi değerler "psikoloji bilimi" adı altında Batıya girmeye başladı. Meselâ; Batı duygusal zekâ kavramıyla beraber, Batıdaki yaşantının tam zıddı olan zevklere sınır koymayı ve ertelemeyi öğrenmeye başladı. Oysa bu ve duygusal zekânın getirdiği eğitim zaten İslam tasavvufundaki nefis terbiyesinin ta kendisidir.

Batılılar arayışlarına çare olarak bu duyguları keşfettiler; sonra da ambalajlayarak bize pazarladılar. Biz Doğulular da bu değerleri yeni bulmuş gibi büyük bir hayret ve hayranlıkla kabul ediyoruz.[27]

Netice

Bütün yollar İslam'a çıkar. Bütün güzellikler ve doğrular Nebevî eğitimde mevcuttur. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Batılıların bugün çocuk psikolojisinde devrim diye çıkardığı pek çok teoriyi 15 asır önce bize yaşayarak göstermiştir. Bugün materyalist düşünce bile bir duygusal zekâ kavramı ile değişmeye başlamışsa, eskimez doğruların ve güzelliklerin menbaı olan Nebevî terbiye ile başaramayacağımız, üstesinden gelemeyeceğimiz ne olabilir ki?!

27. Nevzat Tarhan, *Duyguların Psikolojisi ve Duygusal Zekâ*, Timaş Yayınları, sayfa: 211

YÜKSEK EQ'LU ÇOCUK YETİŞTİRMEDE AİLE TİPİ

Yüksek EQ'lu çocuk yetiştirmek için öncelikle yüksek EQ'lu bir ebeveyn olmak gerekir.

Uzmanlar çocuklarına gösterdikleri tutum dolayısıyla ebeveynliği üç temel tipte toplamışlardır:

1) Baskıcı, Sert Ebeveyn Tipi: Çocuğu kendi istediği kalıba sokmak için baskıcı kurallar koyan, doğal çocukluk hâllerine bile hoşgörüsüz, tenkitçi olan; sık sık cezalar veren ebeveyn tipidir.

Katı kurallar ve sıkı denetim altında kalan çocuk genelde mutsuz olmaya meyilli, içe dönük, kendine ve başkalarına karşı güvensizdir. (Bkz. Çiçeklerimiz Solmasın, sayfa: 64)

2) Serbestiyetci Ebeveyn Tipi: Olabildiğince onaylayıcı ve sevgi dolu olmaya çalışan, aşırı hoşgörü ve düşkünlük tavrı sergileyen ebeveyn tipidir.

Çocukların kendi doğal eğilimlerine göre gelişmeleri gerektiğine inanır, katı isteklerde bulunmazlar. Bunlar tamamıyla çocuk merkezlidirler.

"Çocuk merkezli etiğin her türlü aşırı hoşgörülü çocuk yetiştirme uygulamasını haklı çıkardığı bir çağda yaşıyoruz. Bu felsefe anne-babaları evde tutarlı bir disiplin uygulamak-

tan caydıran çok sayıda serbestiyetçi doktrin türetmiştir. Bir zamanlar değer taşıyan çocuk merkezlilik ilkesi, bugünün çocuklarında ve gençlerinde ben-merkezciliği teşvik için kullanılmıştır."[28]

Hayatın İçinden

Anlayışın Böylesi

Tatil döneminin en hareketli gününde alışveriş merkezinin züccaciye bölümünde çalışan bayan tezgahtarlar, birçok müşterileri gibi oldukları yerde donakalmışlardı. El işlemeli nadide vazo ve bardakların, tabakların sergilendiği cam vitrin önünde 6-7 yaşlarında bir erkek çocuğu sağa sola çarparak ve tekmeler atıp avazı çıktığı kadar bağırarak şiddetli bir öfke nöbeti geçiriyordu.

Aynen çocuğu gibi çevresindekilerden bihaber olan anne, çok rahat bir şekilde çocuğunun yanına oturdu ve konuşmaya başladı:

"– Bak hayatım! Ağlamak yerine ne olduğunu bana anlatmalısın. Böyle devam edersen sorunun ne olduğunu anlayamam. Dahası sana da yardımcı olamam. Çok öfkeli olduğunu görüyorum ama bir şeyler yapmamı istiyorsan seni kızdıran şeyin ne olduğunu bana söylemek zorundasın."

"Şimdi ben sana söyleyeceğim." diye mırıldandı, mağaza sahibi; çocuğu da, annesini de dışarıya atabilme gücünü bulup bulamayacağını düşünerek. Ama olayın neticesine olan merakı daha ağır bastı ve seyretti...

28. Porf. William Damon

3) Kuralları Öz Disiplin Kurarak Sevgiyle Öğreten Ebeveyn: Yasaklama ile izin verme arasındaki hassas dengeyi muhafaza eden; çocuğuna bilinçli sevgi ile yaklaşan, denetleyici olmaktan ziyade rehberlik edici ebeveyn tipidir. Öz denetim ve disiplin vardır.

- ✔ Bu anne-baba tarzının yüksek EQ'lu çocuk yetiştirmeye en kabiliyetle olduğu varsayılmaktadır.
- ✔ Serbestiyetçi ebeveyn en kolay ve en zararlı olanıdır.

Çocuğun odasını toplamak, ev ödevini onun yerine toplamak kolaydır. Ama ona odasını toplama ödevini yapma sorumluluğunu vermek zordur. Asıl olan da bu sorumluluğu kazandırmaktır.

ÇOCUKTA DUYGUSAL ZEKÂYI ARTIRMAK İÇİN TAVSİYELER

✔ Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek istiyorsanız fazla katı olmanın, fazla yumuşak olmaktan daha iyi olduğunu unutmayın.

Ama yine de siz dengeli, kuralları sevgiyle uygulayan; disiplin tekniklerine başvurarak öz denetimli disiplini yerleştiren ebeveynliği tercih edin.

✔ "Yüksek EQ'lu çocuk yetiştirmenin en büyük engeli televizyondur. Ancak duygusal zekâsı yüksek çocuklar yetiştirmeye ciddi olarak niyetliyseniz, çocuğunuzun televizyon izleme süresine katı sınırlar koymak zorundasınız."[29]

✔ Çocuğu yanlışlardan caydırmada utanma ve suçluluk duygusunu kullanın.

"Utanma ve suçluluk" yerinde kullanılır; çocuğu rencide ederek öz benliğini sarsacak seviyeye getirilmezse, ahlaki değerleri öğretmede en güzel yöntemlerdir. Utanma ve suçluluk çocuk üzerinde oto kontrol görevi yapmaktadır.

Geçmiş dönemlerde Batıda, utanma ve suçluluk duygularının ruh sağlığını bozduğu yönündeki inanca rağmen, bugün bunun eksikleri görülmüş ve utanma önemli bir ceza yöntemi olarak öne sürülmüştür.

---

29. Lawrence E. Shopiro, *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek*, Varlık Yayınları, 8. Baskı, sayfa: 42

Ancak bu ceza şeklinde asla öfkeyi tatmin etme veya öç alma duygusu değil çocuğu kazanma asıl olmalıdır.

✔ Utanmayı geliştirmek için özürler üzerinde ısrarla durun. Bunun içten olmasına gayret edin.

Hayatın İçinden

Tekrarın Faydası

Sekiz yaşındaki Tuğba, anne-babasının isteklerine hep kabalıkla cevap veriyordu. Danışmanlık merkezine müracaat eden babaya, çocuk bir daha kaba davrandığında ona "Anneme ve babama karşı saygılı olacağım." cümlesini yazdırmasını tavsiye ettiler. İkinci kez tekrarlandığında cümleyi iki kere yazmalıydı. Sonra üç kez vb. Çocuk bunu yazarken, baba masanın arkasında kararlı bir şekilde duracak; her cümleyi tam ve okunaklı bir şekilde yazıncaya kadar bekleyecektir.

Tuğba tam on ayrı olaydan sonra bu cezaya karşı duygu belirtisi gösterdi. Sonuncusunda on cümlenin yarısını yazdıktan sonra dayanamamış, ağlayarak babasının kollarına atılmıştı. Ama baba kendisine verilen öneri gereğince kızını teselliye kalkışmayıp, yazıyı tamamlamasını söyledi.

Bu olaydan sonra çocuğun davranışlarının köklü bir şekilde düzeldiği görüldü.

✔ Çocuğunuzun duygularını düşünerek üretme ve kontrol etme yeteneğini geliştirin.

Bir talebe sınav öncesinde çok heyecanlı olduğunu fark ederse kendini sakinleştirecek yöntemler bulabilir veya dersi anlamama sebebinin motivasyonsuzluk olduğunu görürse,

dikkatini toplayacak, onu motive edebilecek şartlar oluşturmaya çalışır.

İnsanın kendini, duygularını tanıması çok önemlidir. Kendini, duygularını kontrol edebilmek öncelikle kendini tanımayı gerektirir.

Yazık ki insanların çoğu hep kendilerini kandırarak yaşar ve hiç kendilerini tanımadan ölür giderler.

- ✔ Çocuğunuza duygularını tanıma, kendini keşfetme kabiliyetini kazandırabilmeniz ona yapabileceğiniz en büyük iyiliklerdendir.
- ✔ Kendini kandıran insanın savunma mekanizmaları çok güçlüdür. Çocuğunuzun hatalarında, başarısızlıklarında savunma mekanizmalarına sığınmasına izin vermeyin. Dürüst olmaya yönlendirin.
- ✔ Çocuğunuzu hayatın katı gerçeklerinden korumaya çalışmayın ki gerçekçi düşünce tarzı gelişsin. Yani dünyayı olduğu gibi görüp, uygun karar ve davranışlarla tepki vermeyi öğrensin.

Çocukları hayatın sorunlarından uzak tutmak yerine, onlarla mücadele etmeyi göstermek ve öğretmek en güzelidir.

- ✔ Çocuğunuzun gerçekçi bir düşünme modeli geliştirmesine yardımcı olmak için öncelikle sizin doğru ve dürüst olmanızın ve onunla konuşmaya zaman ayırmanızın şart olduğunu unutmayın.
- ✔ Çocuğa düşüncede gerçekçi bakış açısı kazandırmada öykülerin çok rolü vardır. Çünkü öyküler insanların sorunlarını gerçekçi bir şekilde nasıl çözdüklerini gösterir; iyi davranış sahiplerini över, kötülük yapanları yererler.

Çocuğunuza olumlu örnek oluşturan öyküler okuyun veya anlatın. Özellikle âyet-i kerimede Üsve-i Hasene (güzel örnek)

olarak geçen Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in eşsiz hayatından kısa kesitlerle, uyku öncesi "arkası yarın"lı okumalar yapın.

- ✔ Çocuğunuzun kendi durumunu andıran, onun gibi birini ele alan öyküler yazın ve anlatın. Böylece çocuk, o öyküdeki kahramanlarla özdeşleşsin ve sorun çözmeyi öğrensin. (Bu teknik, çocukların öykü dinlemeyi sevdikleri dönem olan üç ile on yaş arasında daha çok kullanılır.)
- ✔ Çocuğunuza iyimser bakış açısı kazandırmaya çalışın. Depresyon ve başarısızlığın yegâne ilacının iyimserlik olduğunu unutmayın.

İyimserlik, çekici bir kişilik özelliğinden öte bir şeydir. Aslında, hayatın getirdiği bir dizi soruna karşı bir tür psikolojik bağışıklık bile olabilir. Psikolog Martin Seligman, yarım milyon çocuk ve yetişkini içeren bini aşkın incelemesinde, iyimser kişilerin daha az bunalımlı, okulda ve işinde daha başarılı ve şaşırtıcı bir şekilde kötümser kişilerden fiziksel olarak daha sağlıklı göründüklerini yazıyor. Belki de en önemlisi, bir çocuk iyimser yaratılışlı doğmuş olmasa bile iyimserliğin öğrenebilecek bir EQ becerisi olmasıdır.[30]

Olumsuz düşünme tarzı olan kötümserlik günümüz çocukları için en büyük sağlık tehditlerinden biridir ve depresyon belirtisidir. Kötümser kişilerin olayları felakete dönüştüren ve herkese suçlayıcı bakan bir açısı vardır.

Çocuğunuzun kötümser bakış açılı davranışlarına tepki vermeniz sadece kötümserliğin pekişmesine yardım eder. Onun için mantıksal bakış açılı davranışlara daha çok tepki (veya ilgi) göstermek gerekir.

Meselâ; ufacık bir isteği yerine gelmedi diye surat asan, mutsuz pozisyonlara bürünen çocuğun bu hâli görmezden

30. Lavrence E. Shopiro, a.e.g. sayfa: 95

gelmeye çalışılmalıdır. Çünkü çocuğa yapılan tepkiler bile bazen ilgi konumuna geçer.

✔ Çocuğun iyimser bir düşünce yapısına sahip olması için öncelikle anne-babanın iyimser olması gerekir.

Hayata hep siyah gözlüklerle karamsar, kaygılı mı bakıyoruz? Yoksa tamamen tersi pembe gözlüklerle bakıp hayal dünyasında mı yaşıyoruz?

Asıl olan bu ikisinin ortasını bulup dünyaya gerçekçi gözle ve iyimser bir bakış açısıyla bakabilmektir.

✔ Çocuğunuza yaptığınız eleştiri ve azarların olumlu, iyimser olmasına mutlaka dikkat edin. Eleştirme tarzınız çocuğun iyimser ya da kötümser olmasını çok etkiler.

Doğru ve yanlış eleştiri şekillerini bir örnek üzerinde inceleyebiliriz:

"Sekiz yaşındaki Ayşe salonda oyun oynamış, eşyaları çok dağıtmıştır. Mutfakta, gelecek misafir için pasta, börek yapmakta olan annesinden bahçede arkadaşlarıyla oyun oynamak için izin ister. Anne, dağıttığı eşyaları toplama şartıyla gidebileceğini söyler.

Ama Ayşe salonu toplamadan bahçeye kaçar. Durumu gören anne çok sinirlenir. Misafir de gelmek üzere olduğu için acele salonu toplar.

Nihayet misafirler gider. Eve dönen Ayşe, annesinin azar ve eleştirilerine maruz kalır."

İyimser, olumlu eleştiri:

"– Ayşe, beni gerçekten üzen bir şey yaptın, çok öfkeliyim… (Burada annenin eleştirisi net ve duyguları ifade var.)

"– Salonu toplamanı söylediğim hâlde geçiştirdin. Mutfaktaki o kadar işimin arasında bir de salonla uğraşmak bana

hayli yorucu oldu. Hem dağıttığın eşyaları toparlamak senin sorumluluğun, benim değil."

"– Şimdi on beş dakika odanda kalıp söylediklerimi düşünsen iyi olur. Sonra, bir daha böyle bir sorunun olmaması için çözüm yolları bulup yazmanı istiyorum."

Kötümser yanlış eleştiri:

"– Neden her zaman bu kadar düşüncesizsin? Bu hareketin beni çok kızdırdı."

"– Neden sözümü hiç dinlemiyorsun. Senin derdin nedir?"

"– Bugün salon tam bir felaketti. Misafirler o dağınıklığı görseler ne düşünürlerdi?"

"– Şimdi odana gidip yaptıklarını değerlendirmeni istiyorum."

(Burada "her zaman", "hiç" gibi ifadeler genelleme yapmakta, bir yerde Ayşe'yi etiketlemektedir. Ayrıca çocuğun odasında sadece yaptıklarını düşünmesi açık bir ceza değil. Halbuki birinci örnekte çocuk odasına gönderilirken çözüm bulması isteniyor.)

✔ Asla asık suratlı olmayın; gülümseyin. Çatık kaşla sorununu getiren çocuğunuza:

"– Sen önce bir gülümse… Göreceksin her şey daha iyi olacak." deyin.

Stresle baş etmede en etkin kimyasal olan seretonin, gülümsemeyle beraber beyin tarafından üretilmeye başlar. Onun için stres ve depresyona karşı en kolay ve koruyucu güç gülümsemedir.

✔ Yaşadığımız hayatın acı ve stresleriyle baş edebilmesi için çocuğa gevşeme ve hayal kurma tekniklerini öğretin.

"Bu teknikler hem çocukların ilgisini fiziksel açıdan uzaklaştırır; hem de vücutlarını doğal bir ağrıkesici üretmesi için uyarırlar."

✔ Uzmanların ifadesine göre stresin bir sebebi beyinde serotonin eksikliğidir. Aynı şekilde doksan dakikalık hareketli bir egzersizin beyindeki serotonin miktarını üç katına çıkardığı iddia edilmektedir.

* Gevşeme eğitimi için çocuğunuzu rahat bir sandalyeye oturtun. Çocuk, vücudunun merkezinden başlayarak dışarıya doğru hareketlerle tüm kaslarını (göğüs, mide, sırt kasları; kollar, bacaklar, eller, ayaklar vb) yavaş yavaş gevşetsin. Bu arada derin derin ve ağır ağır nefes alıp vermesini ve yemyeşil çimenlerin üzerinde sırt üstü uzanıp bulutları seyrediyormuş gibi sakin ve sessiz bir yerde olduğunu düşünmesini isteyin. Tüm duyuları kullanın. Bu, çocuğun günlük sorunlardan uzaklaşmasını ve vücudunun dinginliğe kavuşmasını sağlar.

On yaşın üzerindeki çocuklar birkaç haftalık çalışmadan sonra bu beceriyi kendi kendine kullanabilirler.

✔ Çocuğunuzun saygılı olması için öncelikle siz ebeveyn olarak birbirinize, diğer insanlara, hatta kendinize saygılı olmak zorundasınız. Özellikle anne-baba arasında saygıyı ortadan kaldıran kavga ve tartışmalar çocukta saygılı olma duygusunu köreltir.

Çocuklar yaşarken öğrenir. Öğrendiklerini de geri bildirim olarak bize iletirler.

✔ Önce siz çocuğunuza saygı duyun; saygı duyduğunuzu gösterin.

Bunun için de:

✔ Hatalı olduğunuzda özür dileyin.

✔ Onu iyi dinleyin.

- ✔ Başkalarıyla kıyaslamayın.
- ✔ Kişiliğini ve duygularını değil, davranışlarını eleştirin.
- ✔ Duygu ve düşüncelerini dile getirmesine imkân tanıyın.
- ✔ Emek harcayarak yaptığı ürünlere değer verin, asın. Altına "Emeğine saygı duyuyorum" diye not düşün.
- ✔ İzin almadan özel eşyalarını karıştırmayın, mektuplarını açmayın; telefonlarını dinlemeyin.
- ✔ Düşüncelerine ve tercihlerine değer verin.
- ✔ Onunla ilgili kararlar alırken mutlaka ona danışın. Ailenizde istişare ile iş yapma alışkanlığı geliştirin.
- ✔ Bir defter tutup yaptığı iyilikleri hergün yazmasını isteyin.
- ✔ Çocuğunuzun saygılı sorumlu olmasını istiyorsanız beklenti çıtanızı yüksek tutun. Çocukları biraz şımartmanın onlara zarar vermeyeceği düşüncesini kafanızdan çıkarın. Saygısız, kaba davranışlarına karşı hoşgörülü olmayın.
- ✔ Terbiye ve görgü kurallarındaki eksikliklerinin bir listesini çıkarın. Bunları birer birer kurallar hâlinde (biri yerleşince diğerine geçme şartı ile) çocuğun odasına asın.
- ✔ Veya aşağıdaki güzel davranışlar testini çocuğunuza uygulayın. Bu sayfanın bir fotokopisini çekerek çocuğun yakını beş kişiden testi doldurmasını isteyin. Eğer değerlendirmelerin ortalaması elli puan ise netice mükemmel demektir. Otuz beşin altında ise tehlike var sayılır.
- ✔ Hatta mümkünse bir de çocuk değerlendirmeyi kendisi yapsın ve kendi eksikleri ile yüzleşsin. Neticede çizelgedeki notları beşe yükseltmek için gayret sarfedecektir.

Birer hafta arayla tekrar testler yapın. Bu arada çocuktaki olumlu gelişmeleri üstüne basarak görün ve notunu yükseltin.

Terbiyeli Davranışlar Testi

Boşluklara çocuğunuzun ismini yazın ve parantez içine aşağıdaki cümlelere 1'den 5'e kadar puan verin.

5 ⟶ Her zaman

4 ⟶ Çoğunlukla

3 ⟶ Bazen

2 ⟶ Nadiren

1 ⟶ Asla

Puanlama

( )..... dakiktir.

( )..... naziktir.

( )..... sofrada görgü kurallarına uyar.

( )..... her lafa cevap yetiştirmekten kaçınır.

( )..... başkalarının sözünü kesmez.

( )..... lütfen ve teşekkür ederim der.

( )..... bir hediye aldıktan sonra teşekkür notu yazar.

( )..... sabırlıdır ve sırasını bekler.

( )..... her fırsatta düşünceli olduğunu gösteren hareketler yapar. (Örneğin; birisi geçerken kapıyı tutmak gibi)

( )..... başkalarına ilgi ve saygı gösterir.[31]

31. Lavrence E. Shopiro, a.e.g. sayfa: 193

9. Anahtar:

EVDE EĞİTİM VE ÖĞRETİME DESTEK PROGRAMLARI

Fıkra

Güzel Karne

Kızlara özel bir yüksekokulu tamamlayan genç kız, karneyi babasına göstererek şöyle der:

– Babacığım karneme bakınız. Güzel Sanatlar peki-yi, Matematik iyi, Geometri, Hukuk, Mantık, Tarih iyi, Edebiyat iyi. Nasıl, beğendiniz mi?

Adamcağız şu cevabı verir:

– Çok iyi evladım. Eğer evleneceğin erkek yemek pi-şirmek, çamaşır yıkamak, gömlek ütülemek, dikiş dikmek, çocuğa bakmak gibi ev işlerini yapabilen biri olursa, mutlu bir şekilde yaşar gidersiniz.

EVDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM DESTEK PROGRAMI

"En iyi okul aile, en iyi öğretmen anne babadır."

Çocuklarımız için en iyi okulu, en iyi eğitim kurumu, en iyi öğretmeni seçmek, aramak hakkımız. Ama unutulmaması gereken bir gerçek vardır ki; en iyi okul aile, en iyi öğretmen de anne-babadır.

"Ev, çocukların ruhlarını ve kalplerini doyuran, onların her yönden, en güzel şekilde yetişmeleri için yardımcı olan, güven dolu sıcacık bir yuva, bir yönüyle adeta okul olmalı… Dış dünyadaki bütün olumsuzluklara karşı, en sıcak sığınma ve huzur kaynağı olma vasfını kazanmalıdır."[32]

Evdeki huzur veya huzursuzluk çocuğun yetişmesinde; kişilik tipinde ve ruh sağlığında mutlak surette tesirlidir.

Unutmayalım ki mükemmel anne babalar mükemmel çocuk yetiştiremeyebilirler. Ama huzurlu, mutlu anne babalar; huzurlu mutlu çocuk yetiştirirler.

Bu sebeple evde eğitime, öğretime destek öncelikle evi huzur mahalli kılmakla mümkündür.

Anne-babanın çocuğunu bir eğitim kurumuna verirken dediği "eti senin, kemiği benim" anlayışı, yanlıştır.

Çünkü her yerde çocuğundan öncelikle baba ve anne mesuldür.

---

32. Ahmed Maraşlı, *Evde Okul Okulda Kalite*, Bilge Yayınları, İst. 2007, 10. Baskı, sayfa: 20

1) Okumayı Sevdirme

"Çocuklarınızın yarın söz sahibi olmasını istiyorsanız, daha bugünden onlara iyi kitaplar hediye edin." **Hz. Ali (r.a.)**

Okumayı sevdirmek bir çocuğa yapılabilecek en büyük iyiliklerdendir. Aynı zamanda eğitim ve öğretime en büyük destektir. Kitap okuma; çocuğun kelime hazinesini zenginleştirerek konuşma kabiliyetini artırır, sosyal yargılama ve hayal gücünü geliştirir. Duygu zenginliği verir. zekâyı açar.

Çocuklara bu zevki kazandırma ona ilk oyuncaklar olarak renkli kitaplar vermekle, okumayı öğrenmeden önce duygusal bir bütünlük içinde ona hikâyeler masallar okumakla başlar.

"Okuma zevkini kazanmayanın öğretimi yarım kalmıştır."

- ✔ Son çocukluk döneminde okumayı öğrenmiş olan çocuğunuza bir kütüphane kurun. Sık sık kitapevlerine götürerek, ona hitap eden renkli kitaplar alın.
- ✔ Çocuğunuzu bir çocuk dergisine abone edin. Özellikle zihin açıcı köşeleri, bulmacaları ve oyunlarıyla çocuk dergileri çocuklar için oldukça cazibeli ve okuma alışkanlığını yerleştirmede önemlidir.
- ✔ Ailece çaylı, pastalı; hoşsohbetli okuma saatleri yapın. Okumayı bazen siz bazen çocuğunuz yapsın. Sonra da okuduklarınızı birlikte yorumlayın. Çocuğunuzun hem anlayarak okumasına hem de yorumlama alışkanlığı kazanmasına yardımcı olmuş olursunuz.

Yaptığı tefsir çalışmasını babasına borçlu olduğunu söyleyen Dr. Bekir Karlığa, kitabının ithafında şunları söylüyor:

"Bu çalışmayı, çocuk yaşlarda bana, çok sevdiği İsmail Hakkı Bursevi'nin Ruh'ul-Beyân'ını okutarak, tefsir zevkini

tattırmaya çalışan rahmetli babam Besnili İbrahim Hoca'nın ruhuna minnet ve hürmetle ithaf ediyorum."[33]

- ✔ Çocuğa bilmediği kelimelere bakması için okurken sözlük kullanmasını öğretin.
- ✔ Siz okuma yaparken elinizde bir kalemle önemli yerlerin altını çizin ki çocuğunuza da bu alışkanlık yerleşsin. Anlayarak okumaya çalışsın.
- ✔ Çocuğa sesli şiir okuma çalışmaları yaptırın.
- ✔ Sessiz okumada hızlı okumaya yönlendirin. Bu konudaki tekniklerden onun seviyesine uygun olanları öğretmeye çalışın.
- ✔ Kitaplar aynı zamanda çocukla aranızda iyi bir iletişim aracıdır. Çocuğa vermek istediğiniz mesajları seçtiğiniz güzel kitaplar vasıtasıyla rahatça başarabilirsiniz.
- ✔ Çocuğunuza kitabı sevdirmek için ilgisi olduğu konularda kitaplar alın. Meselâ; balıklara, deniz altı dünyasına ilgi duyan bir çocuğa konuyla ilgili güzel kitaplar seçip verilebilir.
- ✔ Her hâlukârda çocuğun eline rastgele kitap, dergi geçmesine mani olmalı; muhakkak denetimden geçmelidir. Sırf çocukları dejenere etmek; hem ahlaken hem de psikolojik olarak tahrip etmekten öte gitmeyen dergilerden çocuğunuzu uzak tutun.
- ✔ Her gün uyumadan önce az da olsa kitap okumayı alışkanlık hâline getirin.

Son yıllarda çocuklara yönelik güzel çalışmalar yapılmakta… Çocuk yayınlarını takip edip, bol bol masal, hikâye kitapları alın.

33. Ahmed Maraşlı, *Evde Okul, Okulda Kalite*, Bilge Yayınları, İst. 2007, 10. Baskı, sayfa: 168

2) Güzel Konuşma

"Şüphesiz ki, sözlerin güzel bir üslupla söylenilmesinde, büyüleyici bir tesir vardır."

Gerek ikili, gerekse toplumsal ilişkilerde insanın kendini iyi ifade edebilmesi, iletişimi iyi sağlayabilmesi için "güzel konuşma" çok gerekli bir haslettir. Hatta dünyadaki birçok başarının kapısını açıcı bir anahtardır desek abartmış sayılmayız.

Çünkü "Söz vardır, insanı büyütür; söz vardır, insanı küçültür." Sözü güzel kullanabilmek en güzel sanattır.

Üsve-i Hasene (güzel örnek) olan Peygamber Efendimiz (s.a.v.) konuşmaya önem verir, yetişkinlerin konuşma hatalarına büyük tepki gösterirdi.

Çocukta güzel konuşma, dili güzel kullanma alışkanlığının temeli, bebekliğinde annesinin onunla düzgün ve çok konuşmasıyla atılır. (Bkz. Çiçeklerimiz Solmasın, sayfa: 93-100)

Orta çocukluk döneminde de gayret gösterilirse bu güzel yetenek çocuğa kazandırılır.

Hatip Çiçero'nun hikâyesi bu konuda zorlananlara güzel örnektir. Kekeme olan Çiçero, dilinin altına taş koyarak denize karşı bağıra bağıra konuşma çalışmaları yapar. Bıkmadan buna uzun süre devam eder. Neticede dilindeki kekemelik geçtiği gibi, adı tarihinin ünlü hatiplerinin arasına yazılır.

- ✔ Güzel konuşmanın bir şartı okumak ve anlatmaktır. Çocuğunuzu okumaya ve okuduğunu anlatmaya yönlendirin.

- ✔ Aile içinde beraberce okuyup hemen ardından anlatıma geçen çalışmalar yapın.
- ✔ Hikâye, fıkra, makale vb. yazıları önce okutup sonra anlattırmanın, sık sık yapılması şartıyla konuşmayı geliştirmede çok faydası görülecektir.
- ✔ Çocuğunuz okuduğunu anlatırken çok iyi bir dinleyici olun. Ona teşvik edici olun. Gerekirse (yaşına göre) bu okuyup anlatmaları oyun havası içinde yapın.
- ✔ Sesli okumaya teşvik edin. Sesli okumalar da konuşmayı geliştirecektir.
- ✔ İrticali (doğaçlama) konuşma çalışmaları yapın.
- ✔ Aile içinde bir konu seçip, herkes sırayla hazırlıksız konuşmalar yapsın. Bu çocuğunuza da size de hem zevkli anlar yaşatacak, hem de anlatımı geliştirecektir.
- ✔ Çocuğunuzun hazırlıklı veya hazırlıksız yaptığı konuşmaların kaydını alın; dinlesin. Hatalarını görüp düzeltmesi açısından çok faydalıdır.
- ✔ Aile arasında belirli konularda münazara, müzakere çalışmaları yapın.
- ✔ Çocuğunuzu yazmaya yönlendirin. Kitaplardan en sevdiği, edebi cümle veya bölümleri bir deftere kaydetmesini isteyin.
- ✔ Günlük tutmaya yönlendirin, bunun için güzel defterler hediye edin.
- ✔ Günlük tutma çocuğun hem deşarj olmasını, hem de kendini ifade etme kabiliyetinin gelişmesini sağlar.
- ✔ Sık sık anlattığınız bir hikâyeyi bazen değiştirerek anlatın. Ondan da çok iyi bildiği bir hikâyeyi aynı şekilde biraz değiştirerek anlatmasını isteyin. Bu aynı zamanda onun hayal gücünü de geliştirecektir.

✔ Telaffuzu zor cümle ve tekerlemeleri tekrarlama çalışmaları yapın. Bu çalışma, çocuğun normal konuşmasına bir rahatlık verecektir.

Misaller:

"Bu odayı badanalamalı mı, badanalamamalı mı?"

"Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı yesek, sarımsaklamasak da mı yesek?"

"Açmışım, sac asmışım, bilmemişim, küllememişim, yaş asmışım."

✔ Bol kelime oyunları oynayın. Meselâ; sonu aynı sesle biten kelimeler (yasa-masa-kasa);veya tersinden de düzünden de aynı okunan kelimeleri (sos-şiş-kek-vb.) bulma oyunları gibi…

✔ Veciz sözler, şiirler ezberletin.

✔ Karşılıklı kafiyeli cümle kurma oyunları oynayın.

3) Televizyonu Evden Uzaklaştırma

Çocuğun düşünme ve akıl yürütme sürecini olumsuz etkileyen, gerçek dünyadan koparıp sanal bir dünyaya iten televizyon ve aynı minval üzere olan CD'ler yazık ki bugün eğitimin önünde en büyük engellerdir.

Gerek ahlaki gerekse psikolojik yönde çocuk üzerinde çok tahribatlar yapan bu materyallerin uzaklaştırılması gerekir.

Tamamen ahlaki dejenerasyona ve sihirli-büyülü senaryolarla ruh sağlığını bozmaya yönelik bu filmlere neden sansür konmadığını anlayamıyoruz. Ama çocuklarımız için ne büyük tehlike olduğunu görüyoruz.

4) Bilgisayar, İnternet

Bilgisayar ve internet doğru ve bilinçli kullanılırsa güzel bir eğitim ve öğretim aracıdır. Ama bilinçli kullanılmazsa televizyon üzerine sayılan bütün olumsuzluklar bilgisayar için de geçerlidir.

Yazık ki günümüzde, teknolojinin insana en büyük armağanı olduğu hâlde anne-babaların çoğunluğu bilgisayardan mustarip. Çünkü çocuklar bilgisayara hâkim değil, mahkûm konumunda… Bilgisayar ve internet çocuğun elinde bir eğitim ve öğretim aracı değil, oyun ve eğlence aracı hâline gelmiş. Hem de aynı televizyon gibi çocuğu uyuşturan; dış dünyadan, çevreden kesen, bağımlılık yapan bir eğlence aracı. Fizyolojik olarak çocuğun beynine verdiği zararlar da işin bir başka önemli yönü…

Hâlbuki bilgisayar destekli eğitimin doğru uygulandığı ülkelerde, talebelerin başarısında artış olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü bilgisayar, internet vasıtasıyla bütün bilgi kaynaklarına her zaman ulaşma imkânı verir. Bu büyük bir kolaylıktır.

Fakat uzmanlar, öğrencilerin ödev hazırlarken yalnız internete bağlı kalmalarının, kişisel deney ve araştırma alışkanlıklarını kaybettirdiğini, öğrencileri hazırcılığa ittiğini, buna özellikle dikkat edilmesi gerektiğini de belirtiyorlar.

Yani burada asıl olan bilgisayar ve interneti kontrollü kullanmaktır. Henüz yetişkinliğe geçmemiş çocuklar için de bu neredeyse imkânsız sayılır.

Eğitim ve öğretim aracı kılıfıyla gelen bu teknoloji harikası kutuya gereken tedbirler alınmazsa çocukların imanı da insanlığı da tehlikede görünmektedir.

"Televizyonlarda (ve CD'lerde) öyle çizgi filmler var ki, üretildikleri ülkelerde yasaklanmış, bizde kantarla tartılarak satın alınıyor ve ekranlardan gösteriliyor. Bu kadar duyarsızlık olmaz. Saf çocukları tehlikeli duygu ve düşüncelerle yüklemek... Medya bu konuda son derece duyarsız. Çocuk deyip geçiliyor. Çocuk önemsenmiyor. Hâlbuki çocuk çok önemlidir, insandır."

Yazar: Gülten Dayıoğlu

5) Can Sıkıntısına Alternatif

Çocuğun sık sık sıkıldığını dile getirmesi, anne-baba veya eğitimcinin karşılaştığı en sinir bozucu zorluklardan birisidir. Çocuk büyüdükçe bu zorluk artar.

Bu durum daha çok boş vakti olan ve boş vakitlerini belirli bir plan ve program dâhilinde değerlendiremeyen çocuklarda görülür.

Sıkıntıdan şikâyet eden çocuğa sürekli dış destek vermek onda bağımlılık geliştirir. Hatta yanlış kaynaklarda doyum arayışına bile sebep olabilir.

Birçok yetişkinin sigara, uyuşturucu alkol vb. dış vasıtalarla doyuma ulaşma meylini araştırdığımız zaman, bu tür eğilimlerin yetişkinlikte değil, çocuklukta erken zamanlarda ortaya çıktığını görürüz.

Çocuğun iç ihtiyacına dış uyarıcıyla cevap vermek sorunu çözücü değil, çıkmaza götürücüdür.

✔ Öncelikle çocuğun "neden sıkıldığını" anlamaya çalışın. Bunun değişik sebepleri olabilir.

Meselâ;

"Çocuk, planlanmış, dışarıdan yönetilen bir durum içindeyse sıkıntı meydana gelebilir ve başka bir dış yapı verilmeden sıkıntı durumundan uzaklaşılır. Bu çocuğun evde eğitim görmek için okuldan ayrıldığı zaman çok sık karşılaştığı bir durumdur."[34]

Böyle bir durumda çocuğa kendi içsel direktiflerinin tabii hâlini kazanması için zaman tanıyın. İç gücünü yükseltecek plan ve programlar hazırlamasına yardımcı olun.

- ✔ Sıkıntıdan şikâyet eden çocuğunuza dünyada keşfedilecek çok şey olduğunu söyleyin. Çevremizde ne olup bittiğini izlemeye, gözlemlemeye yönlendirin.
- ✔ Çatıda yavrusunu besleyen martıyı, dalda yeni açan tomurcuğu beraberce izleyin. Böylelikle ona gözlemlemeyi ve tefekkürü öğretin.
- ✔ Yağmur yağmasındaki güzelliği, hikmeti anlatın. Ve yağmurun meydana gelişini tencerede su kaynatarak deneyle gösterin. Tabiat olaylarına ilgisini celbetmeye çalışın.
- ✔ Çocuğun dışarıya çıktığında dinleyebileceği değişik sesleri, görebildiği değişik bitkileri saymasını isteyin.
- ✔ Dikkatini orada mevcut olan şeylere yöneltecek değişik faaliyetler bulun.
- ✔ Aşırı zihin faaliyeti de sıkıntının sebeplerindendir. Özellikle televizyon seyretme, bilgisayarda oyun oynama gibi faaliyetlerde çocuklar bedenlerinden ve duygularından çok kafalarına odaklandıkları için, zihinde enerji yoğunluğu artar. Ekrandaki cansızlık ve kopukluk onların dünyayı cansız, kasvetli ve sıkıcı görmesine sebep olur.

Bu durumda çocuğa hareketli oyunlar gibi enerjisini bedenine indirecek fiziksel aktiviteler yaptırın.

34. *Çocuğunuzu Keşfedin*, Dr. Lawrence Williams, Hayat Yayıncılık, Türkçesi: Miyase Koyuncu, İst. 1998, sayfa: 117

- ✔ Çocuğun kendi ilgilerini keşfetmesine yardımcı olun. Bir sanata veya el işi faaliyetlerine yönlendirmeye çalışın.
- ✔ Özellikle edebi eserleri okumasına yardımcı olarak edebiyata yönlendirin. Şiir, kompozisyon yazmaya teşvik edin.

Gazete ve dergilerden ona hitap eden yazılar bulun. Gazete, dergi takip etme alışkanlığı geliştirin.

- ✔ Sevdiği bir alanda koleksiyona teşvik edin.
- ✔ Çocuğa sıkıntısını gidermek için dışarıdan hiçbir şeyin yapılamayacağını, bunun tamamen kendisinin üstesinden gelebileceği bir durum olduğunu öğretin.

Bugün insanlık bir türlü erişemediği mutluluğu eğlence, gülme, oynama ve tüketim çılgınlığında aramaktadır. Hâlbuki eğlence bir faaliyet süresince hissedilen geçici hazdır. Mutluluk ise iyi, faydalı bir faaliyetin ardından duyulan kalıcı histir.

- ✔ Çocuğunuzun sun'i mutluluk çarklarında harcanmasına göz yummayın. Buna karşılık gerçek mutluluğu verici alternatif eğlence şekilleri sunun.

Ailece gerçekleştirilen sohbet ortamları, zekâ oyunları, gezi ve piknikler, fıkralı-bilmeceli kitap okumalar, bulmaca çözmeler, çeşitli spor etkinlikleri, her yönden çok getirisi olan mutluluk verici eğlence şekilleridir. Aile ortamının sıcaklığı içinde bu doyumu, zevki yaşayan çocuk yanlış eğlence şekillerine ihtiyaç duymayacaktır.

6) Çocuğu Egzersiz ve Spora Alıştırma

Çocuğa evde, vücudunu zinde tutacak basit, ama devamlı yapabileceği bazı temel hareketleri öğretmeli ve alışkanlık hâline getirmelisiniz.

Hareket ve egzersiz vücuda ve hücrelere oksijenin etkili bir şekilde taşınmasını sağlayarak çocukların gelişimine yardımcı

olur. Aynı şekilde beyine de oksijenin bol gitmesini sağladığı için, konsantrasyonunu arttırır; gerilimini önler, daha sakin olmasını sağlar.

Hareketsizlik birçok hastalığın başlangıç sebebidir. Özellikle temiz havada yürüyüş hafif koşu çocuğun sağlıklı gelişimi için çok gereklidir.

Sporların içinde özellikle yüzme, çocuk üzerinde en fazla getirisi olan bir daldır.

Ayrıca çocukların kendi aralarında oyun hâlinde güreşler yapmaları da sağlıklı yetişmelerinde çok katkı sağlar.

Fıkra

Ünlü Palyaço

Mutsuzluktan ve sürekli sıkılmaktan yakınan hastasına doktor tavsiyede bulunur:

– Şu karşıdaki sirkte ünlü, insanları neşeye boğan bir palyaço var. Ona sık sık git...

Hasta başını iki tarafa sallayarak üzüntü ile cevap verir:

– Yazık ki sözünü ettiğiniz ünlü palyaço benim.

7) Sağlıklı Beslenme Alışkanlığı

Günümüzde gıda endüstrisi tamamıyla sağlığı tehlikeye atıcı metabolizmayı ve bağışıklık sistemini çökertici katkı maddelerine dayanan bir sektör hâline gelmiştir. Bundan olumsuz şekilde en çok nasibini alanlar da yazık ki çocuklar.

İçerdiği zararlı maddeler dolayısıyla sigara gibi üzerine "İnsan sağlığına zararlıdır." yazılması gereken pek çok gıda

ürünü hem de renkli-albenili ambalajlarla vitrinleri, reklâmları süslüyor.

Özellikle çocuklara yönelik bisküvi ve şekerlemelerin cipslerin sayısız çeşitlerinin yapıldığı ve değişik-cazip görüntü ve reklâmlarla sergilendiği günümüzde çocuklarımızın sağlıkları ciddi tehlikeler altında. Ama yazık ki bu konuda ne bir sansür ne kısıtlayıcı bir çalışma var.

Bu durumda herkes ferdi olarak başarabildiği ölçüde çocuklarını bu ürünlerden uzak tutmaya çalışacak.

Ayrıca bu abur cubur diye tarif edilen cips, çikolata, gofret gibi yiyeceklerle doyan çocuklar, sağlık için gerekli besinleri alamadıkları için vücut ve beyin gelişimini sağlayan birçok vitamin, mineral ve proteinden mahrum kalmaktadır. Uzmanlara göre bu çocuklar daha agresif (hırçın), daha olumsuz davranışlı oluyorlar.

Aynı şekilde kola başta olmak üzere asitli içeceklerin de kemik zayıflığına, dişlerde çürüme ve dökülmeye, midede ülsere, böbrek taşı sorunlarına ve kansızlığa hatta dikkat bozukluklarına sebep olduğu bugün uzmanlar tarafından tekrar tekrar dile getirilen gerçeklerdir.

Halbuki 7-12 yaş arasındaki bir çocuk düzenli olarak peynir, süt, yoğurt, balık, tavuk ve kırmızı et, tam makarna, fındık, tam ekmek gibi gıdaları düzenli olmalı ve günde en az beş porsiyon meyve-sebze yemelidir. (Bir elma, bir muz bir porsiyondur.)

"Çocuğumuz dengeli ve düzenli beslenirse:

– Daha enerjik olur.

– Düşünme ve öğrenme için daha fazla zihinsel performansa sahip olur.

– Daha sağlıklı ve sağlam olarak, hastalıklara daha az yakalanır.

– Daha üstün performans düzeyi gösterir."[35]

8) Günlük Hayatta Sık İhtiyaç Duyulabilecek Bilgi ve Beceriler

Özellikle erkek çocuklara, elektrik, su, telefon vb. gibi cihazların küçük problemleriyle ilgili temel bilgi ve beceriler verilmeli; çivi çakma, tornavida kullanma gibi el alışkanlıkları geliştirilmelidir. Hatta bazı pratik bilgileri öğrenebilmesi için kısa süreli çıraklıklara da verilebilir. Kız çocuklarının da ev idaresi konusunda iyi yetiştirilmesi gerekir.

Anneler, çocuklarını sadece ders çalışmaya yönlendirip, ev işlerine hiç katmazlarsa bedelini ileride hem kendileri hem de çocuklar ağır öder.

Hayatın İçinden

Beceriksiz

Çok tertipli ve becerikli olan annesinin kendisini beğenmediğini, hep eleştirdiğini anlatan bir genç kızımız acıyla şunları ilave ediyor:

"Çocukluğumda ben ev işi yapmak isterdim; annem "Daha küçüksün, beceremezsin." der, beni uzak tutardı.

Şimdi de ben yapmak istemiyorum (istediğim anlarda da zaten güzel yapamıyorum); annem "beceriksiz ve tembel" olduğumu söylüyor."

Bugün okullarda kız ve erkek çocuklar aynı eğitim ve öğretime tabiler. Ev idaresi ve annelik hakkında hiçbir eği-

35. Prof. Dr. Sefa Saygılı, *Ruhen ve Bedenen Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek*, Hayat Yayınları, 1. Baskı sayfa: 70

tim ve öğretim görmeden genç kızlarımızın hayata atılması gerçekten içler acısıdır.

Üstelik kadının ailedeki anne, eş ve ev hanımlığı gibi işlevlerinin toplumsal niteliği göz ardı edilmekte, ev hanımlığına küçümseyici gözle bakılmaktadır.

Hâlbuki bir aileyi idare etmek bir ülkeyi idare etmekten zor ve mesuliyetlidir.

✔ Onun için kızınız, ev işlerinde bizzat sorumluluk almalı; yemek yapmada, temizlik işlerinde yardım etmelidir. Eşyaların tanzimi ve nasıl korunacağı; giyeceklerin temizliği ve ütüsü; evde düzen ve tertip gibi konularda yaşına uygun bilgilendirme ve sorumluluk verilmelidir. Özellikle küçük kardeş varsa çocuk bakımı için abladan yardım istenmeli, ilk çocuk bakımı bilgileri verilmelidir.

Ayrıca misafire güler yüzlü, nazik olma; güzel hizmet ve ikramda bulunma gibi konularda da kızlar daha çok bilinçlendirilmelidir.

"Kadının meziyeti evini düzene koymak, eşini mesut etmek, cesaretlendirmek ve çocuklarını yetiştirmektir."

9) Çocuk İçin Zihin Açıcı Ev Oyunları

✔ **Beyin Fırtınası**

Bir konu veya kelime seçilir. Oyuncular onunla ilgili akıllarına gelen her şeyi yazarlar. En çok fikir üreten oyunu kazanır.

Meselâ; "kar" kelimesi size neyi çağrıştırıyor? diye sorabiliriz.

– Soğuk

– Kardan adam

– Eldiven

– Beyaz renk vb. cevaplar gelir veya "Şu ayakkabı kutusunu nerelerde kullanabilirsiniz?" diye bir soru yöneltebiliriz

– Kirli çorapları koyarım.

– Dışını kaplar hikâyelerimi koyarım.

– Bebeğime yatak yaparım.

– Pencere ve kapı delikleri açarak ev yaparım.

– Oyuncak kutusu yaparım.

– Üzerini boyar, faaliyet kutusu yaparım vb…

Bu oyun çocuğa pratik düşünme, soruna alternatif çözümler üretme yeteneği kazandırır.

✔ **"Duyguyu Tahmin Et" Oyunu** (6–10 yaş)

Basit bir cümleyi beş kere (her defasında değişik bir duyguyu ifade etmek için değişik bir ses tonuyla) söyleyin.

Meselâ; "Bir arkadaşımı bekliyorum." cümlesini mutlu, kızgın, endişeli, korkmuş ve üzgün gibi söyleyin. Doğru olarak tespit ettiği her duygu için çocuğunuza bir puan verin.

Bu oyun duyguları tanımaya, sözel olmayan iletişim becerisi kazanmaya yardım eder.

✔ **Sorun Çözme Oyunu**

Kartlara ayrı ayrı insanların karşılaşabilecekleri sorunlar tek tek yazılır.

Meselâ; derste başarısız olan ne yapar? Kardeşin defterine karaladığında ne yaparsın? vb. En çok ve en güzel çözümleri bulanlar en çok puan alır.

Bu oyun çocuğa sorun karşısında pes etmeme, çözme becerisi kazandırır.

✔ **Dikkat Yoğunluğu ve Öğrenme Hızını Geliştirici Oyunlar**

– Karta daha önce yazdığınız kelimeleri, birkaç saniye gösterdikten sonra yazmasını isteyin.

– Çeşitli resim sayı ve harfleri birkaç saniye gösterdikten sonra tanımasını isteyin.

– Aralarında boşluk olmadan yazılmış sözcükleri ayrıştırmasını isteyin.

– Cümlelerde eksik olan sözcükleri buldurun.

– Puzzle yapın.

– Bir hikâye okuyun ve yarım bırakarak tamamlamasını isteyin.

– Anlamlı bir cümle oluşturacak kelimeleri karmaşık sırada verip anlamlı cümleyi oluşturmasını isteyin.

– Çocuğa çeşitli deyimler, atasözleri vb. vererek, aynı anlama gelebilecek farklı bir atasözü, deyim söylemesini isteyin. (Meselâ; "Sakla samanı gelir zamanı." "Ayağını yorganına göre uzat.")

– Çeşitli kelimeler vererek bu kelimelerin tamamını kullanarak bir hikâye yazmasını isteyin.

– Bulmacalar çözün…

– Aile içi genel kültür yarışmaları düzenleyin.

✔ Görsel koordinasyon yeteneğini geliştirmek için iğneden ip geçirme, boncuk dizme alıştırmaları yapılabilir. Değişik top oyunları da çocuğun göz-el, göz-kol, göz-bacak koordinasyon becerisini geliştiricidir.

10) Çocuğa Hayata Ümitle, Sevgiyle Bakmayı, Olumlu Düşünmeyi Öğretmek

Hayat, olumlu ve olumsuzluklarıyla beraber bir bütündür. Olumsuzluklarla vakit kaybedilmeyecek kadar da kısadır… Hayatta mutlu ve başarılı olmanın sırrı olumlu düşünme, hayata sevgiyle bakabilmedir. Çocuğuna bu olumlu ve sevgiyle bakış açısını kazandıran anne-baba, onun en büyük hayat dersini vermiş olur.

Bunun tek yolu öncelikle ebeveynin bu bakış açısına sahip olmasıdır.

Gül dikenler içinde güzeldir; lakin güle bakıp gülmek varken, dikenlere takılıp kalmak, ağlamak neden?

Olumsuz insan, olayların muhtemel kötü sonuçları üzerine odaklandığı için, yıkıcı sonuçlar üretir. Çoğu kere korktuğu şeyler başına gelir. Olumlu insan güzel görür, güzel düşünür; güzel fikirler, çözümler üretir. Unutmayın ki;

Herkes dünyayı kendi bakışıyla görür… Ve "Herkes hayata kendi yürek penceresinden bakar."

Yürek penceremiz sisli, paslı olmamalı… Sevginin ve ümidin tüm gücüyle ışıl ışıl parlamalı…

Çocukların doğuştan gelen pırıl pırıl yürek pencereleri sevgisiz, ümitsiz bakışlarla örselenmemeli, sislenmemeli. Olumsuzlukların en olmaz şartlarında bile teslim olmamayı, ümitle ve sevgiyle dirilmeyi öğrenmeli…

Okuma Parçası

Hayatın ve Umudun Sesi

Gençliğe adım atmak üzere olan bir çocuk, babasıyla birlikte dağlara çıkmıştı...

Yürürken ayağı kaydı, az daha uçurumdan yuvarlanıyordu. Can havliyle bağırdı:

"Eyvaaah!"

Karşı dağlardan aynı karşılık geldi:

"Eyvaaah!"

Önce duyduğu sesin babasından geldiğini, kendisiyle dalga geçtiğini sandı. Hayretle babasına baktı. Telaşlı yüzünü fark edince sesin başka yerden geldiğini anladı. Ama nereden?

Bunu kestirmek için tekrar bağırdı:

"Heeeey!..."

Anında karşılık geldi:

"Heeeey!..."

Çocuk ilk defa böyle bir durumla karşılaşıyordu. Hem heyecanlanmış, hem de oyunu sevmişti:

"Sen de kimsin?" diye sordu.

Karşı taraftan gelen aynı soruydu:

"Sen de kimsin?"

"Korkağın birisiiin!..." diye bağırdı bu sefer, çocuk.

"Korkağın birisiiin!" cevabını almakta gecikmedi.

"Aptalsıın!..."

"Aptalsııın!..."

"Delisiiin!.."

"Delisiiin!.."

Merakla babasına dönüp sordu:

"Bu nedir baba?"

"Hayatın sesidir oğlum" dedi babası, "dinle ve öğren."

Avuçlarını boru gibi yaparak karşı dağlara doğru bağırdı:

"Seni seviyoruuum!.."

Karşılık gecikmeden geldi:

"Seni seviyoruuum!.."

Çocuğun babası tekrar bağırdı:

"Sen harikasıın!..."

Ses aynen geri döndü:

"Sen harikasıın!..."

"Sen güzelsiiiin!..."

"Sen güzelsiiiin!..."

Baba oğluna döndü:

"Oğlum" dedi, "Herkes buna 'yankı' diyor, ama aslında bu hayatın ve umudun sesidir. Hayattan ne umar, ona nasıl seslenirsen, sana o sesi yansıtır."

Çocuk, hayatta hangi sesi verirse o sesi duyacağını o gün öğrendi.[36]

36. Yavuz Bahadıroğlu, a.g.e., sayfa: 22

FAYDALANDIĞIM KAYNAKLAR

Ahmed Maraşlı, Çocuğumuzu Nasıl Yönlendirebilirim, Nesil Yayınları, 8. Baskı, İst. 2006

Abdulfettah Ebu Gudde, Hz. Muhammed ve Öğretim Metodları, Umran Kaynakları

Ahmed Maraşlı, Evde Okul Okulda Kalite, Bilge Yayınları, 10. Baskı, İst. 2007

Acar Baltaş, Anne-Baba El Kitabı, Remzi Kitabevi, 7. Baskı, İst. 2000

Ali Fuat Başgil, Gençlerle Başbaşa, Yağmur Yayınları

C. G. Salzmann, Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz, Eğitim Dizisi, 11, İst. 1999

Doğan Cüceloğlu, İçimizdeki Çocuk, Remzi Kitabevi, 25. Baskı, İst. 2000

Ercan Nar, Beni Anlayın, Babıali Kültür Yayıncılık, 6. Baskı, İst. 2006

Fitzhugh Dodson, Çocuk Eğitimi El Kitabı, Ravza Yayınları, Türkçesi; Ayşegün Durmaz

Fitzhugh Dodson, Doğumdan Yirmibir Yaşa Kadar Sevgiyle Disiplin, Kuraldışı Yayıncılık, Ter: İpek Van den Born

Fatma Temir, Eğitimde Başarının Sırrı, Yasin Yayıncılık, İst.

Gary Chapman, Çocuklar İçin Beş Sevgi Dili, Sistem Yayıncılık

İbrahim Canan, Kur'an'da Çocuk, Nesil Yayınları, 10. Baskı, İstanbul

Hasan Çalışkan, Başarılı ve Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek, Çelik Yayınları, İst. 2003

Halit Ertuğrul, Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi, Nesil Yayınları 23. Baskı, İst.

Henry Cloud, John Townsend, Sınırlar, Sistem Yayıncılık, 8. Baskı, İst.

Helik Karakter Okulu Aile Seti, Nobel Yayın Dağıtım, İst.

Gülay Atasoy, Örnek Anne Nasıl Olur, Nesil Yayınları, İst.

Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, 13. Baskı, 1999

Haluk Yavuzer, Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Yayınevi

İbrahim Canan, Rasulullah'a Göre Ailede ve Okulda Çocuk Terbiyesi, Türdav Yayınları, 12. Baskı

Jane M. Healy, Çocuğunuzun Gelişen Aklı, Boyner Holding Yayınları, Çeviren: Ayşe Bilge Dicleli, İst. 1999

Lowrence E. Shapıro, Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek, Varlık Yayınları, Çeviren: Ümran Kartal, İst. 1997

Lawrence Williams, Çocuğunuzu Keşfedin, Hayat Yayıncılık, Türkçesi: Miyase Koyuncu, İst. 1998

M. Nuri Yardım, Edebiyatçılarımızın Çocukluk Hatıraları, Nesil Yayınları, 4. Baskı

M. Yaşar Kandemir, Çocuklara Kırk Hadis, Erkam Yayınları

M. Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş Yayınları, 12. Baskı, İst.

Mine İzgi, Kızımı Yetiştiriyorum, Elit Kültür Yayınları, 3. Baskı, İst.

Murat Çiftkaya, Öyküler

Nevzat Tarhan, Duyguların Psikolojisi ve Duygusal Zekâ, Timaş Yayınları

Nuriye Çeleğen, Peygamberimiz Çocuklara Nasıl Davranırdı, Nesil Yayınları, İstanbul

Paul Conloer, Annelik Sanatı, Denge Yayınları, İst. 1998

Ramazan Balcı, Rasulullah Kızlarını Nasıl Yetiştirdi, Nesil Yayınları, 3. Baskı, İst.

Rita Emmett, Sorumluluklarını Geciktiren Çocuklar, Kariyer Yayıncılık, Türkçesi: Tuğba Şahin, İst. 2003

Sâdi-i Şirazi, Gülistan, Haz: Sadık Yalsızuçanlar

Sefa Saygılı, Ruhen ve Bedenen Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek, Hayat Yayınları, İst. 2007

Sefa Saygılı, Çocuklarda Davranış Bozuklukları, Elit Kültür Yayınları, İst. 2007

Sefa Saygılı, Mutluluk Elimizde, Elit Kültür

Şerife Tortop, Çiçeklerimiz Solmasın

Seyhan Büyükcoşkun, Ben Bana Verilenim Çocuğumu Ben Yetiştiriyorum Serisi, Uçurtma Yayınları

Seyhan Büyükcoşkun, Anne-Baba Olmak Kolay Değil, Uçurtma Yayınları, İst. 2000

Yavuz Bahadıroğlu - Yaşam Bir Avuç Gül Bir Tutam Diken. Nesil Yayınları 12. Baskı, İst. 2006

Yusuf Özkan Özburun - İnsan Sıcağı Öyküler - Hayat Yayınları 3. Baskı, İst. 2004.

ANNE - BABA VE EĞİTİMCİLERE

9 ANAHTAR

SON ÇOCUKLUK DÖNEMİ 6/12

Çocuk, Allah'ın insana en büyük hediyesi ve emanetidir. Bu ilahi emaneti bozmadan, örselemeden; potansiyel olarak taşıdığı üstünlüklere, güzelliklere ulaştırmak anne baba ve eğitimcilerin vazifesidir. Bu ulvi vazifeyi yerine getirebilmek için bir takım bilgi, beceri donanımı ve pedagojik formasyon gereklidir. Kitabımızın çocuk eğitiminde ufkumuza geniş bir pencere açacağını düşünüyoruz. Asıl olan bu pencerede önce kendimizi sonra çocuğumuzu seyretmektir.

İşte; çocuğu tanıyıp çözmede, yetişkinliğe hazırlamada anne baba ve eğitimcilere 9 anahtar...

www.kampanyakitaplari.com

9 786053 024446